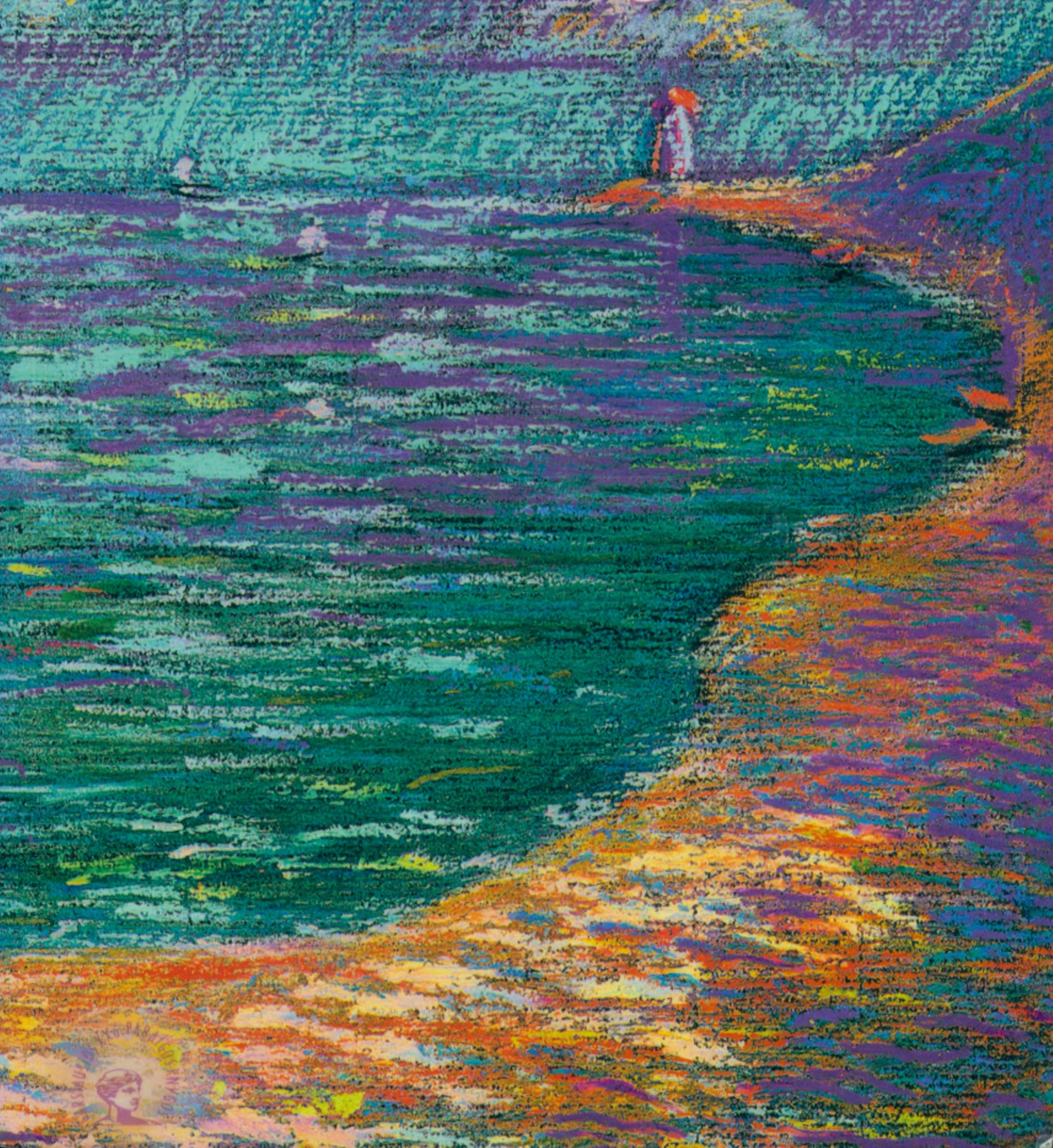
Jūra vandenynas

ALESSANDRO BARICCO

ALESSANDRO BARICCO

Jūra vandenynas

TYTO ALBA

ALESSANDRO BARICCO

Jūra vandenynas

ROMANAS

Iš italų kalbos vertė
Inga Tuliševskaitė

VILNIUS

UDK 850-3
Ba433

Alessandro BARICCO
OCEANO MARE
Biblioteca Universale Rizzoli
La Scala

ISBN 9986-16-198-3

Molli, mano mylimai draugei

PIRMA KNYGA

„Almajerio“ užeiga

1

Smėlis, kiek akys užmato, tarp kalvų ir jūros – *jūros* – plyti šaltame ore veik praėjusios popietės, laiminamos be paliovos dvelkiančio šiaurės vėjo.

Paplūdimys. Ir jūra.

Galėtų būti tobulybė – reginys dieviškoms akims – pasaulis, kuris plyti, ir tiek, tylus vandens ir žemės buvimas, užbaigtas ir tikslus kūrinys, tiesa – *tiesa*, tačiau išganinga žmogaus smiltelė ir vėl priverčia užsikirsti to rojaus mechanizmą – niekniekis, kurio pakanka sustabdyti didžiąją nenumaldomos tiesos mašiną, smulkmena, bet įaugusi į smėlį, nematomas įbrėžimas šventosios ikonos paviršiuje, mažytė išimtis neaprėpiamo paplūdimio tobulybėje. Žvelgiant iš toli jis atrodo tik juodas taškelis, menkas niekas beribėje tuštumoje – žmogus ir molbertas.

Molbertas plonomis virvelėmis pritvirtintas prie keturių smėlyje gulinčių akmenų. Jis nepastebimai siūbuoja be paliovos pučiančiam šiaurės vėjy. Žmogus avi aukštaauliais batais, vilki plačiu žvejo apsiaustu. Jis stovi veidu į jūrą, tarp pirštų sukiodamas ploną teptuką. Ant molberto – drobė.

Jis lyg sargybinis, – tai *būtina* suprasti – kuris stovėda-

mas gina tą pasaulio kampelį nuo tylaus tobulybės įsiveržimo, mažas skilimas įspūdingoje būties dekoracijoje. Juk visada taip: gana žmogaus blyksnio, kad sutriktų ramybė to, kas jau po akimirkos galėjo virsti *tiesa*, bet dabar vėl tampa laukimu ir klausimu dėl eilinės ir beribės galios to žmogaus, kuris yra kartu anga ir spindulys, durelės, pro kurias atiteka istorijų upės, ir nesibaigiantis sąrašas to, kas *galėtų* nutikti, begalinis plyšys, nuostabi žaizda, tūkstančių žingsnių takas, kur jau niekas negalės būti tikra, tačiau viskas *bus* tikra – taip, kaip *yra* tikri žingsniai tos moters, kuri susisupusi į alyvinį apsiaustą lėtai žingsniuoja paplūdimiu, mūšos linija, iš kairės į dešinę vagodama dabar jau prarastą didžiojo paveikslo tobulybę, artėja prie vyro ir jo molberto, pagaliau atsiduria per keletą žingsnių nuo jo, paskui greta jo, virsta sustojusiu nieku ir tylėdama žiūri.

Vyras neatsisuka. Toliau įdėmiai žvelgia į jūrą. Tyla. Retkarčiais panardina teptuką į vario puodelį ir brūkšteli drobėje kelis lengvus potėpius. Teptuko šereliai palieka blankų tamsos šešėlį, vėjas skuba jį išdžiovinti, grąžindamas drobei ankstesnį baltumą. Vanduo. Vario puodelyje – tik vanduo. Drobėje – nieko. Nieko, ką galima *matyti.*

Be paliovos pučia šiaurės vėjas ir moteris dar glaudžiau susisupa į alyvinės spalvos apsiaustą.

– Plasonai, jau seniai čia dirbate. Kodėl nešiojatės visus tuos dažus, jei nedrįstate jų panaudoti?

Jis lyg pažadintas iš miego. Sutrikęs. Pasisuka, kad pažvelgtų į moters veidą. Ir prabyla ne tam, kad atsakytų.

– Meldžiu, nejudėkite, – taria.

Priartina teptuką prie moters veido, akimirką dvejoja, priglaudžia prie jos lūpų ir lėtai braukia nuo vieno kampu-

čio iki kito. Šereliai nusidažo ryškiai raudona spalva. Žiūri į juos, paliečia jais vandenį ir pakelia žvilgsnį į jūrą. Ant moters lūpų lieka skonio šešėlis, priversdamas ją pagalvoti – „jūros vanduo, vyras tapo jūrą jūra“ – ta mintis ją nupurto.

Kai vėjas paglosto drobę, nudžiovindamas rausvos šviesos atšvaitą, vienišą baltame fone, ji jau seniai apsigręžusi ir matematiniu savo žingsnių rožiniu vėl matuoja beribį paplūdimį. Galėtum valandų valandas žiūrėti į jūrą, į dangų, į viską aplink, bet nieko nerastum tokios spalvos. Nieko, ką galima *matyti*.

Tuose kraštuose potvynis kyla dar prieš nusileidžiant tamsai. Akimirką prieš. Vanduo apsupa vyrą ir jo molbertą, pasiima juos lėtai, bet ryžtingai, jie stovi ten, vienas ir kitas, sustingę, lyg mažytė sala arba dvigalvė sudužusio laivo liekana.

Plasonas, tapytojas.

Kas vakarą kiek prieš saulėlydį, kai vanduo jau siekia krūtinę, jo pasiimti atplaukia valtis. Taip nori jis. Sėda į valtį, įkelia savo molbertą, kitą mantą ir leidžiasi parplukdomas namo.

Sargybinis pasitraukia. Jis savo pareigą atliko. Pavojus praėjo. Kartu su saulėlydžiu gęsta paveikslas, kuriam ir vėl nepavyko tapti šventu. Viskas per tą žmogelį ir jo teptukus. Dabar, kai jis pasitraukė, jau nebelieka laiko. Tamsoje viskas nutrūksta. Nėra nieko, kas tamsoje galėtų tapti *tikra*.

2

...labai retai, ir taip, kad tie, kas pamatydavo ją, tomis akimirkomis tyliai ištardavo

– Ji ten mirs

arba

– Ji ten mirs

dar

– Ji ten mirs

ir net

– Ji ten mirs.

Aplinkui – kalvos.

Mano žemė, galvojo Kervolio baronas.

Tai – ne liga, galėtų būti liga, bet yra kažkas menkesnio, jei tai turi vardą, šis turėtų būti lengvas it pūkas, tik ištarei – ir jau išnyko.

– Kai ji buvo dar vaikas, kartą atėjo elgeta ir uždainavo lopšinę, lopšinė išgąsdino strazdą, šis pakilo...

– ...išgąsdino purplelį, šis pakilo, pasigirdo sparnų plazdenimas...

– ...vos girdimas sparnų šlamesys...

– ...tai atsitiko prieš dešimt metų...

– ...purplelis praskrido pro jos langą, tai truko tik akimirką, ji pakėlė akis nuo žaislų, ir jose atsispindėjo siaubas, baltas siaubas, norėjau pasakyti, neatrodė, kad ji bijotų, o tarsi nyktų beregint...

– ...sparnų plazdenimas...

– ...lyg tas, kurį palieka siela...

– ...tiki?

Jie tikėjo, kad ji užaugs ir viskas praeis. O kol kas visuose namuose patiesė kilimus – ją baugindavo jos žingsnių aidas, baltus kilimus, visur, ta spalva negali įskaudinti, tykūs žingsniai ir blankios spalvos. Parke visi takai sukosi apskritimais, išskyrus porą drąsių alėjų, brėžiančių švelnius vienodus lankstus – psalmes – ir taip buvo teisingiausia, iš tiesų, kiekvienas jautresnis suvoks, kad akligatviai alsuoja pasala, o du susikertantys keliai tėra tobulas geometrinis smurtas, kuris išgąsdintų kiekvieną jautrų žmogų, juo labiau ją, kuri neturėjo *savo* jautrios sielos, bet buvo *užvaldyta* pašėlusio sielos jautrumo, amžiams nušvitusio kažkurią jos nematomo gyvenimo akimirką – menkučio gyvenimo, nes dar buvo maža – paskui slapčiausiais keliais pasiekusio širdį, akis, rankas ir visa kita, tarsi liga, bet tai nebuvo liga, galėtų būti liga, bet yra kažkas menkiau, jei tai turi vardą, šis turėtų būti lengvas it pūkas, tik ištarei – ir jau išnyko.

Todėl parke takai sukosi apskritimais.

Negalima užmiršti ir istorijos su Edeliu Trutu, visame krašte tarp šilko audėjų jam nebuvo lygių, todėl vieną žiemos dieną, kai prisnigo sulig vaikų pakaušiais ir spaudė pasiutiškas šaltis, baronas pasikvietė jį, kelionė buvo tikras pragaras, arklys garavo, kojos klampojo sniegu, o rogės lin-

guodamos slydo paskui, jei per dešimt minučių neatvažiuosiu – mirsiu, tikra tiesa, kaip ir tai, kad mano vardas Edelis, mirsiu nė nesužinojęs, ką, velniai rautų, tokio svarbaus baronas ruošėsi man parodyti...

Baronas stovi dukters kambaryje prieš ilgą belangę sieną ir kalba, tyliai, senoviškai švelniai.

– Ką matai?

– Edeli, ką matai?

Burgundijos audeklas, kokybiškas gobelenas, peizažas kaip daugelis kitų, puikus darbas.

– Edeli, nėra šiaip peizažų. Bent mano dukrai tokių nėra.

Jo dukrai.

Tai buvo lyg paslaptis, bet reikia pasistengti suprasti, įsivaizduoti, užmiršti, ką žinai, kad vaizduotė galėtų laisvai klajoti, prasiskverbti giliai į daiktus, kol pagaliau pamatys, kad siela – ne visada deimantas, kartais ji lyg šilko šydas – galiu tai suprasti – įsivaizduok skaidrų šilko šydą, bet kas gali jį pradrėksti, net žvilgsnis, įsivaizduok jį imančią ranką, moters ranką – taip, ji juda lėtai, suspaudžia jį pirštais, net nesuspaudžia, tik pakelia, lyg būtų ne ranka, o vėjo gūsis, suspaudžia jį pirštais, lyg jie būtų ne pirštai, o... lyg jie būtų ne pirštai, o mintys. Taip. Šitas kambarys yra ta ranka, o mano dukra – šilko šydas.

Taip, supratau.

– Edeli, aš noriu ne krioklių, o ežero ramybės, ne ąžuolų, o beržų, tie kalnai fone turi virsti kalvomis, diena – saulėlydžiu, vėjas – dvelksmu, miestai – kaimais, pilys – sodais. O jei negalima apsieiti be sakalų, tegul jie skraido, tolumoje.

Taip, supratau. Tik vienas klausimas: o žmonės?

Baronas tyli. Tyrinėja visus didžiulio gobeleno veikėjus, vieną po kito, lyg klausdamas jų patarimo. Eina nuo vienos sienos prie kitos, tačiau nė vienas iš jų neprabyla. To ir reikėjo tikėtis.

– Edeli, ar galima sukurti žmones, kurie neskaudintų?

Matyt, to paties kažkada klausė ir Dievas.

– Nežinau. Bet pabandysiu.

Edelio Truto dirbtuvėse audėjai daug mėnesių audė barono parsisiųsdintus kilometrus šilko. Audė tylėdami, nes, kaip sakydavo Edelis, į audinį reikia įausti tylą. Ji – toks pat siūlas kaip ir kiti, jo negali matyti, tačiau jis yra. Todėl jie dirbo tylėdami.

Daug mėnesių.

Paskui vieną dieną prie barono namų sustojo vežimas, o jame gulėjo Edelio šedevras. Trys didžiuliai audinio rietimai, sunkūs kaip procesijos nešami kryžiai. Juos užnešė laiptais, paskui nunešė koridoriais, iki durų namų šerdyje, į kambarį, kur jų jau laukė. Akimirką prieš išvyniojant baronas sumurmėjo

– O žmonės?

Edelis nusišypsojo.

– Jei jau negalima apsieiti be žmonių, tegul jie skraido, tolumoje.

Baronas sulaukė saulėlydžio, tada paėmė dukrą už rankos ir nuvedė į jos naująjį kambarį. Edelis pasakoja, įėjusi ji paraudo iš nuostabos ir baronas akimirką sunerimo, kad staigmena gal per stipri, bet tai truko akimirką, nes iš to šilkinio pasaulio, kur plytėjo romus, džiaugsmingas kraštas, o maži ore pakibę žmogeliai lėtai žingsniavo blyškia dangaus žydryne, netrukus atsklido tyla.

Edelis pasakoja, – to jis niekada neužmirš, kad ji ilgai žvalgėsi, paskui atsisuko – *šypsodama*.

Ją vadino Elizevina.

Ji turėjo gražų balsą – aksominį, eidama, rodos, slysdavo oru, negalėjai atitraukti nuo jos akių. Kartais ji leisdavosi bėgti koridoriais, be jokios priežasties, tarsi kažką pasitikdama, tais kraupiais baltais kilimais, liaudavosi būti šešėlis ir bėgdavo, bet labai retai, ir taip, kad tie, kas pamatydavo ją tomis akimirkomis, tyliai ištardavo...

3

Į „Almajerio“ užeigą galėjai atvykti pėstute, taku nuo Sen Amano koplyčios, arba brikele, Kvartelio gatve, arba barža, upe pasroviui. Profesorius Bartelbumas atvyko atsitiktinai.

– Čia „Taikos“ užeiga?

– Ne.

– Sen Amano užeiga?

– Ne.

– Pašto viešbutis?

– Ne.

– „Karališkoji silkė“?

– Ne.

– Gerai. Ar turite laisvą kambarį?

– Taip.

– Aš jį imu.

Knyga su svečių parašais atversta laukė ant medinio pastovo. Ką tik paklota popierinė lova, laukianti naujų vardų sapnų. Profesoriaus plunksna gosliai įsikniaubė į patalus.

Izmaelis Adelantė Izmaelis prof. Bartelbumas

Su užraitais ir visu kitu. Gražus darbas.

– Pirmasis Izmaelis yra mano tėvas, antrasis – mano senelis.

– O šitas?

– Adelantė?

– Ne, ne tas... šitas.

– Prof.?

– Aha.

– Profesorius. Tai reiškia *profesorius*.

– Koks kvailas vardas.

– Tai ne vardas... aš *esu* profesorius, mokau, suprantate? Einu gatve, o žmonės man sako: laba diena, profesoriau Bartelbumai, labas vakaras, profesoriau Bartelbumai, bet tai – ne vardas, toks mano darbas, aš mokau...

– Ne vardas.

– Ne.

– Gerai. Aš vardu Dira.

– Dira.

– Taip. Einu gatve, o žmonės man sako: laba diena, Dira, labas vakaras, Dira, kokia tavo graži suknelė, Dira, gal kartais matei Bartelbumą, ne, jis savo kambaryje, antras aukštas, koridoriaus gale, štai jūsų rankšluosčiai, paimkite, pro langus matyti jūra, tikiuosi, jums netrukdys.

Profesorius Bartelbumas – nuo tos akimirkos tiesiog Bartelbumas – paėmė rankšluosčius.

– Panele Dira...

– Taip?

– Ar galiu paklausti?

– Taip?

– Kiek jums metų?

– Dešimt.

– A, štai kaip.

Bartelbumas – ką tik tapęs eksprofesoriumi Bartelbumu – paėmė lagaminus ir pasuko laiptų link.

– Bartelbumai...

– Taip?

– Panelių neklausiama, kiek joms metų.

– Teisybė, prašau atleisti.

– Antras aukštas. Kambarys koridoriaus gale.

Kambaryje koridoriaus gale (antrame aukšte) buvo lova, spinta, dvi kėdės, krosnis, nedidelis rašomasis stalas, kilimas (mėlynas), du vienodi paveikslai, praustuvas su veidrodžiu, skrynia ir berniukas – jis sėdėjo ant palangės (langas atidarytas) nugara į kambarį, nukarinęs kojas anapus.

Bartelbumas kostelėjo, šiaip, kad praneštų apie save.

Nieko.

Jis įėjo į kambarį, pastatė lagaminus, priėjęs apžiūrėjo paveikslus (vienodi, neįtikima), atsisėdo ant lovos, su akivaizdžiu palengvėjimu nusiavė batus, atsistojo, nužingsniavo prie veidrodžio, įsitikino, kad čia vis dar jis (niekada nežinia), dirstelėjo į spintą, pakabino jon apsiaustą ir prisiartino prie lango.

– Esi apstatymo dalis ar užklydai netyčia?

Berniukas nepajudėjo. Tačiau atsakė.

– Apstatymo dalis.

– A.

Bartelbumas grįžo prie lovos, atsirišo kaklaryšį ir atsigulė. Ant lubų – drėgmės dėmės, lyg baltos ir juodos tropikų gėlės. Jis užsimerkė ir užmigo. Sapnavo, kad Bosendorfo

cirke jį paprašė pavaduoti moterį patranką, ir jis, stovėdamas arenoje, pirmoje eilėje atpažino savo tetą Adelaidę, elegantišką abejotinos moralės moterį, kuri bučiavo pirma piratą, paskui panašią moterį, galiausiai medinę šventojo statulą, kuri pasirodė esanti visai ne statula, nes pradėjo eiti link jo, Bartelbumo, kažką šaukdama, negalėjai suprasti ką, tačiau jos žodžiai papiktino visus žiūrovus, ir jis, Bartelbumas, buvo priverstas bėgti kiek įkabina, palikęs visą su cirko direktorium suderėtą atlyginimą, kitaip tariant, 128 soldus. Jis pabudo, berniukas tebesėdėjo savo vietoje. Bet atsisukęs, žiūrėdamas į jį. Ir kalbėjo.

– Ar esate buvęs Bosendorfo cirke?

– Nesupratau?

– Klausiu, ar esate buvęs Bosendorfo cirke?

Bartelbumas atsisėdo lovoje.

– Ką žinai apie Bosendorfo cirką?

– Nieko. Mačiau jį, prieš metus čia buvo atvažiavęs. Ten buvo žvėrių ir kitko. Dar moteris patranka.

Bartelbumui dingtelėjo, gal vertėtų paklausti apie tetą Adelaidę. Tiesa, ji jau daug metų mirusi, tačiau berniukas, atrodo, žino viską. Galų gale nusprendė apsiriboti išlipimu iš lovos ir priėjimu prie lango.

– Ar leistum? Noriu įkvėpti gryno oro.

Berniukas ant palangės kiek pasitraukė. Šaltas oras ir vėjas iš šiaurės. Priešais, kiek akys užmato, jūra.

– Ką veiki čia sėdėdamas?

– Žiūriu.

– Mažai kas matyti...

– Gal juokaujat?

– Sutinku, jūra, bet jūra visada tokia pat, vienoda, jūra

iki horizonto, jei pasiseks – pamatysi plaukiant laivą, žodžiu, ne pats įdomiausias užsiėmimas pasaulyje.

Berniukas pasisuko į jūrą, atsisuko į Bartelbumą, vėl pasisuko į jūrą, atsisuko į Bartelbumą.

– Ilgam atvykote? – paklausė.

– Nežinau. Keletui dienų.

Berniukas nušoko nuo palangės, nužingsniavo link durų, ant slenksčio sustojo, kurį laiką įdėmiai žiūrėjo į Bartelbumą.

– Jūs mielas. Gal išvažiuodamas būsite kiek mažiau kvėštelėjęs.

Bartelbumas netvėrė smalsumu sužinoti, kas juos auklėjo, šiuos vaikus. Akivaizdu, reiškinys.

Vakaras. „Almajerio“ užeiga. Kambarys antrame aukšte, koridoriaus gale. Rašomasis stalas, žibalinė lempa, tyla. Pilkas chalatas, jame – Bartelbumas. Dvi pilkos šlepetės, jose – jo kojos. Ant rašomojo stalo – baltas popieriaus lapas, plunksna ir rašalinė. Jis rašo.

Mano mieliausioji,
atvažiavau prie jūros. Nepasakosiu Jums kelionės vargų ir nepatogumų, svarbiausia, kad dabar esu čia. Užeiga svetinga – kukli, bet svetinga. Ji stovi ant nedidelės kalvos, pačiam paplūdimy. Vakare pakyla potvynis ir vanduo tyvuliuoja beveik po mano langu. Lyg būčiau laive. Jums patiktų.

Dar niekada nesu buvęs laive.

Rytoj pradėsiu savo studijas. Vieta atrodo ideali. Neslėpsiu, dalykas keblus, bet Jums – tik Jums vienai visame pasaulyje – žinomas mano ryžtas užbaigti darbą, kurį sumaniau ir

pradėjau tą džiugią dieną prieš dvylika metų. Jėgų man teiks mintis apie Jus, sveiką ir laimingą.

Tiesą sakant, niekada anksčiau neteko pagalvoti: tikrai, dar nesu buvęs laive.

Šios nuo pasaulio atskirtos vietos vienatvėje manęs nepalieka tikėjimas, kad Jūs, nors toli, neištrinsite iš savo atminties paveikslo to, kuris Jus myli ir visada liks jūsų

Izmaelis A. Izmaelis Bartelbumas

Jis padeda plunksną, sulanksto lapą, įkiša jį į voką. Pakyla, išima iš lagamino raudonmedžio dėžutę, pakelia dangtelį, deda laišką į vidų, neužklijuotą ir be adreso. Dėžutėje šimtai tokių vokų. Neužklijuotų ir be adresų.

Bartelbumui trisdešimt aštuoneri. Jis tiki, kad vieną dieną kažkur pasaulyje sutiks moterį, kuri yra *jo* moteris ir visada ja buvo. Kartkartėmis sielojasi, kad likimas atkakliai verčia jį taip ilgai laukti, bet su laiku išmoko tvardytis. Jau daug metų kone kasdien jis ima į ranką plunksną ir rašo. Neturi nei vardų, nei adresų, kuriuos galėtų parašyti ant voko, bet turi gyvenimą, kurį gali papasakoti. Kam, jei ne jai? Galvoja, kaip bus gera susitikus įdėti jai į skreitą raudonmedžio dėžutę su laiškais ir pasakyti

– Laukiau tavęs.

Ji atidarys dėžutę – kai panorės – lėtai perskaitys laiškus, vieną po kito, ir vyniodama kilometrus mėlyno rašalo gijos, priims metus, dienas, akimirkas, kurias tas vyras padovanojo jai dar jos nepažinodamas. Arba tiesiog apvers dėžutę ir apstulbinta to stebuklingo laiškų sniego nusišypsos, tardama jam

– Tu beprotis.

Ir niekada nesiliaus jo mylėjusi.

4

– Tėve Pliušai...
– Taip, Barone.
– Mano dukrai rytoj sukaks penkiolika.
– ...
– Gydote ją jau aštuonerius metus.
– ...
– Tačiau jos nepagydėte.
– Ne.
– Jai reikės tekėti.
– ...
– Reikės palikti šią tvirtovę, pamatyti pasaulį.
– ...
– Reikės gimdyti vaikus ir...
– ...
– Žodžiu, vieną kartą reikės pradėti gyventi.
– ...
– ...
– ...
– Tėve Pliušai, mano duktė privalo pasveikti.
– Taip.
– Raskite, kas ją pagydytų. Ir atgabenkite čia.

Garsiausias to krašto daktaras buvo vardu Aterdelis. Daug yra mačiusių, kaip jis atgaivindavo numirėlius, žmones, kurie buvo jau daugiau anapus nei šiapus, išėję, apraudoti, o jis išgriebdavo juos iš pragaro ir grąžindavo į gyvenimą, kuris irgi nebuvo lengvas, kartais netgi neparankus, tačiau toks buvo jo amatas ir niekas to nemokėjo geriau už jį, todėl jie prisikeldavo, vardan visų draugų ir giminių, ašaras ir palikimus jiems tekdavo atidėti geresniems laikams, gal kitą kartą laiku pagalvos ir kreipsis į normalų daktarą, tokį, kuris juos nugalabytų, ir viskas, ne tokį kaip šitas, kuris pastatydavo juos ant kojų tik todėl, kad buvo garsiausias tame krašte. Ir, aišku, brangiausias.

Taigi tėvas Pliušas pagalvojo apie daktarą Aterdelį. Ne todėl, kad būtų tikėjęs daktarais, tikrai ne, tačiau apie viską, kas buvo susiję su Elizevina, jis privalėjo galvoti taip kaip baronas, ne savaip. O baronas galvojo, kad ten, kur nepajėgia Dievas, gali padėti mokslas. Dievas nepadėjo. Dabar atėjo Aterdelio eilė.

Jis atvažiavo juoda blizgančia brikele: padvelkė gedulu, tačiau atrodė įspūdingai. Greitai užkopė laiptais ir, sustojęs prieš tėvą Pliušą, paklausė į jį nė nežvilgtelėjęs:

– Jūs esate Baronas?

– O, kad taip būtų.

Toks jau tas tėvas Pliušas. Niekada nepajėgdavo susivaldyti. Niekada nepasakydavo, ką turėtų pasakyti. Pirma jam išsprūsdavo visai kita mintis. Akimirka anksčiau. Bet jos daugiau nei pakakdavo.

– Tuomet jūs – tėvas Pliušas.

– Teisingai.

– Jūs man parašėte.

– Taip.

– Keistai rašote.

– Kokia prasme?

– Nereikėjo visko surimuoti. Ir taip būčiau atvažiavęs.

– Tikrai?

Tarkim, čia būtų reikėję pasakyti:

– Atleiskite, tai tik kvailas žaidimas.

Iš tiesų, toks sakinys šmėkštelėjo tėvo Pliušo galvoje, gražiai surikiuotas ir išdailintas, tačiau akimirką per vėlai, ir to laiko pakako, kad sukiltų kvailas žodžių sūkurys, kuris, vos prisilietęs tylos, susikristalizavo į nedviprasmiškai aiškų ir visai ne vietoje ištartą klausimą:

– Tikrai?

Aterdelis pažvelgė į tėvą Pliušą. Tai buvo daugiau nei žvilgsnis. Tai buvo medicininė analizė.

– Tikrai.

Mokslo žmonės turi gerą savybę: jie niekada neabejoja.

– Kur ta mergaitė?

„Taip... Elizevina... Toks mano vardas. Elizevina.“

„Taip, daktare.“

„Ne, aš nebijau. Visada taip kalbu. Toks mano balsas. Tėvas Pliušas sako, kad...“

„Ačiū, pone.“

„Nežinau. Keisčiausi dalykai. Bet tai ne baimė, ne baimė... tai kas kita... baimė ateina iš išorės, aš tai supratau, esi ir tave užgriūva baimė, esi tu ir yra ji... taip yra... yra ji ir aš taip pat esu, o man atsitinka taip, kad staiga manęs nebėra, yra tik ji... bet tai ne baimė... nežinau, kas, gal jūs žinote?“

„Taip, pone.“

„Taip, pone.“

„Jautiesi, lyg mirtum. Arba išnyktum. Taip, *išnyktum*. Tarsi akys nuslystų tau nuo veido, o rankos taptų svetimos, tuomet pagalvoji, kas su tavim dedasi, širdis krūtinėje daužosi, nepalieka ramybėje... tarsi netektum atskirų savo kūno dalių, nebejauti jų... žodžiu, jau pradedi išeiti, tuomet sakai sau, privalai apie ką nors pagalvoti, privalai įsitverti minties, jei pavyks susitelkti toje mintyje, viskas praeis, tereikia spirtis, tačiau... ir tai tikrai siaubinga... *nebėra minčių*, visame tavo kūne nebėra minčių, tik *jausmai*, suprantate? Jausmai... o pats stipriausias iš jų – pragariškas karštis ir nepakeliamas dvokas, mirties skonis gerklėje, karštinė ir gniaužtai, kažkas spaudžia, tarytum koks demonas, jis tave smaugia, drasko...“

„Atleiskite, pone.“

„Taip, kartais viskas daug... paprasčiau, norėjau pasakyti, jaučiuosi lyg išnykčiau, taip, bet švelniai, iš lėto... tai *jaudulys*, tėvas Pliušas sako, kad tai jaudulys, jis sako, kad neturiu kas mane nuo jaudulio gintų, tarsi viskas nekliudomai skverbtųsi man į akis ir į...“

„Taip, man į akis.“

„Ne, neprisimenu. Žinau, kad sergu, bet... Kartais yra dalykų, kurie manęs nebaugina, norėjau pasakyti, ne visada taip yra, praėjusią naktį kilo siaubinga audra, žaibavo, pūtė vėjas... o aš buvau rami, tikrai, nejaučiau baimės, nieko... Tik staiga gana kokios nors spalvos ar daikto formos, arba... praeivio veido, taip, veidai... veidai gali būti siaubingi, tiesa? Kartais pasitaiko tokių *tikrų* veidų, atrodo, lyg jie pultų mane, *rėkiančių* veidų, suprantate, ką no-

riu pasakyti, – rėkiančių ant tavęs, tai klaiku, negali apsiginti, negali...“

„*Meilė?*“

„Kartais tėvas Pliušas man skaito. Knygos manęs neskaudina. Mano tėvas nenorėtų leisti, bet... žodžiu, jose yra ir *jaudinamų* istorijų, suprantate, kuriose žmonės žudo, miršta... bet galėčiau klausytis visko, kas parašyta knygose, tai labai keista, galiu net *verkti*, ir tai ramina, nejaučiu to mirties dvoko, *verkiu,* ir tiek, o tėvas Pliušas skaito toliau, ir tai labai gražu, tik mano tėvas to neturi žinoti, jis to nežino, ir gal geriau, jei...“

„Aišku, kad myliu savo tėvą. Kodėl klausiate?“

„Balti kilimai?“

„Nežinau.“

„Kartą mačiau savo tėvą miegantį. Įėjau į jo kambarį ir pamačiau jį. Savo tėvą. Jis miegojo susirangęs kaip vaikas, ant šono, parietęs kojas, suspaustais kumščiais... niekada to nepamiršiu... mano tėvas, Kervolio baronas, miegojo kaip miega vaikai. Suprantate? Kaip galima nebijoti, jei net... kaip galima, jei ir...“

„Nežinau. Čia niekada niekas neatvažiuoja...“

„Kartais. Taip, pastebiu. Kai esu greta, jie kalba tyliai ir juda tarsi ... *lėčiau*, lyg bijodami ką nors sudaužyti. Bet nežinau, ar...“

„Ne, nesunku... tai *kitaip*, nežinau, lyg būtum...“

„Tėvas Pliušas sako, kad aš turėjau būti naktinė peteliškė, tačiau įvyko klaida, ir atsiradau čia, bet mano vieta kitur, todėl dabar viskas daug sudėtingiau, nieko keista, kad viskas mane skaudina, turiu būti labai kantri ir laukti, suprantama, nelengva peteliškę paversti moterimi...“

„Gerai, pone.“

„Tačiau tai tik žaidimas, ne visai *tikras* dalykas, ir ne visai *išgalvotas*, jei pažinotumėt tėvą Pliušą...“

„Be abejo, pone.“

„*Liga?*“

„Taip.“

„Ne, nebijau jos. *To* aš nebijau, tikrai.“

„Padarysiu.“

„Taip.“

„Taip.“

„Tuomet sudie.“

„........................“

„Pone...“

„Pone, atleiskite...“

„Pone, norėjau pasakyti, žinau, kad sergu ir negaliu net išeiti iš šitų namų, nors retkarčiais, net bėgioti man yra per sunku...“

„Norėjau pasakyti, kad aš trokštu gyventi, padaryčiau viską, kad tik galėčiau gyventi, turėčiau visą gyvenimą, beprotiškai daug gyvenimo, nesvarbu, galėčiau net išprotėti, bet nenoriu netekti savo gyvenimo, man jo reikia, tikrai, net jei jis mane mirtinai skaudintų, noriu gyventi. Man pavyks, tiesa?“

„Juk man pavyks?“

Mokslas yra toks keistas keistas gyvūnas, kuris rausias savo urvą keisčiausiose vietose, veikia smulkmeniškai, žiūrint iš šalies – paslaptingai, kartais netgi *juokingai*, tarsi klajotų tuščiai, nors iš tiesų tai – geometriniai medžioklės takai, išmaniai paspęstos žabangos, strateginiai mūšiai, kuriuos

pamatęs apstulbsti taip kaip Kervolio baronas, kai juodai vilkintis daktaras pagaliau prabyla, žvelgdamas jam į akis, šaltakraujiškai tvirtai, o kartu galėtum sakyti švelniai, pažįstant mokslo žmones, o ypač daktarą Aterdelį, tai visiškai absurdiška, bet ne visai nesuprantama, jei tik pajėgtume įsibrauti į paties Aterdelio galvą, ypač jo akis, kuriose to didžiulio stipraus vyro paveikslas – ne kieno kito, o paties Kervolio barono – be paliovos virsta paveikslu lovoje susirangiusio vyro, miegančio tarsi *vaikas*, didelis galingas baronas ir mažas berniukas, vienas kitame, ir jau niekas nepajėgs jų atskirti, likti abejingas, net toks nedvejojantis mokslo vyras, koks neabejotinai yra daktaras Aterdelis, net jis to nepajėgia tą akimirką, kai pažvelgia į Kervolio barono akis ir taria jam: Galiu išgelbėti jūsų dukterį – jis gali išgelbėti mano dukterį – tačiau tai nebus lengva ir tam tikra prasme labai pavojinga – pavojinga? – tai eksperimentas, dar nežinia, kokios gali būti jo pasekmės, manome, tokiais atvejais kaip šis jis gali padėti, ne sykį tuo įsitikinome, tačiau niekas negali būti tikras... – tokios geometrinės mokslo žabangos, slapti medžioklės takai, partija, kurią šis juodai vilkintis vyras žais prieš neįveikiamą pasalūnę ligą, kamuojančią mergaitę, per daug trapią, kad gyventų, ir per daug gyvą, kad mirtų, baisi liga, tačiau ji turi priešą, jis milžiniškas, pavojingas, bet stebuklingas vaistas, įsižiūrėjus – visiškai absurdiškas, toks, kad net mokslo vyras pritildo balsą tą akimirką, kai veriamas akmeninio barono žvilgsnio taria jo vardą, tik vieną žodį, jis išgelbės jo dukrą, arba pražudys ją, tikėtina, kad išgelbės, tik vienas žodis, begalinis, savaip magiškas, nepakeliamai paprastas.

– *Jūra?*

Sustingusios Kervolio barono akys. Visame krašte nerastum skaidresnės nuostabos už tą, kuri tą akimirką suvirpa jo širdyje.

– Jūs išgydysite mano dukterį *jūra*?

5

Bartelbumas stovi, vienas, paplūdimio vidury. Basas, paraitytomis kelnėmis, kad nesušlaptų, su dideliu sąsiuviniu po pažastimi, ant galvos vilnonė kepuraitė. Kiek palinkęs į priekį žiūri į žemę. Tyrinėja tiksliai tą vietą, kur banga, prieš keliasdešimt metrų sudužusi banga, ištysta – virsta ežeru, veidrodžiu, aliejaus dėme – kopia švelniu paplūdimio nuolydžiu ir pagaliau sustoja – tolimiausiame krašte, aprėmintame švelnių burbuliukų – kad valandėlę padvejojusi, nugalėta elegantiškai atsitrauktų, nuslystų pažiūrėti lengvu keliu atgal, stačiai į lyg kempinė ištroškusio godaus smėlio glėbį, kuris, iki tol buvęs romus, staiga sukyla, ir sutriuškintas bėgantis vanduo prasmenga kažin kur.

Bartelbumas žiūri.

Netobulame jo regimo pasaulio rate to švytuoklinio judesio tobulybė rikiuoja pažadus, kuriuos nepakartojamas kiekvienos bangos išskirtinumas pasmerkia būti neištesėtus. Niekas negali sustabdyti tos nepaliaujamos radimosi ir griūties kaitos. Jo akys ieško tiesos, kurią galėtų aprašyti, kurią apibrėžtų tikras ir pilnas vaizdas, bet nepaliaujamai seka paskui neapibrėžtą svyravimą, užliūliuojantį ir išjuokiantį kiekvieną mokslišką žvilgsnį.

Tai erzino. Reikėjo ko nors griebtis. Bartelbumas užsimerkė. Paskui nukreipė akis sau po kojomis, aprėpdamas nebylų ir nejudrų paplūdimio ruožą. Ir nutarė laukti. Privalėjo liautis sekti tas varginančias sūpuokles. Jei Mahometas neina pas kalną, ir taip toliau ir taip toliau, pagalvojo. Anksčiau ar vėliau tuose žvilgsnio rėmuose, kuriuos nubrėžė jo moksliškas protas, atsiras tikslus laukiamos bangos profilis, su putų pakraštėliais. Lyg atspaudas išliks jo galvoje. Ir jis *supras*. Toks buvo planas. Užsimiršęs Bartelbumas pasinėrė į bejausmį sąstingį, sakytume, virto nešališku ir neklystančiu optiniu prietaisu. Jis beveik nekvėpavo. Jo žvilgsnio apibrėžtame rate stojo nereali, laboratorinė tyla. Jis buvo lyg pinklės, nesutrikdomos, kantrios. Moteriškų batų pora. Aukštaaulių, bet moteriškų.

– Jūs turbūt esate Bartelbumas.

Tiesą sakant, Bartelbumas laukė bangos. Ar ko nors panašaus. Jis pakėlė akis ir pamatė moterį, apsisiautusią elegantišku alyviniu apsiaustu.

– Taip... Bartelbumas... profesorius Izmaelis Bartelbumas.

– Ką nors pametėte?

Bartelbumas susivokė vis dar stovintis pasviręs į priekį, sustingęs kaip moksliškas optinis prietaisas, kuriuo pasivertė. Išsitiesė kaip mokėdamas natūraliau. Taigi ne itin natūraliai.

– Ne. Dirbu.

– Dirbate?

– Taip, atlieku... tyrimus, suprantate, tyrimus...

– A.

– Kalbu apie mokslinius tyrimus...

– Mokslinius.

– Taip.

Tyla. Moteris glaudžiau apsisiaučia alyviniu apsiaustu.

– Kriauklelės, dumbliai, kas nors panašaus?

– Ne, bangos.

Taip: *bangos*.

– Norėjau pasakyti... matote, ten, kur siekia vanduo... užlieja paplūdimį ir sustoja... tai štai, būtent tame taške, kur sustoja... tai trunka tik akimirką, žiūrėkite, štai, tarkime, ten... matote, tai trunka tik akimirką, paskui išnyksta, bet jei kam nors pavyktų tą akimirką sustabdyti... kai vanduo sustoja, būtent tame taške, ties tuo vingiu... toks mano studijų objektas. Kur sustoja vanduo.

– Ką čia studijuoti?

– Na, tai labai svarbus taškas... kartais to nepastebime, bet, gerai pagalvojus, jame vyksta kažkas ypatinga... ypatinga.

– Tikrai?

Bartelbumas kiek pasvyra į moterį. Galėjai pamanyti, kad jis nori atskleisti jai paslaptį, kai taria

– Ten baigiasi jūra.

Milžiniška jūra, jūra vandenynas, nusitęsianti į begalybę, neaprėpiama visagalė jūra – yra tokia vieta, kur ji baigiasi, ir tokia akimirka – ji, milžiniška jūra, tokia mažytė vieta ir niekingai trumpa akimirka. Štai ką norėjo pasakyti Bartelbumas.

Moteris permetė žvilgsniu smėliu pirmyn atgal nerūpestingai banguojantį vandenį. Kai vėl nukreipė akis į Bartelbumą, jos šypsojosi.

– Aš vardu Ana Deveria.

– Labai malonu.

– Aš irgi gyvenu „Almajerio“ užeigoje.

– Nuostabi žinia.

Be paliovos pūtė šiaurės vėjas, kaip paprastai. Moteriškų batų pora perėjo tai, kas buvo Bartelbumo laboratorija, ir nutolo kelis žingsnius. Paskui sustojo. Moteris atsisuko.

– Ar šiandien po pietų išgertumėt su manim arbatos?

Kai kuriuos dalykus Bartelbumas matė tik teatre. O teatre visada atsakydavo:

– Mielai.

– Ribų enciklopediją?

– Taip... visas pavadinimas būtų „Gamtoje pasitaikančių ribų enciklopedija su priedu apie žmogaus galimybių ribas“.

– Ir jūs ją rašote...

– Taip.

– Vienas pats.

– Taip.

– Pieno?

Bartelbumas visada gerdavo arbatą su citrina.

– Taip, ačiū... pieno.

Debesėlis.

Cukrus.

Šaukštelis.

Šaukštelis sukasi puodelyje.

Šaukštelis sustoja.

Šaukštelis lėkštutėje.

Ana Deveria sėdi priešais klausydamasi.

– Gamta stulbinamai tobula, ir taip yra dėl ribų sumos. Gamta yra tobula todėl, kad nėra begalinė. Tas, kas supranta

ribas, supranta ir mechanizmo veikimą. Visko esmė – suprasti ribas. Tarkime, upės. Upė gali būti ilga, labai ilga, bet ji negali būti begalinė. Kad sistema veiktų, ji turi baigtis. O aš tyrinėju, koks gali būti jos ilgis iki pabaigos. 864 kilometrai. Toks yra vienas iš mano įrašytų terminų: *Upės*. Suprantate, prie jo teko ilgokai užtrukti.

Ana Deveria suprato.

– Tarkime, medžio lapas: įsigilinęs pamatai, kad jis – labai sudėtingas, tačiau baigtinis pasaulis. Didžiausią lapą galima rasti Kinijoje. Jo plotis vienas metras 22 centimetrai, ilgis daugmaž dukart tiek. Didžiulis, bet ne begalinis. Logiška: didesnis lapas galėtų augti tik ant milžiniško medžio, bet aukščiausias medis, augantis Amerikoje, tesiekia 86 metrus, aišku, tai didžiulis aukštis, bet nepakankamas, kad išlaikytų tegul ir ribotą – nes jis tegali būti ribotas – skaičių lapų, didesnių už tuos, kuriuos randame Kinijoje. Supratote logiką?

Ana Deveria suprato.

– Varginančios studijos, sunkios, nepaneigsi, tačiau svarbiausia suprasti. Aprašyti. Paskutinis mano aprašytas terminas buvo *Saulėtekiai*. Matote, tiesiog genialu, kad diena *baigiasi*. Geniali sistema. Diena, paskui naktis. Ir vėl diena. Atrodytų, didelio čia daikto, tačiau genialu. O ten, kur gamta nusprendžia nubrėžti savo ribas, atsiveria reginys. Saulėlydžiai. Studijavau juos ištisas savaites. Nelengva *suprasti* saulėlydį. Jis turi savo ritmą, apimtis, spalvas. O kadangi nėra dviejų panašių saulėlydžių, mokslininkas privalo mokėti įžvelgti jų detales ir apibrėžti esmę, kad pagaliau galėtų pasakyti: *tai* yra saulėlydis, *saulėlydis*. Jums nuobodu?

Anai Deveria nebuvo nuobodu. Kitaip tariant, ne daugiau nei paprastai.

– Taigi, dabar atvykau prie jūros. Jūros. Ji, kaip ir viskas, yra baigtinė, bet panašiai kaip su saulėlydžiais, sudėtinga apibrėžti idėją, turiu galvoje, ilgus uolų, pakrančių, paplūdimių kilometrus sutalpinti į vieną paveikslą, vieną idėją, kuri būtų *jūros pabaiga,* tai, ką galėtum aprašyti keliomis eilutėmis, ką galėtum sudėti į enciklopediją, o vėliau žmonės ją skaitydami galėtų suprasti, kad jūra baigiasi, ir kaip ji baigiasi, nepriklausomai nuo to, kas vyksta aplink ją, nepriklausomai nuo...

– Bartelbumai...

– Taip?

– Paklauskite, kodėl aš čia. Aš.

Tyla. Sutrikimas.

– Aš jūsų nepaklausiau, tiesa?

– Paklauskite dabar.

– Madam Deveria, kodėl jūs čia?

– Kad pagyčiau.

Vėl sutrikimas, tyla. Bartelbumas paima puodelį, pakelia prie lūpų. Jis tuščias. Nesvarbu. Padeda jį ant stalo.

– Pagytumėt?

– Tai keista liga. Neištikimybė.

– Atleiskit, nesupratau?

– Neištikimybė, Bartelbumai. Aš buvau neištikima savo vyrui. Mano vyras mano, kad jūros klimatas slopina aistras, jūros vaizdas skatina etikos jausmą, o jūros vienatvė privers mane užmiršti savo meilužį.

– Tikrai?

– Kas „tikrai“?

– Tikrai buvote neištikima savo vyrui?

– Taip.

– Dar arbatos?

Stovinti ties paskutine pasaulio riba, per žingsnį nuo jūros pabaigos, „Almajerio“ užeiga ir tą vakarą leido tamsai pamažėle ištrinti savo sienų, visos žemės, viso vandenyno spalvas. Ji atrodė labai vieniša, lyg užmiršta. Tarytum čia, pajūriu, būtų ėjusi visokio plauko ir amžiaus užeigų procesija, ir nuo visų jų būtų atsiskyrusi viena pavargėlė, kuri, praleidusi pro šalį visas kelionės drauges, nutarė apsistoti ant tos žemutės kalvos, įveikta savo silpnumo, panarinta galva laukdama pabaigos. Tokia atrodė „Almajerio“ užeiga. Ji buvo graži tuo grožiu, kurį tegali skleisti nugalėtieji. Ir trapių dalykų tyrumas. Ir vienatvė – tobula – to, kas jau prarasta.

Plasonas, tapytojas, grįžta šlapias, nešinas savo drobėmis ir dažais, jis sėdi valties priekyje, ją irkluoja raudonplaukis vaikis.

– Ačiū, Doli. Iki rytojaus.

– Labanakt, pone Plasonai.

Išliks paslaptis, kodėl Plasonas dar nemirė nuo plaučių uždegimo. Niekas negali šlapiomis kojomis, potvynio apsemtomis kelnėmis valandų valandas stovėti be paliovos pučiančiam šiaurės vėjyje ir nenumirti, anksčiau ar vėliau.

– Pirma jis turi baigti savo paveikslą, – tarė Dira.

– Jis niekada jo nebaigs, – atsakė madam Deveria.

– Tada jis niekad nemirs.

Kambaryje, pažymėtame trečiuoju numeriu, antrame aukšte, žibalinė lempa švelniai apšviečia – paskleisdama ją

vakaro tamsoje – įstabios profesoriaus Izmaelio Bartelbumo ištikimybės paslaptį.

Mano mieliausioji,
Dievas mato, kaip šią ilgesio kupiną valandą man trūksta Jūsų paguodos ir Jūsų šypsnio atgaivos. Darbas mane vargina, o jūra maištauja prieš mano atkaklius bandymus ją suprasti. Nemaniau, kad bus taip sunku su ja susiremti. Vaikštinėju nešinas savo įrankiais ir užrašais, negalėdamas rasti pradžios to, ko ieškau, durų į kokį nors atsakymą. Kur prasideda jūros pabaiga? Arba: ką galvojame sakydami „jūra“? Galvojame apie milžinišką pabaisą, galinčią viską praryti, ar apie bangelę, putojančią mums prie kojų? Apie vandenį, kurį pasemiame sauja, ar gelmę, kurios jokia akis negali pamatyti? Viską atskleidžiame vienu žodžiu ar viename žodyje viską paslepiame? Esu čia, per žingsnį nuo jūros, ir nepajėgiu suprasti, kur ji yra. Jūra. Jūra.

Šiandien susipažinau su labai gražia moterimi. Nepavyduliaukite. Gyvenu tik dėl Jūsų.

Izmaelis A. Izmaelis Bartelbumas

Bartelbumas rašo lengvai, ramiai, nesustodamas, lėtai, ir niekas nebūtų pajėgęs jo sutrikdyti. Jam patinka galvoti, kad kada nors ji glamonės jį, lygiai taip pat.

Ilgais plonais pirštais, variusiais iš proto ne vieną vyrą, Ana Deveria prieblandoje glosto savo vėrinio karolius – geismų rožinį. Tuo judesiu ji priprato slopinti savo liūdesį. Žiūri, kaip silpsta lempos liepsna, kartkartėmis veidrodyje pažvelgdama į savo veidą, ryškėjantį tarp dviejų beviltiškai mažų atšvaitų. Pasinaudoja paskutiniais šviesos spinduliais,

kad pasiektų lovą, kur po antklode miega mergaitė, be šio kambario nemačiusi nieko daugiau, nuostabiai graži. Ana Deveria žiūri į ją – žvilgsniu, kuriam *žiūrėti* yra per daug stiprus žodis – nuostabiu žvilgsniu, kuris mato nieko neprašydamas, mato, ir tiek – panašiai kaip du susiliečiantys daiktai – akys ir vaizdas – žvilgsniu, kuris ne *duoda*, o *gauna*, pačioje tyliausioje proto tyloje, *vieninteliu* žvilgsniu, kuris tikrai galėtų mus išganyti – nepaliestu jokio klausimo, dar neišniekintu *žinojimo* ydos – pati nekaltybė, galinti apsaugoti nuo žaizdų, kurias palieka įvairūs daiktai, iš išorės kertantys mūsų jutimo ratą – matyti – jausti – tai būtų ne daugiau nei nuostabus *stovėjimas vieno prieš kitą*, mūsų ir daiktų, akimis *priimant* visą pasaulį – priimti – be klausimų, net be nuostabos – priimti – tiktai – priimti – akimis – pasaulį. Taip žiūri tik madonų akys, po bažnyčių skliautais, Apreiškimo valandą nusileidus angelui auksiniais sparnais.

Tamsa. Ana Deveria priglunda prie nuogo mergaitės kūno savo lovos slaptyje, po lengva lyg debesėlis antklode. Jos pirštai braukia per nuostabią odą, o lūpos slapčiausiose raukšlėse ieško šilto miego skonio. Ana Deveria juda lėtai. *Sulėtintas* šokis, pamažu ištirpdantis kažką galvoje ir tarp kojų, ir visame kūne. Nėra tikslesnio šokio už šį, kai sukiesi su miegu ant nakties *parketo*.

Paskutiniame lange gęsta paskutiniai šviesos atspindžiai. Tik nepailstanti jūros turbina nesiliauja trikdžiusi tylą, ritmiškai daužydama nakties bangas – tolimus somnambuliškų audrų ir sudužusio miego prisiminimus.

Naktis apgaubia „Almajerio“ užeigą.

Sustingusi naktis.

Bartelbumas pabudo pavargęs ir blogos nuotaikos. Sapne valandų valandas su kažkokiu italu kardinolu derėjosi dėl Šartro katedros, tačiau turėjo pasitenkinti vienuolynu Asyžiaus apylinkėse už pasibjaurėtiną šešiolikos tūkstančių kronų kainą, naktimi su savo pussesere Dorotėja ir ketvirtadaliu „Almajerio“ užeigos. Negana to, derybos vyko pavojingai bangų sūpuojamame laive, kuriam vadovavo ponas, pasivadinęs madam Deveria vyru. Juokdamasis – *juokdamasis* – jis prisipažino nieko neišmanantis apie jūrą. Bartelbumas atsibudo siaubingai išsekęs. Nenustebo pamatęs ant palangės tą patį berniuką, kuris nejudėdamas žiūrėjo į jūrą. Tačiau sutriko išgirdęs jį tariant nepasukus galvos:

– Tą vienuolyną aš jam būčiau sukišęs.

Bartelbumas atsikėlė iš lovos ir apkabinęs berniuką be žodžių nutempė nuo palangės, paskui išvilko iš kambario, laiptais žemyn, šaukdamas

– Panele Dira!

nusirito laiptais į pirmą aukštą, kur

– PANELE DIRA!

pagaliau rado tai, ko ieškojo, taigi, registratūrą – jei galima ją taip pavadinti – žodžiu, laikydamas tvirtai suspaudęs berniuką pasiekė panelę Dirą – dešimt metų, nė vieneriais daugiau – ten pagaliau sustojo, suraukęs antakius, degdamas pykčiu, kurį menkai tesušvelnino žmogiška geltonų naktinių marškinių silpnybė, bet kuriam daug rimčiau pakenkė jos derinys su vilnone naktine kepuraite.

Dira pakėlė akis nuo sąskaitų. Abu – Bartelbumas ir berniukas – stovėjo prieš ją išsitempę. Jie prabilo kartu lyg susitarę.

– Šis berniukas regi svetimus sapnus.
– Šis vyras kalba per miegus.
Dira nuleido akis į sąskaitas. Net nepakėlė balso.
– Dinkite.
Jie dingo.

6

Nes Kervolio baronas niekada nebuvo matęs jūros. Jo žemės driekėsi sausuma: per akmenynus, kalvas, pelkes, laukus, skardžius, kalnus, miškus, proskynas.

Jūra jam buvo tik idėja. Arba, tikriau, vaizduotės kelias. Tai buvo kažkas, kas radosi Raudonojoje jūroje – Dievo rankų padalytoje pusiau – pasipildė mintimi apie pasaulinį tvaną, kur pranykdavo, kad vėl rastųsi kaip pūstašonis laivas ir iškart susilietų su mintimi apie banginius – niekada nematytus, bet dažnai įsivaizduotus – o iš ten sugrįždavo, gana aiškiai, į nedaugelį jo girdėtų istorijų apie baisžuves, slibinus ir povandeninius miestus, į vis įspūdingesnių fantastinių vaizdų seką, kuri staiga įgaudavo griežtus vieno iš jo protėvių veido bruožus – deramai įrėminto ir iškabinto galerijoje – kuris, sako, plaukiojo kartu su Vasku da Gama: jo akys spindėjo klasta – mintis apie jūrą pasuko grėsmingu keliu, aplėkdama gal ne visada teisingas piratų kronikas, užkliuvo už žodžių šventojo Augustino, skelbusio vandenyną esant velnio namais, grįžo atgal prie vardo – Tesala, kuris gal buvo sudužusio laivo pavadinimas, o gal auklė, sekusi istorijas apie laivus ir karus,

užuodė iš tolimų kraštų atgabentų audinių kvapus ir pagaliau išniro akyse moters iš anapus jūros, kurią kadaise buvo sutikęs ir jau niekada vėliau nebesutiko, kad kelionės pabaigoje sustotų ties vaisiaus kvapu, vaisiaus, kuris, kaip sakė, auga tik jūros pakrantėje, pietų kraštuose: jį valgydamas jutai saulės skonį. Kadangi Kervolio baronas niekada nebuvo jos matęs, jo galvoje jūra keliavo tarsi nelegalus keleivis uoste stovinčiame burlaivyje nuleistomis burėmis: nepavojingas ir nereikalingas.

Būtų galėjęs amžinai ten tūnoti. Bet akimirksniu jį ištempė lauk juodai vilkinčio vyro, vardu Aterdelis, žodžiai – negailestingo mokslo vyro, pakviesto atlikti stebuklą, nuosprendis.

– Aš išgydysiu jūsų dukrą. Ir padarysiu tai *jūra*.

Jūra. Neįtikima. Dvokianti užteršta jūra, siaubo prieglobstis, žmogėdra gelmių pabaisa – senovinė ir pagoniška – visada bauginusi, dabar, staiga

kažkas kviečia tave lyg pasivaikščioti, įsako tau, nes toks yra gydymas, negailestingai maloniai stumia tave

į jūrą. Dabar toks gydymas madingas. Šalta, sūri, audringa jūra, bangos – sudėtinė gydymo dalis, dėl savo bauginančios slapties, kurią galima įveikti ir dvasiškai užvaldyti, metus baimės kupiną iššūkį, tikrai kupiną baimės. Viskas todėl, kad esame tikri, dargi įtikėję, kad milžiniškos jūros gelmės gali sudaužyti ligos apvalkalą, atgaivinti gyvasties kanalus, sustiprinti išganingą centrinių ir periferinių sekrecijos liaukų veiklą

idealus tepalas hidro-

fobams, melancholikams, impotentams, anemikams, vienišiams, piktadariams, pavyduoliams

ir bepročiams. Kaip tam, kurį atgabeno į Brikstoną, akylai stebimą daktarų ir mokslininkų, ir panardino į ledinį vandenį, banguojantį, paskui ištraukė, pamatavo reakcijas ir kontrreakcijas, vėl panardino, aišku, prievarta,

aštuoni laipsniai Celsijaus, galva po vandeniu, jis išnyra lyg riksmas, su žvėriška jėga išsilaisvina iš sanitarų ir kitų patarnautojų, visi jie puikūs plaukikai, tačiau bejėgiai prieš aklą gyvulišką įsiūtį, jis bėga – bėga – vandeniu, nuogas, išrėkdamas to baisaus skausmo įtūžį, gėdą, siaubą. Visas paplūdimys sustingdytas nerimo, o tas gyvulys bėga ir bėga, moterys iš toli nusuka akis, nors, aišku, norėtų į jį pažiūrėti, dar ir kaip norėtų pamatyti tą žvėrį ir jo bėgimą, ir, aišku, nuogybę, būtent ją, atsietą nuogybę, klajojančią po jūrą, gražią toje pilkoje šviesoje, gražią tuo grožiu, kuris prasismelkia pro ilgus religinio auklėjimo, koledžų, gėdos raudonio metus ir eina tiesiai ten, kur turi eiti, aukštyn drovių moterų nervais, kur po milžiniškais baltais sijonais slypi

moterys. Staiga pasirodo, kad jūra visada jų laukė. Jei tikėtume daktarais, ji ten plytėjo tūkstančius metų, kantriai tobulindama save, turėdama vieną aiškų kėslą – pasisiūlyti kaip stebuklingas tepalas nuo jų kančių – sielos ir kūno. Taip nepriekaištinguose salonuose gurkšnodami arbatą ir pasverdami kiekvieną žodį kalbėdavo nepriekaištingi tėvai ir vyrai, nepriekaištingi daktarai, paradoksaliai maloniai aiškindami, kad jūros baimė, šokas, siaubas iš tikro yra angeliškas vaistas nuo sterilumo, ano-

reksijos, nervinio išsekimo, menopauzės, susijaudinimo, nerimo, nemigos. Ideali priemonė, nuraminanti jaunystės audras ir paruošianti moters pareigoms. Iškilmingas merginų įšventinimas į moteris. Todėl norėdami akimirką užmiršti beprotį Brikstono jūroje

(beprotis vis bėga, šįkart į atvirą jūrą, kol pagaliau išnyksta iš akių, – mokslinė išvada, pabėgusi nuo medicinos akademijos statistinių duomenų ir spontaniškai puolusi į jūros vandenyno gelmes)

norėdami jį pamiršti

(suvirškintą didžiulio vandeningo pilvo ir niekada negrąžinto paplūdimiui, tamsia beforme mase neišvemto atgal į pasaulį – nors to tikėtasi)

galėtume prisiminti moterį – moterį – gerbiamą, mylimą, motiną, moterį. Bet kokia dingstimi – dėl *ligos* – atgabentą prie jūros, kurios kitaip niekada nebūtų pamačiusi ir kuri dabar yra jos gydomoji adata, beribė, neįtikima, į kurią ji žiūri ir nesupranta. Jos plaukai palaidi, o kojos basos, ir tai ne niekai, tai absurdas, jei dar pridėsime baltus marškinius ir kelnes, iš po kurių kyšo nuogos kulkšnys, galima nuspėti jos liauną liemenį, absurdas, tokią ją matydavo tik jos miegamasis, dabar tokia ji guli erdviame paplūdimyje, čia netvyro slogus vedybinio guolio kvapas, o pučia vėjas nuo jūros, dvelkdamas laukine maištinga laisve – užmiršta, slopinta, menkinta per visą motinos žmonos mylimosios moters gyvenimą. Akivaizdu: *ji to negali nejausti.* Ta tuštuma aplink, be sienų ir uždarytų durų, priešais – tik beribis jaudinantis vandens veidrodis, vien tai yra jausmų puota, nervų orgija, bet vis-

kas dar ateityje – ledinio vandens gniaužtai, baimė, takus jūros glėbys, šiurpstanti oda, širdis gerklėje...

Ją veda į vandenį. Ant veido šydas, tobula slaptavietė, šilko kaukė.

Kita vertus, niekas taip ir nepasigedo to bepročio iš Brikstono lavono. Būtina tai pasakyti. Daktarai eksperimentavo, būtina tai suprasti. Pajūriu vaikštinėja keistos poros, ligoniai ir jų daktarai, ligoniai – trapūs, elegantiški, alinami dieviškai lėtos ligos, daktarai – tarsi pelės ieškantys įkalčių, įrodymų, skaičių, sekantys ligą jai beviltiškai bėgant iš paradoksalaus gydymo pasalos. Jie net *geria* jūros vandenį, vandenį, kuris dar vakar kėlė siaubą ir pasišlykštėjimą, priklausė tik atsilikusiai barbariškai žmonijos daliai saulėje įrudusia oda – niekinga nešvankybė. Dabar tie patys dieviškieji invalidai *gurkšnoja* jį, žingsniuodami bangų mūšos linija, vos pastebimai vilkdami vieną koją – nuostabiai mėgdžiodami taurų luošumą, išvadavusį juos nuo priesako statyti vieną pėdą prieš kitą. Viskas yra *gydymas.* Vieni susiranda žmonas, kiti rašo eiles, senasis pasaulis – geriau įsižiūrėjus, atgrasus – čia, ties praraja, ilgus šimtmečius nekenčiama, o dabar tapusia – vardan mokslo ir gerovės – skausmo promenada – staiga pasikeičia, *grynai medicininiais tikslais.*

Daktarai tai vadino *maudynėmis bangose.* Buvo net sukonstruotas įtaisas, tikrai, tarsi neštuvai – patentuoti – pasinerti į jūrą, aišku, juos naudojo moterims, ponioms ir panelėms, *idant paslėptų jas nuo įžūlių žvilgsnių.* Jos atsisėsdavo į iš visų pusių uždarus neštuvus su blankių spalvų – nieku gyvu ne rėkiančių spalvų – užuolaidomis ir leisdavosi nunešamos į jūrą, keletą žingsnių nuo kranto, kur neštuvams plūduriuojant vandens pa-

viršiuje nulipdavo nuo jų ir maudydavosi, maudydavosi, lyg gertų vaistus, beveik nematomos už vėjyje plevenančių užuolaidų, neštuvai tarsi plaukiojančios koplyčios, užuolaidos lyg vandenyje paskendusių apeigų rūbai, žiūrint nuo kranto – reginys. Maudynės bangose.

Kai kuriuos dalykus *gali* tik mokslas, šventa tiesa. Nušluoti pasibjaurėjimo šimtmečius – ta siaubinga jūra, irimo ir mirties įsčiomis – ir sukurti idilę, pamažu pasklido po viso pasaulio paplūdimius.

Išgijimas kaip meilė. Dar: kartą Deperio paplūdimyje bangos išmetė į krantą valtelę, apgailėtiną duženą. Jie buvo ten, suvedžioti ligos, išsibarstę po ilgus pakrantės kilometrus, kiekvienas mėgaudamasis savomis jūros glamonėmis, kiek tik akys užmato – elegantiškos smėlynų gėlės, kiekvienas savo jausmų, geismų ir baimės rutulyje. Vedami juos čia sukvietusio mokslo visi jie iš savo dangaus lėtai patraukė prie tos duženos, kuri lyg drovus šauklys delsė užplaukti ant smėlio. Priėjo artyn. Ištraukė į sausumą. Ir pamatė. Valties dugne, pakėlusį akis į dangų ir ištiesusį ranką, kadaise laikiusią kažką, ko jau nebuvo, patogiai įsitaisiusį. Pamatė jį:

šventąjį. Statula buvo iš medžio. Spalvota. Apsiaustas siekė žemę, kaklą kirto žaizda, tačiau veidui tai netrukdė, jis ramiai ilsėjosi apgaubtas dangiškos ramybės. Valtyje nieko daugiau, tik šventasis. Vienas. Visi instinktyviai pakėlė akis, tik akimirkai, vandenyno platybėse ieškodami bažnyčios kontūrų, mintis suprantama, o kartu neprotinga – ten nebuvo bažnyčių, nebuvo kryžių, nebuvo kelių, jūroje nėra kelių, jūroje nėra kelrodžių.

Dešimtys ligonių žvilgsnių, suvytusios, gražios, nepasiekiamos moterys, daktarai tarsi pelės, padėjėjai ir patarnautojai, seni spoksotojai pro rakto skylutę, smalsuoliai, žvejai, vaikai – ir šventasis. Pasiklydę, jie ir jis. Pasimetę.
Kartą Deperio palūdimyje.
Niekas niekada nesuprato.
Niekada.

– Nuvešite ją į Dašenbachą, idealus paplūdimys maudynėms bangose. Trys dienos. Pasinerti vieną kartą rytą ir vieną – vakare. Susirasite daktarą Taverneri, jis parūpins jums viską, ko reikia. Čia rekomendacinis laiškas, atiduosite jam. Paimkite.

Baronas paėmė laišką nė nežvilgtelėjęs.

– Ji ten mirs, – tarė.

– Gali būti. Bet labai neįtikima.

Tik didieji daktarai gali būti tokie ciniškai tikslūs.

O Aterdelis buvo *pats* didžiausias.

– Barone, klausykite: galite metų metus laikyti mergaitę šiuose namuose, kur ji vaikščios baltais kilimais ir miegos tarp skraidančių žmonių. Bet vieną dieną ją užvaldys jausmas, kurio negalėsite numatyti. Amen. Arba rizikuokite, laikykitės mano nurodymų ir pasitikėkite Dievu. Jūra grąžins jums dukrą. Gal mirusią. Jei gyvą – tikrai gyvą.

Ciniškai tikslus.

Baronas nepajudėjo, laikė rankoje laišką, pusiaukelėje tarp savęs ir juodai vilkinčio daktaro.

– Jūs neturite vaikų.

– Tai neturi jokios reikšmės.

– Šiaip ar taip, jūs jų neturite.

Pažvelgė į laišką ir lėtai padėjo jį ant stalo.

– Elizevina liks čia.

Akimirka tylos, bet tik akimirka.

– Nieku gyvu.

Tai pasakė tėvas Pliušas. Tiesą sakant, jo galvoje šmėstelėjusi mintis buvo daug sudėtingesnė ir labiau priminė kažką panašaus į „Gal prieš ką nors nusprendžiant reikėtų viską ramiai apgalvoti, kad...“. Tačiau „Nieku gyvu“ akivaizdžiai buvo daug miklesnis ir greitesnis sakinys, lengvai praslydęs pro ano sakinio kilpas ir išniręs tyloje lyg nenumatytas ir neįmanomas numatyti plūduras.

– Nieku gyvu.

Pirmą kartą per šešiolika metų tėvas Pliušas išdrįso paprieštarauti baronui su šio dukters gyvenimu susijusiu klausimu. Pajuto keistą svaigulį – tarsi būtų ką tik iššokęs pro langą. Jis buvo praktiškas žmogus: jei jau atsidūrė ore, nusprendė pamėginti skristi.

– Elizevina važiuos prie jūros. Aš ją nuvešiu. Jei reikės – liksime ten mėnesį, metus, kol ji pasijus stipri pasinerti į vandenį ir visa kita. O paskui ji sugrįš: gyva. Bet koks kitas sprendimas būtų idiotizmas, dar blogiau, bailumas. Jei Elizevina bijo, mes neturime teisės bijoti ir aš nebijosiu. Ji nenori mirti. Ji nori gyventi. Ir gaus tai, ko nori.

Negalėjai patikėti, kad kalba tėvas Pliušas. Neįtikima kalba.

– Daktare Aterdeli, jūs nieko nesuprantate apie žmones, apie tėvus ir vaikus, nieko. Todėl tikiu jumis. Tiesa visada žiauri. Kaip ir jūs. Žinau, kad neklystate. Man jūsų gaila, bet žaviuosi jūsų žodžiais. Aš, niekada nematęs jūros, važiuosiu prie jos, nes jūs taip sakote. Tai bus pats ab-

surdiškiausias, juokingiausias ir kvailiausias dalykas, kurį kada nors esu padaręs. Tačiau joks žmogus visame Kervolio krašte nesutrukdys man to padaryti. Joks žmogus.

Jis paėmė nuo stalo laišką ir įsikišo į kišenę. Širdis krūtinėje daužėsi lyg pašėlusi, rankos drebėjo, ausyse keistai ūžė. Nieko stebėtina, pagalvojo: ne kasdien pavyksta paskraidyti.

Tą akimirką galėjo nutikti bet kas. Iš tiesų, būna tokių akimirkų, kai visa aprėpiantis ir logiškas priežastinių sekų tinklas pasiduoda, netikėtai užkluptas gyvenimo, ir nusileidžia į parterį, įsimaišydamas tarp žiūrovų, kad scenoje, svaiginamoje netikėtoje prožektorių šviesoje, paliktų nematomą ranką, kuri iš beribio glėbio, iš milijonų galimų dalykų ištrauktų vieną vienintelį, kuriam lemta įvykti. Per tylų tų trijų vyrų trikampį perėjo milijonai dalykų, kurie galėjo įvykti, tarsi procesija, žaibu, kol pagaliau, užgesus blyksniui ir išsisklaidžius dulkėms to laiko ir erdvės rate, pasirodė vienas mažytis dalykas, droviai besistengiantis įvykti. Ir jis įvyko. Baronas – Kervolio baronas – pravirko nė neužsidengęs veido delnais, tik atsilošęs savo prašmatnioje kėdėje, išsekintas nuovargio, bet nusimetęs nepakeliamą sunkulį. Kaip nugalėtas, o kartu išganytas žmogus.

Kervolio baronas verkė.

Jo ašaros.

Tėvas Pliušas, sustingęs.

Daktaras Aterdelis, nebylus.

Nieko daugiau.

Šito Kervolyje niekas niekada nesužinojo. Tačiau visi, neišskiriant nė vieno, dar ir dabar pasakoja tai, kas atsitiko *po to*. Neapsakomą grožį to, kas atsitiko vėliau.

– Elizevina...
– Nuostabus gydymas...
– Jūra...
– Tai beprotybė...
– Pamatysi, ji pasveiks.
– Mirs.
– Jūra...

Jūra – baronas matė iš geografų piešinių – buvo toli. O svarbiausia – regėjo sapnuose – ji buvo baisi, perdėm graži, siaubingai galinga – žiauri ir priešiška – nuostabi. Ir dar ji buvo spalvų įvairovė, niekada neuosti kvapai, negirdėti garsai – kitas pasaulis. Jis žiūrėjo į Elizeviną ir negalėjo suprasti, kaip jai pavyks prie viso to priartėti, iš jaudulio ir nuostabos neištirpstant tuštumoje, neišsisklaidant ore. Galvojo apie tą akimirką, kai ji atsisuks, staiga, o jos akyse tyvuliuos jūra. Galvojo daug savaičių. Ir pagaliau suprato. Galų gale tai nebuvo labai sunku. Keista, kad jam tai nešovė į galvą anksčiau.

– Kaip mes pasieksime jūrą? – paklausė tėvas Pliušas.
– Ji pati jus pasiims.

Vieną balandžio mėnesio rytą jie išvyko, per laukus ir kalvas, o penktą dieną, leidžiantis saulei, pasiekė upę. Aplink nebuvo jokio kaimo, nė vieno namo, nieko. Bet ant vandens tyliai sūpavosi nedidelis laivas. Pavadintas „Adel“. Paprastai jis skrosdavo Vandenyno bangas, plukdydamas turtus ir vargus, pirmyn ir atgal, tarp kontinentų ir salų. Jo pirmagalį puošė moteris kulnus siekiančiais plaukais. Burėse švilpė visi tolimojo pasaulio vėjai. Kilis metų metus tyrinėjo jūros gelmes. Kiekviename kampe nepažįstami kvapai pasakojo istorijas, įsirėžusias jūreivių veiduose. Laivas

buvo dvistiebis. Kervolio baronas norėjo, kad jis atplauktų iš jūros upe aukštyn, iki pat šios vietos.

– Beprotiška mintis, – parašė jam kapitonas.

– Apipilsiu jus auksu, – atsakė baronas.

Todėl dabar dvistiebis laivas, pavadintas „Adel", stovėjo čia lyg iš racionalaus kurso iškrypęs vaiduoklis. Ant nedidelio tiltelio, prie kurio paprastai sustodavo menkos valtelės, baronas stipriai prispaudė prie savęs dukrą, ištardamas

– Sudie.

Elizevina tylėjo. Nuleido ant veido šilko šydą, įdėjo tėvui į ranką lapą, sulankstytą ir užantspauduotą, pasisuko ir nuėjo pas vyrus, turėjusius palydėti ją į laivą. Jau buvo beveik naktis. Panorėjus viskas galėjo atrodyti sapnas.

Elizevina leidosi jūros link maloniausiu pasaulyje būdu – tik tėvo protas galėjo tai sugalvoti – nešama srovės, šokio žingsniu – su posūkiais, stabtelėjimais, delsimu – kurį upė išmoko per šimtametes keliones, ji, didysis išminčius, vienintelė žinanti gražiausią, maloniausią ir švelniausią kelią neskausmingai pasiekti jūrą. Jie plaukė, lėtai, taip, kaip iki smulkmenų buvo apgalvojusi motina gamta, pamažu skverbdamiesi į kvapų, daiktų, spalvų pasaulį, kuris kiekvieną dieną iš lėto atskleisdavo tolimą, bet nenumaldomai artėjantį milžinišką jų laukiantį glėbį. Keitėsi orai, aušros, dangus, namų formos, paukščiai, garsai, žmonių veidai pakrantėje ir žodžiai jų lūpose. Vanduo, bėgantis į vandenį, subtiliausias meilinimasis, upės vingiai tarsi sielos giesmė. Nepastebima kelionė. Elizevinos galvoje galybė jausmų, visi lengvi lyg sklendžianti plunksna.

Dar ir dabar Kervolio krašte pasakoja apie tą kelionę.

Pasakoja kiekvienas savaip. Nors nė vienas nėra jos matęs. Bet tai nesvarbu. Jie niekada nesiliaus apie ją pasakoję. Nes negalima liautis galvojus, kaip būtų gražu, jei į kiekvieną mūsų laukiančią jūrą tekėtų mums skirta upė. Ir atsirastų kas nors – tėvas, mylimasis, kas nors – kas paimtų mus už rankos, surastų tą upę – įsivaizduotų ją, sugalvotų – ir paleistų mus jos tėkme, paleistų švelniai, kaip tariamas vienas vienintelis žodis, *sudie*. Tai būtų tikrai nuostabu. Gyvenimas būtų *saldus*, kiekvienas gyvenimas. Daiktai neskaudintų, jie artėtų nešami srovės, galėtum juos pirma pamatyti, paskui paliesti ir tik vėliau leisti jiems paliesti tave. Galėtum leistis *sužeidžiamas*. *Numirti*. Nesvarbu. Viskas būtų *žmogiška*. Pakaktų kieno nors vaizduotės – tėvo, mylimojo, kieno nors. Jis mokėtų sugalvoti kelią, čia, per tylą, per šį kraštą, kuris nenori kalbėti. Švelnų ir gražų kelią. Kelią nuo čia iki pat jūros.

Abu sustingę, įsmeigę akis į beribius vandens plotus. Neįtikima. Tikrai. Galėtum likti čia visą gyvenimą, nors nieko nesuprastum, tik žiūrėtum. Prieš akis – jūra, už nugaros – ilgas upės kaspinas, po kojomis pagaliau žemė. Ir jie, sustingę. Elizevina su tėvu Pliušu. Tarsi kerai. Galvoje nė vienos minties, tikros minties, tik apstulbimas. Nuostaba. O po daugybės akimirkų – ištisos amžinybės – Elizevina, neatitraukdama akių nuo jūros, pagaliau taria

– Juk ji kur nors baigiasi?

Už šimtų kilometrų, savo milžiniškų namų vienatvėje, vyras prisistumia žvakę prie lapo ir skaito. Tik keletas žodžių, visi vienoje eilutėje. Juodas rašalas.

Nebijokite. Aš nebijau. Jus mylinti, Elizevina.

Paskui jie sėda į brikelę, jau vakaras, ir jie laukiami užeigoje. Kelionė trumpa. Kelias veda išilgai paplūdimio. Aplinkui – nieko. Beveik nieko. Jūroje – ką jis veikia *jūroje*? – dailininkas.

7

Sumatroje, prieš šiaurinę Pangėjos pakrantę, kas septyniasdešimt šešias dienas išnyra kryžiaus formos sala, apaugusi vešlia augmenija, iš pažiūros negyvenama. Ji lieka matoma keletą valandų, paskui vėl panyra į jūrą. Karkaiso paplūdimyje žvejai rado liekanas laivo „Deivemport“, sudužusio pries aštuonetą dienų kitame pasaulio krašte, Ceilono jūroje. Kelyje į Faradarą jūreiviams pasirodydavo keistos švytinčios peteliškės, sukeldavusios svaigulį ir melancholiją. Bogadoro vandenyse pražuvo keturių karo laivų eskortas – jį užliejo milžiniška banga, vienintelė atplaukusi iš niekur visiško štilio dieną.

Admirolas Langlė lėtai vartė dokumentus, atsiųstus iš viso pasaulio, kurį akivaizdžiai apsėdo pamišimas. Laiškai, laivo dienoraščių ištraukos, laikraščių iškarpos, tardytojų protokolai, slapti pranešimai, pasiuntinybių depešos. Ten buvo visko. Santūrūs trumpi oficialūs pranešimai ir apgirtusios jūreivių vaizduotės sukurti pasakojimai keliavo per pasaulį, kad nugultų rašomąjį stalą, kur Langlė karaliaus vardu žąsies plunksna brėžė ribą tarp to, kas karalystėje turėtų būti laikoma *tiesa,* ir to, kas turėtų būti užmiršta kaip

melas. Iš visų pasaulio jūrų ant šio rašomojo stalo nenutrūkstama vora keliavo šimtai daugiau ar mažiau tikėtinų pasakojimų, kad išklausytų verdikto, plona juodo rašalo linija tiksliu raštu išraityto oda įrištų knygų lapuose. Langlė ranka buvo tas glėbys, kuriame baigdavosi jų kelionės. Jo plunksna – ašmenys, nutraukdavę jų vargus. Tikslus, mirtinas rėžis.

Šis pranešimas laikytinas be pagrindo, todėl jį draudžiama platinti arba cituoti Karalystės raštuose ir dokumentuose.

Arba amžinas tyras gyvenimas.

Šis pranešimas laikytinas tikru, todėl privalomas pateikti visuose Karalystės raštuose ir dokumentuose.

Langlė vertino. Lygino įrodymus, svarstė liudijimus, tyrinėjo šaltinius. Paskui vertino. Diena iš dienos gyveno supamas milžiniškos kolektyvinės vaizduotės, kur skvarbus tyrinėtojo žvilgsnis ir blausus sudužėlio žvilgsnis kartais sukurdavo vienodus vaizdus ir nelogiškai tapačias istorijas. Jis gyveno stebėdamasis. Todėl jo namuose karaliavo maniakiška tvarka, o gyvenimas tekėjo pagal nekintamą įpročių geometriją, su liturgijos šventumo šydu. Langlė gynėsi. Spaudė savo gyvenimą po milimetriniu taisyklių tinklu, gebančiu atlaikyti vaizduotės sūkurį, kiekvieną dieną įsukdavusį jo protą. Hiperbolės, suplaukdavusios pas jį iš visų pasaulio jūrų, užkliūdavo toje iš mažiausių tikrų dalykų sukonstruotoje užtvankoje. Toliau, tik per žingsnį jų laukė Langlė išmintis. Lyg romus ežeras. Nejudri ir teisinga.

Pro atvirus langus atsklido ritmiškas čeksėjimas sodininko žirklių, karpančių rožes įtikėjus savo Teisingumu, skirtu skelbti išganingus verdiktus. Įprastas garsas. Tačiau tą dieną admirolo Langlė galvoje jis kartojo apibrėžtą žinią. Kantrus ir užsispyręs – pernelyg arti lango, kad būtų atsitiktinis – jis primygtinai priminė būtiną atlikti pareigą. Langlė troško jo negirdėti. Tačiau jis buvo garbingas žmogus. Todėl pastūmė į šalį lapus su pasakojimais apie salas, sudužusius laivus ir peteliškes, ištraukė vieną stalčių, paėmė iš jo tris užantspauduotus laiškus ir padėjo ant rašomojo stalo. Jie atkeliavo iš trijų skirtingų vietų. Nors užrašai ant jų skelbė, kad yra skubūs ir slapti, Langlė pabūgęs keletui dienų paliko juos ten, kur negalėtų matyti. Dabar atplėšė sausu oficialiu mostu ir, neprisileisdamas menkiausios dvejonės, ėmė skaityti. Pasižymėjo lape keletą vardų, vieną datą. Stengėsi viską atlikti nešališkai neutraliai, kaip karalystės sąskaitininkas. Paskutinis užrašas skelbė:

„Almajerio“ užeiga, Kvartelis

Paskui paėmė laiškus, atsistojo ir priėjęs prie židinio sumetė juos į liepsnas, sergstinčias tingų tų dienų pavasarį. Žiūrėdamas, kaip raitosi tie prabangūs elegantiški laiškai – būtų norėjęs niekada jų neperskaityti – pro atvirus langus aiškiai išgirdo dėkingą tylą. Žirklės, iki tol čeksėjusios be perstojo, tarsi laikrodžio rodyklės, tylėjo. Kiek vėliau tyloje nuaidėjo tolstančio sodininko žingsniai. Tas atsisveikinimas buvo toks tikslus, kad kiekvienas būtų apstulbęs. Tik ne Langlė. Jis žinojo. Tas ryšys, siejęs tuodu vyrus – admirolą ir sodininką, kiekvienam atrodęs paslaptingas, jiems netu-

rėjo jokio slaptumo. Tarp jųdviejų nusistovėjęs artumas, susidedantis iš tylos ir bendrų ženklų, jau daug metų saugojo keistą jų sąjungą.

Yra daug istorijų. Ši atėjusi iš toli.

Kartą, prieš šešerius metus, admirolui Langlė atvedė vyrą, kuris, kalbėjo, buvo vardu Adamsas. Aukštas, tvirtas, pečius siekiančiais plaukais, saulėje įrudusia oda. Panašus į daugelį jūreivių. Tačiau stovėti pajėgė tik prilaikomas, o vaikščioti visai negalėjo. Jo kaklą bjaurojo išopėjęs randas. Jis stovėjo keistai sustingęs, tarytum paralyžiuotas, abejingas. Vienintelis dalykas, liudijantis dar rusenantį sąmonės likutį, buvo jo žvilgsnis. Jis priminė kovojančio žvėries žvilgsnį.

„Jo žvilgsnis lyg medžioklėn išėjusio žvėries“, – pagalvojo Langlė.

Kalbėjo, kad jį rado viename iš kaimų Afrikos gilumoje. Ten buvo ir kitų baltųjų, vergų. Tačiau jis buvo kitoks – mėgstamiausias genties vado gyvūnas. Vaikščiojo keturpėsčias, juokingai išpuoštas plunksnomis ir spalvotais akmenėliais, virve pririštas prie to karaliuko sosto. Valgydavo jam numestus maisto likučius. Jo kūnas buvo nusėtas žaizdomis ir mėlynėmis. Išmoktas šlapinimosi būdas valdovui kėlė didelį smagumą. Matyt, tik dėl to liko gyvas.

– Ką jis gali papasakoti?

– Jis – nieko. Jis nekalba. Nenori kalbėti. Tačiau tie, kurie buvo su juo... kiti vergai... ir dar kiti, kurie jį atpažino, uoste... žodžiu, apie jį pasakoja keisčiausius dalykus, atrodo, tas žmogus lankęsis visur, jis – gyva paslaptis... jei tikėti viskuo, kas kalbama...

– O *kas* kalbama?

Jis, Adamsas, sustingęs ir abejingas, kambario viduryje. Aplink – atminties ir fantazijos bakchanalija, sprogusi, kad pripildytų orą nuotykiais to gyvenimo, kuris, kalbėjo, buvo jo gyvenimas / trys šimtai kilometrų pėsčiomis per dykumą / yra galinčių prisiekti, kad matė jį virstant negru, o paskui vėl baltuoju / nes turėjo reikalų su vietos šamanu ir iš jo išmoko pasidaryti tuos raudonus miltelius, kurie / kai jį sugavo, pririšo prie vienintelio milžiniško medžio ir laukė, kad visas apliptų vabzdžiais, tačiau jis prabilo nesuprantama kalba ir tada tie laukiniai netikėtai / galėjo prisiekti, kad jis buvęs tuose kalnuose, kur niekada nesutemsta, todėl niekas iš ten negrįžo sveiko proto, išskyrus jį, sako, sugrįžusio / sultono dvare, kur buvo priimtas dėl savo nuostabaus balso ir apipiltas auksu, jis turėjęs giedoti kankinimų kambaryje, kol budeliai dirbo savo darbą, idant sultonas girdėtų ne varginamą aimanų aidą, o tik gražiausią giesmę, kuri / plačiame lyg jūra Kabalakio ežere – to krašo gyventojai tikrai laikė jį jūra – kol vieną dieną iš didžiulių medžio lapų pastatė valtį ir nuplaukė ja nuo vieno kranto iki kito, o toje valtyje buvo jis, galėčiau prisiekti / rinko deimantus smėlyje, nuogi ir surakinti, kad nepabėgtų, o jis buvo tarp jų, lygiai kaip yra tiesa, kad / visi kalbėjo, kad jis mirė, žuvo per audrą, bet vieną dieną prieš Tesfos vartus kirto rankas vienam vandens vagiui, geriau įsižiūrėjau ir ten buvo jis, tikrai jis / jo vardas buvo Adamsas, tačiau jis turėjo šimtus vardų, kartą kažkas sutiko jį, pasivadinusį Ra Me Nivar, vietos kalba tai reiškia skraidantis žmogus, dar Afrikos pakrantėje / mirusiųjų mieste, kur niekas nedrįsdavo užeiti, nes ten jau šimtmečius galiojo užkeikimas, pagal kurį išsprogdavo akys kiekvienam, kas

– Pakaks.

Langlė nepakėlė akių nuo tabakinės, jau kuris laikas irzliai sukiojamos tarp pirštų.

– Gerai. Išveskite jį.

Niekas nesujudėjo.

Tyla.

– Admirole... dar vienas dalykas.

– Koks?

Tyla.

– Tas žmogus matė Timbuktu.

Langlė tabakinė sustojo.

– Yra, kas galėtų prisiekti: jis ten buvo.

Timbuktu. Afrikos perlas. Nesurandamas nuostabus miestas. Visų lobių skrynia, visų barbariškųjų dievų buveinė. Nepažįstamo pasaulio širdis, tūkstančio paslapčių tvirtovė, vaiduokliška visų turtų karalystė, nepasiektas nesibaigiančių kelionių tikslas, visų vandenų šaltinis ir kiekvieno dangaus svajonė. Timbuktu. Miestas, į kurį niekada nebuvo įžengusi baltojo žmogaus koja.

Langlė pakėlė akis. Kambaryje visi netikėtai sustingo. Tik Adamso akys klaidžiojo lyg ieškodamos nematomo grobio.

Admirolas ilgai tardė jį. Kaip įpratęs, kalbėjo griežtai, bet švelniai, beveik be išraiškos. Jokio smurto, jokio ypatingo spaudimo. Tik kantri trumpų ir tikslių klausimų seka. Į kuriuos nesulaukė atsakymo.

Adamsas tylėjo. Atrodė lyg negrįžtamai ištremtas į kitą pasaulį. Iš jo nepavyko ištraukti net žvilgsnio. Nieko.

Langlė kurį laiką tylėdamas žiūrėjo į jį. Paskui mostelėjo, nepalikdamas galimybės prieštarauti. Adamsą pakėlė

nuo kėdės ir ištempė lauk. Langlė matė jį tolstant – kojos vilkosi marmuro grindimis – ir liūdnai galvojo, kad tą akimirką netiksliuose geografiniuose karalystės žemėlapiuose Timbuktu atsiduria dar toliau. Nežinia kodėl jam į galvą atėjo viena iš daugelio apie tą miestą sklandžiusių legendų: moterys ten rodydavusios tik vieną akį, nuostabiai išdažytą. Langlė svarstydavo, kodėl jos slėpdavusios antrąją. Jis pakilo ir tingiai pasuko prie lango. Ruošėsi jį atverti, bet suakmenėjo išgirdęs galvoje suskambusį balsą, tariantį vieną aiškų ir tikslų sakinį:

– Todėl, kad nė vienas vyras negalėtų atlaikyti jų žvilgsnio, neprarasdamas proto.

Langlė staiga apsigręžė. Kambarys buvo tuščias. Vėl atsisuko į langą. Keletą akimirkų nieko negalėjo suvokti. Paskui žemai alėjoje pamatė nedidelį būrelį, vedantį Adamsą į niekur. Nesvarstė, ką turėtų daryti. Tiesiog padarė.

Po akimirkos jau stovėjo prieš Adamsą, supamas ten buvusiųjų nuostabos ir kiek uždusęs nuo greito bėgimo. Pažvelgė jam į akis ir tyliai paklausė

– Iš kur tu žinai?

Adamsas, rodos, jo nė nepastebėjo. Jis vis dar gyveno kažkur už tūkstančių kilometrų nuo čia. Tačiau jo lūpos sukrutėjo ir visi išgirdo jį tariant

– Nes aš jas mačiau.

Langlė buvo susidūręs ne su vienu tokiu atveju kaip Adamso. Jūreiviai, audros ar piratų žiaurumo nublokšti į kokio nors nepažįstamo žemyno krantą, atsitiktinumo įkaitai, genčių, kurioms baltasis žmogus buvo neką daugiau nei koks keistas gyvūnas, grobis. Jei gailestingoji mirtis laiku ne-

priglobdavo, jų šiaip ar taip laukė kraupus galas kokiame nors dvokiančiame ar nuostabiame neįtikėtinų pasaulių kampelyje. Tik nedaugelis ištrūkdavo iš tų vietų gyvi, išgelbėti praplaukiančio laivo ir grąžinti civilizuotam pasauliui su neišdildomais savo nelaimės ženklais. Išprotėję sudužėliai, iš nežinios sugrįžusios žmonių atmatos. Prarastos sielos.

Langlė tai žinojo. Tačiau pasiėmė Adamsą su savim. Ištraukė jį iš vargo ir parsivežė į savo namus. Kad ir kokiame pasaulio krašte priglausdavo savo galvą, visur kartu vežđavosi ir jį. Ir parsiveždavo atgal. Nenorėjo jo išgelbėti. Viskas buvo truputį kitaip. Norėjo išgelbėti jame slypinčias istorijas. Nesvarbu, kiek tam reikėtų laiko: jis troško tų istorijų ir turėjo jas gauti.

Žinojo, Adamsą palaužė gyvenimas. Įsivaizdavo jo sielą kaip ramų kaimą, nusiaubtą įsiveržusio svaiginamų vaizdų, jausmų, kvapų, garsų, žodžių, skausmo gaivalo. Mirtis, kurią simuliavo, atrodė esanti paradoksalus kunkuliuojančio gyvenimo rezultatas. Jo tylėjimas ir sąstingis slėpė nevaldomą chaosą.

Langlė nebuvo daktaras ir niekada nieko nebuvo išgydęs. Tačiau iš savo gyvenimo patirties žinojo nenuspėjamą gydomąją tikslumo galią. Galima sakyti, jis ir pats gydėsi tikslumu. Tai buvo vaistai, kurie, ištirpinti kiekviename jo gyvenimo gurkšnyje, neleido prasiskverbti sutrikimo nuodams. Todėl pagalvojo, kad neįveikiamą Adamso atsiribojimą galėtų suskaldyti tik koks nors nuolatinis ir kantrus tikslumas. Jautė, kad tai turėtų būti *malonus* tikslumas, vos palytėtas mechaniškų apeigų šaltuko, puoselėjamas jaukioje poetinėje aplinkoje. Ilgai jo ieškojo tarp supančio pasaulio

daiktų ir veiksmų. Pagaliau rado. Ir kiekvienam, kas išdrįsdavo pašaipiai paklausti

– Koks gi tas stebuklingas vaistas, kuriuo tikitės išgydyti savo laukinį?

jis atsakydavo

– Mano rožės.

Kaip vaikas paklydusį paukštį patupdytų į šiltą lizdelį iš audeklo, taip Langlė įkurdino Adamsą savo sode. Nuostabiame sode, kur subtiliausios geometrinės formos valdė visų spalvų proveržį, o geležinės simetrijos tvarka rikiavo įspūdingą gėlių ir augalų iš viso pasaulio paradą. Sode, kuriame gyvenimo chaosas virsdavo dieviškai tobula figūra.

Ten Adamsas pamažu vėl tapo pačiu savimi. Ilgus mėnesius jis nepratarė nė žodžio, tik uoliai mokėsi šimtų – tikslių – taisyklių. Paskui jo abejingumas virto blausiu susidomėjimu, nusagstytu trumpais sakiniais, be atkaklaus jame glūdinčio žvėries siekio išgyventi. Po metų niekas nebūtų suabejojęs, kad prieš jį stovi klasikinis tobuliausias sodininkas: tylus ir nesutrikdomas, lėtas ir tikslių judesių, nepermanomas ir nenusakomo amžiaus. Gailestingasis miniatiūrinio pasaulio Dievas.

Visą tą laiką Langlė jo nieko neklausinėjo. Jie persimesdavo pora sakinių, dažniausiai apie kardelių ligas ar nenuspėjamą orų kaitą. Nė vienas iš jų niekada neužsimindavo apie praeitį, jokią praeitį. Langlė laukė. Jam nebuvo skubu. Priešingai, jis mėgavosi laukimu. Taip, kad net pajuto kvailą nusivylimą, kai vieną dieną, vaikštinėdamas šalutiniu sodo takeliu ir eidamas pro Adamsą, pamatė jį pakeliant akis nuo perlų baltumo petunijos žiedų ir aiškiai ištariant – tarsi pačiam sau – žodžius:

– Timbuktu nejuosia siena, ten mano, kad jo grožis sustabdys kiekvieną priešą.

Paskui Adamsas nutilo ir vėl nuleido akis į perlų baltumo petunijos žiedus. Langlė netaręs nė žodžio nužingsniavo taku. Nė pats Dievas, jei egzistuotų, nieko nebūtų supratęs.

Nuo tos dienos iš Adamso pabiro visos istorijos, viena po kitos. Įvairiausiomis akimirkomis ir nenuspėjamu ritmu bei aplinkybėmis. Langlė tik klausydavosi. Niekada nieko neklausinėdavo. Klausydavosi, ir tiek. Kartais tai būdavo pavieniai sakiniai. Kartais – pasakojimai. Adamsas kalbėjo tyliu, švelniu balsu. Stebėtinai tiksliai derino žodžius ir pauzes. Jo fantastinių vaizdų giedojimas turėjo kažką užburiama. Jo kalba buvo tikri kerai. Langlė jautėsi pakerėtas.

Nieko iš to, ką išgirdo, nesudėjo į storąsias knygas tamsiais odos viršeliais. Karalystė čia buvo niekuo dėta. Tos istorijos priklausė jam. Jis laukė jų pražystant smurto iškankintoje negyvoje žemėje. Dabar skynė žiedus. Tai buvo rafinuota dovana, kurią nusprendė įteikti savo vienatvei. Įsivaizdavo save, senstantį tų istorijų prieglobstyje. Ir kada nors numirsiantį su gražiausio Timbuktu sodo vaizdu akyse, sodo, kurio nematė joks kitas baltasis žmogus.

Tikėjosi, kad viskas visada bus nuostabiai lengva ir malonu. Negalėjo nuspėti, kad tas vyras, vardu Adamsas, netrukus įvels jį į kažką siaubingai žiauraus.

Po kurio laiko nuo Adamso atvykimo admirolui Langlė iškilo sunki ir banali būtinybė sužaisti šachmatų partiją dėl savo gyvybės. Kartu su nedidele palyda atvirame lauke jį užklupo banditas, apylinkėse liūdnai garsėjęs savo pamiši-

mu ir žiauriais žygiais. Keista, bet tada jis nesiruošė kankinti savo aukų. Pasiliko tik Langlė, o kitus išsiuntė atgal, paliepęs surinkti milžinišką pinigų sumą išpirkai. Langlė žinojo esąs pakankamai turtingas išsipirkti laisvę. Tačiau negalėjo žinoti, ar banditas bus pakankamai kantrus laukti tų pinigų. Pirmą kartą gyvenime jis iš arti pajuto atgrasų mirties alsavimą.

Dvi dienas praleido surištas ir surakintas važiuojančiame vežime. Trečią dieną jam įsakė išlipti. Kai nuo akių nurišo raištį, pamatė sėdintis prieš banditą. Juos skyrė mažas staliukas. Ant staliuko stovėjo šachmatų lenta. Banditas kalbėjo trumpai. Jis suteikė progą. Viena partija. Jei laimės – bus laisvas. Jei pralaimės – bus nužudytas.

Langlė mėgino atvesti jį į protą. Miręs jis nevertas nė skatiko, kam pražudyti tokį lobį?

– Neklausiu, ką apie tai manote. Klausiu, sutinkate ar ne. Paskubėkite.

Pamišėlis. Jis buvo pamišėlis. Langlė suprato neturįs pasirinkimo.

– Kaip norite, – tarė ir nuleido akis į šachmatų lentą. Netruko įsitikinti, kad bandito pamišimas žiauriai klastingas. Jis ne tik pasirinko baltąsias figūras – būtų kvaila tikėtis priešingai, bet žaidė su antrąja karaliene vietoj dešiniojo rikio. Įdomi variacija.

– Karalius, – paaiškino banditas, rodydamas į save, – ir dvi karalienės, – pašaipiai pridūrė mostelėdamas į dvi moteris, neapsakomai gražias, sėdinčias jam iš šalių. Šie žodžiai sukėlė nevaldomą susirinkusiųjų juoką ir pritarimo šūksnius. Langlė, kuriam visai nebuvo smagu, vėl nuleido akis, pagalvojęs, kad tuoj mirs pačiu kvailiausiu pasaulyje būdu.

Po pirmojo bandito ėjimo stojo visiška tyla. Karaliaus pėstininkas žengtelėjo du langelius į priekį. Atėjo Langlė eilė. Jis dvejojo. Tarsi kažko lauktų, tik nežinojo ko. Suprato tuomet, kai savo galvos gelmėse išgirdo balsą, dvelkiantį nuostabia ramybe:

– Žirgu prieš karaliaus rikį.

Šį kartą nesidairė. Tą balsą jis žinojo. Ir žinojo, kad čia jo nėra. Vienas Dievas numano kaip, bet jis atsklido iš labai toli. Paėmė žirgą ir pastatė jį prieš karaliaus rikio pėstininką.

Šeštuoju ėjimu jis jau pirmavo. Aštuntuoju padarė rokiruotę. Vienuoliktuoju tapo padėties šeimininku šachmatų lentos centre. Dar po dviejų ėjimų paaukojo rikį, o jau kitu ėjimu numušė pirmąją priešininko karalienę. Antrąją pagavo į spąstus ėjimais, kurių – puikiai tai suvokė – nevedamas to keisto balso niekada nebūtų sugalvojęs. Pamažu palauždamas baltųjų figūrų pasipriešinimą jautė, kaip didėja žvėriškas bandito pyktis ir sutrikimas. Pajuto bijąs laimėti. Tačiau balsas jo nepaleido.

Dvidešimt trečiuoju ėjimu banditas atidavė jam bokštą, padaręs tokią akivaizdžią klaidą, tarsi norėtų pasiduoti. Langlė automatiškai ruošėsi tuo pasinaudoti, bet išgirdo balsą griežtai tariant

– Admirole, saugokitės karaliaus.

Saugotis karaliaus? Langlė sustojo. Baltasis karalius stovėjo visiškai nepavojingas, už sugriuvusios rokiruotės likučių. Ko saugotis? Žiūrėjo į šachmatų lentą ir negalėjo suprasti.

Saugokitės karaliaus.

Balsas tylėjo.

Viskas tylėjo.

Staiga Langlė suprato. Jo galvoje tarsi žaibas šmėkštelėjo mintis akimirką prieš peiliui sužibant bandito rankoje ir beprotišku greičiu smingant jam į širdį. Langlė buvo greitesnis. Sulaikė jo ranką, išplėšė peilį ir lyg pratęsdamas jo pradėtą mostą perrėžė gerklę. Banditas susmuko ant žemės. Abi moterys, apimtos siaubo, pabėgo. Kiti suakmenėjo iš nuostabos. Langlė išliko ramus. Mostu, kurį vėliau nedvejodamas pavadins beprasmiškai iškilmingu, paėmė baltąjį karalių ir parvertė ant lentos. Paskui pakilo, tvirtai suspaudęs rankoje peilį, ir lėtai pasitraukė nuo staliuko. Niekas nepajudėjo. Užsėdo pirmą pasitaikiusį žirgą. Paskutinį kartą pažvelgė į keistą sceną iš mėgėjiško teatro spektaklio ir nušuoliavo tolyn. Kaip dažnai nutinka lemtingomis gyvenimo akimirkomis, suvokė turįs tik vieną mintį, visiškai nereikšmingą: pirmą kartą – pirmą – laimėjo šachmatų partiją žaisdamas juodaisiais.

Parvykęs namo, rado Adamsą gulintį lovoje, be sąmonės, karščiuojantį. Daktarai niekuo negalėjo padėti. Tarė

– Nieko nedarykite. Nieko.

Penktą dieną Adamsas atgavo sąmonę. Jo galvūgalyje sėdėjo Langlė. Jie pažvelgė vienas į kitą. Adamsas užsimerkė. Langlė ištarė, labai tyliai

– Aš tau skolingas savo gyvybę.

– Šiaip gyvybę, – patikslino Adamsas.

Paskui atsimerkė ir įsmeigė akis tiesiai į Langlė akis. Tai nebuvo sodininko žvilgsnis. Tai buvo medžioklėn išėjusio žvėries žvilgsnis.

– Mano gyvybė manęs nedomina. Noriu kitos gyvybės.

Ką reiškia šie žodžiai, Langlė suprato daug vėliau, kai buvo jau per vėlu jų negirdėti.

Sodininkas sustingęs stovi prieš admirolo rašomąjį stalą. Ant jo – popieriaus lapai ir knygos. Tvarkingai sudėti. *Tvarkingai*. Žvakidės, kilimai, odos kvapas, tamsių spalvų paveikslai, rudos užuolaidos, žemėlapiai, ginklai, monetos, portretai. Sidabras. Admirolas ištiesia sodininkui popieriaus lapą, tardamas

– „Almajerio“ užeiga. Pajūryje, netoli Kvartelio.

– Ten?

– Taip.

Sodininkas sulanksto lapą, įsikiša jį į kišenę, taria

– Išvyksiu šį vakarą.

Admirolas nuleidžia akis ir girdi svetimu balsu tariamą žodį

– Sudie.

Sodininkas artėja prie durų. Admirolas, nė nepažvelgęs į jį, sumurma

– O paskui? Kas bus paskui?

Sodininkas sustoja.

– Paskui nieko.

Ir išeina.

Admirolas tyli.

...kai Langlė mintimis sekė Malagaro vandenimis tikrąja to žodžio prasme nuskriejusio laivo keliu, Adamsas nusprendė stabtelėti prie Bornėjaus rožės, kad galėtų stebėti pastangas jos žiedu lipančio vabzdžio, galų gale atsisakiusio šio žygio, nuskriejusio ir supanašėjusio su laivu, kurį pana-

šus instinktas vertė plaukti Malagaro vandenimis – abu broliškai atmetę tikrovę ir pasirinkę skrydį, tą akimirką tapę vieningais vienalaikiais vaizdais abiejų vyrų akių tinklainėse ir atmintyje, vyrų, kurių jau niekas nebūtų pajėgęs išskirti ir kuriems tiedu skrydžiai – vabzdžio ir laivo – tą pat akimirką sukėlė vienodą siaubą dėl rūgštaus pabaigos skonio ir stulbinamą suvokimą, koks tylus gali būti netikėtai sprogęs likimas.

8

Pirmajame „Almajerio“ užeigos aukšte, kambaryje su langu į kalvas, Elizevina kovojo su naktim. Sustingusi po antklode laukė, kad sužinotų, kas ateis pirmas – miegas ar baimė.

Girdėjo jūrą lyg nesiliaujančią griūtį, netylantį gausmą audros – kažkurio dangaus dukros. Ji nė akimirkos nesiliovė. Nepažinojo nuovargio. Ir švelnumo.

Žiūrėdamas į ją nesuvoki, kokia ji triukšminga. Bet tamsoje... Tas beribis plotas virsta gaudesiu, garso siena, kankinamu dusliu šauksmu. Negali užgesinti jūros, degančios naktyje.

Elizevina jautė galvoje susprogstant tuštumos burbulą. Ji gerai žinojo tą slaptą sprogimą, nematomą neapsakomą skausmą. Tik tas žinojimas negalėjo padėti. Niekuo. Pamažu užvaldė klastingas sėlinantis blogis – bjaurus patėvis. Pasiruošęs atsiimti tai, kas jam priklauso.

Blogiausia buvo ne iš jos besismelkiantis šaltis ir net ne šėlstanti širdis ar visą kūną išpylęs šaltas prakaitas ir drebančios rankos. Blogiausia buvo jausmas, kad išnyksti, išeini iš galvos, virsti miglota panika ir baimės priepuoliu. Mintys kaip sukilimo vėliavos – šiurpuliai – veidas iškreip-

tas grimasos – o, kad galėtum neatmerkti akių, kad galėtum nežiūrėti į tamsą, į siaubą, nuo kurio nepasislėpsi. Mirtina kova.

Elizevina pagalvojo apie duris, vos už keleto metrų jungiančias josios kambarį su tėvo Pliušo kambariu. Tik keletas metrų. Jai turėtų pavykti. Dabar ji atsikels ir neatsimerkdama suras jas, o tuomet pakaks tėvo Pliušo balso, tik balso, ir viskas praeis – tereikia pakilti, prisiversti žengti kelis žingsnius, pereiti kambarį, atidaryti duris – pakilti, išsliuogti iš patalų, nuslysti pasieniais – pakilti, atsistoti, žengti tuos kelis žingsnius – pakilti, neatsimerkti, surasti duris, jas atidaryti – pakilti, stengtis kvėpuoti, paskui atsiskirti nuo lovos – pakilti, nenumirti – pakilti nuo jos – pakilti. Koks siaubas. Siaubas.

Tai buvo ne keli metrai. Tai buvo kilometrai, visa amžinybė, ta pati, kuri skyrė ją nuo jos kambario, nuo jos daiktų, nuo tėvo, nuo vietos, kuri priklausė jai. Viskas buvo toli. Viskas prarasta.

Tokių kovų negalima laimėti. Ir Elizevina pasidavė.

Ji atmerkė akis, lyg mirdama.

Suprato ne iš karto.

To nesitikėjo.

Kambaryje buvo šviesu. Silpna šviesa. Bet visuose kampuose. Šilta šviesa.

Ji pasisuko. Ant kėdės prie lovos sėdėjo Dira, ant kelių laikydama atverstą knygą, su žvakide rankoje. Ir degančia žvake. Liepsnelė tamsoje, kuri išsisklaidė.

Elizevina žiūrėjo nejudėdama, pakėlusi galvą nuo pagalvės. Atrodė, kad toji mergaitė kažkur toli, tačiau ji buvo čia. Įsmeigusi akis į knygą, tabaluodama grindų nesiekian-

čiomis kojomis: batukai sūpuoklės, pritaisytos prie dviejų kojų ir sijonuko.

Elizevina nuleido galvą ant pagalvės. Matė, kaip rūksta sustingusi žvakė. Kambarys romiai skendėjo mieguose. Ji pasijuto pavargusi, įstabiu nuovargiu. Dar spėjo pagalvoti

– Nebegirdėti jūros.

Paskui užsimerkė. Ir užmigo.

Rytą ant kėdės rado vienišą žvakidę. Dar degančią. Nė kiek nesutirpusią. Tarsi būtų nušvietusi tik akimirką trukusią naktį. Nematoma liepsnelė skaisčioje šviesoje, su nauja diena įspindusioje pro langą.

Elizevina pakilo. Užpūtė žvakę. Iš visų pusių girdėjosi keista nepailstančio griežėjo muzika. Didžiulis triukšmas. Reginys.

Jūra, ji sugrįžo.

Plasonas ir Bartelbumas tą rytą išėjo kartu. Kiekvienas su savo įrankiais: Plasonas nešinas molbertu, dažais ir teptukais, Bartelbumas – sąsiuviniais ir įvairiais matuokliais. Sakytum atkeliavusiais iš kokio nors pamišusio išradėjo palėpės. Vienas buvo su žvejo apsiaustu ir ilgaauliais batais, kitas vilkėjo mokslininko fraku, ant galvos užsitraukęs vilnonę kepuraitę ir užsitempęs pirštines be pirštų, lyg pianistas. Tose apylinkėse išradėjas, matyt, buvo ne vienintelis pamišėlis.

Tiesą pasakius, Plasonas ir Bartelbumas vienas kito nė nepažinojo. Jie tik keletą kartų buvo susidūrę užeigos koridoriuose ar valgomajame. Gal niekada ir nebūtų kartu atsidūrę ten, paplūdimyje, žingsniuodami kiekvienas į savo darbo vietą, jei taip nebūtų nutarusi Ana Deveria.

– Keista. Sudėjus jus į vieną krūvą išeitų nepakartojamas tobulas beprotis. Manau, Dievas vis dar svarsto įsmeigęs akis į didžiulį *puzzle* po nosimi: kur prapuolė tiedu gabaliukai, kurie taip derėjo vienas prie kito.

– Kas yra *puzzle*? – paklausė Bartelbumas tą pat akimirką, kai Plasonas paklausė

– Kas yra *puzzle*?

Kitą rytą jie jau žingsniavo jūros pakrante, kiekvienas su savo įrankiais, tačiau kartu, link paradoksalių savo kasdienio triūso kabinetų.

Plasonas praturtėjo kaip madingiausias sostinėje portretų tapytojas. Galėjai sakyti, visame mieste nebuvo pinigingos šeimos, kuri savo namuose nebūtų turėjusi Plasono. Aišku, portreto, tik portreto. Žemvaldžiai, paliegusios žmonos, papūstžandžiai vaikai, susitraukusios proseneles, raudonskruosčiai pramonininkai, jaunikių ieškančios panelės, ministrai, kunigai, operos primadonos, karininkai, poetės, smuikininkai, akademikai, išlaikytinės, bankininkai, vunderkindai: nuo prabangių sostinės sienų žvelgė – deramai įrėminti – šimtai nustebusių veidų, sutaurintų to, kas salonuose buvo vadinama „Plasono potėpiu“: įdomus stiliaus bruožas arba ypatingas talentas, kurio dėka šis didžiai vertinamas tapytojas mokėjo suteikti išminties atspindį kiekvienam žvilgsniui, tebus jis nors veršio. „Tebus jis nors veršio“ – toks patikslinimas paprastai sklandydavo salonuose.

Plasonas būtų galėjęs taip tęsti metų metus. Turtuolių veidų niekada nepritrūks. Tačiau jis staiga nutarė viską mesti. Ir išvažiuoti. Paviliotas aiškios, ilgus metus puoselėtos minties.

Nutapyti jūros portretą.

Jis pardavė visą savo turtą, paliko studiją ir leidosi į kelionę, kuri, kaip suprato, galėjo niekada nesibaigti. Ne taip lengva rasti teisingą tašką.

Aukštuomenės reporteriams, klausinėjantiems apie šio neįprasto pasitraukimo motyvus, nė žodžiu neprasitarė apie jūrą. Jie nori žinoti, kas paskatino didįjį meistrą atsisakyti tobuliausio portreto meno? Atsakė trumpai, sakiniu, kuris vėliau tapo daugelio interpretacijų pagrindu.

– Pornografija man jau lenda per gerklę.

Ir išvyko. Niekas jo daugiau nebematė.

Viso to Bartelbumas nežinojo. Negalėjo žinoti. Todėl ten, jūros pakrantėje, išsekus gražbylystėms apie orus, išdrįso paklausti, tenorėdamas palaikyti pokalbį:

– Seniai tapote?

Plasonas atsakė trumpai ir šį kartą:

– Nieko daugiau nesu veikęs.

Kiekvienas, klausydamasis Plasono kalbos, nuspręstų, kad yra tik dvi galimybės: arba jis nepakeliamai išpuikęs, arba kvailys. Tačiau reikėjo pasistengti suprasti. Plasonas turėjo keistą kalbėjimo manierą: jis nebaigdavo sakinio. Nepajėgdavo jo baigti. Baigdavo sakinį tik tada, jei jame būdavo septyni, daugiausia aštuoni žodžiai. Jei daugiau – nutraukdavo per pusę sakinio. Todėl stengdavosi kalbėti trumpais aiškiais sakiniais, ypač su nepažįstamais. O tam, reikia pripažinti, turėjo talentą. Tiesa, rezultatas būdavo miglotas ir varginamai lakoniškas. Tačiau tai visada būdavo geriau, nei pasirodyti žiopliu, kaip paprastai atsitikdavo, kai imdavo kalbėti išplėstiniais ar tiesiog ilgais sakiniais, nepajėgdamas jų užbaigti.

– Plasonai, sakykite, ar pasaulyje yra kas nors, ką jums pavyksta užbaigti? – kartą paklausė Ana Deveria, su įprastu cinizmu apibrėždama problemos esmę.

– Taip. Nemalonius pokalbius, – atsakė jis pakildamas nuo stalo ir pasukdamas į savo kambarį. Kaip sakyta, jis turėjo talentą trumpiems atsakymams. Tikrą talentą.

Bartelbumas to irgi nežinojo. Negalėjo žinoti. Bet greit suprato.

Jis ir Plasonas sėdi paplūdimyje po vidurdienio saule, valgydami Diros jiems pataisytus užkandžius. Už kelių metrų smėlyje stovi molbertas. Ant molberto – balta drobė, kaip visada. Be paliovos pučia vėjas iš šiaurės, kaip visada.

BARTELBUMAS: Paveikslų nutapote kasdien po vieną?

PLASONAS: Tam tikra prasme...

BARTELBUMAS: Turėtų būti pilnas kambarys...

PLASONAS: Ne, aš juos išmetu.

BARTELBUMAS: Išmetate?

PLASONAS: Matote tą, ant molberto?

BARTELBUMAS: Taip.

PLASONAS: Visi jie daugmaž panašūs.

BARTELBUMAS: ...

PLASONAS: Jūs tokius laikytumėt?

Saulę uždengia debesis. Netikėtai baisiai atšąla. Bartelbumas užsimaukšlina savo vilnonę kepuraitę.

PLASONAS: Sunku.

BARTELBUMAS: Suprantu. Nemokėčiau nupiešti net šito sūrio gabalėlio, stebiuosi, kaip jums pavyksta tai padaryti, man tai paslaptis.

PLASONAS: *Jūrą* sunku.

BARTELBUMAS: ...

PLASONAS: Sunku suprasti, nuo ko pradėti. Matote, kai tapydavau portretus, žmonių portretus, žinojau, nuo ko pradėti, žvelgiau į tuos veidus ir tiksliai žinojau... (stop)
BARTELBUMAS: ...
PLASONAS: ...
BARTELBUMAS: ...
PLASONAS: ...
BARTELBUMAS: Jūs tapydavote žmonių portretus?
PLASONAS: Taip.
BARTELBUMAS: Po paraliais, seniai svajoju, kad kas nutapytų mano portretą, tikrai, jums gali pasirodyti kvaila, bet...
PLASONAS: Kai tapydavau žmonių portretus, pradėdavau nuo akių. Užmiršdavau visa kita ir susikaupdavau ties akimis, tyrinėdavau jas, ilgai, paskui apmesdavau eskizą, pieštuku, ir tai buvo paslaptis, nes jau nutapius akis... (stop)
BARTELBUMAS: ...
PLASONAS: ...
BARTELBUMAS: Kas atsitinka jau nutapius akis?
PLASONAS: Toliau viskas susiklosto savaime, visos kitos dalys tarsi pačios išsidėsto apie tą pradinį tašką, jog net nereikia... (stop)
BARTELBUMAS: Jog net nereikia.
PLASONAS: Ne. Galima beveik nežiūrėti į modelį, viskas susiklosto savaime, burna, kaklo linkis, net rankos... Tačiau svarbiausia pradėti nuo akių, suprantate, ir tai yra didžiausia problema, ji mane varo iš proto, būtent čia... (stop)
BARTELBUMAS: ...
PLASONAS: ...
BARTELBUMAS: Plasonai, kur glūdi problema?

Taip, tai buvo labai sunku. Bet veikė. Reikėjo jį tik išjudinti. Kiekvieną kartą. Kantriai. O Bartelbumas, kaip galėjai spręsti iš jo keistoko jausmų pasaulio, buvo kantrus žmogus.
PLASONAS: Problema tokia: *kur, po velnių, yra jūros akys*? Kol jų nerasiu, man nepavyks nieko padaryti, nes tai yra *pradžia*, suprantate? Visko pradžia, ir kol nesuprasiu, kur jos yra, toliau leisiu dienas žiūrėdamas į šią prakeiktą vandens platybę be... (stop)
BARTELBUMAS: ...
PLASONAS: ...
BARTELBUMAS: ...
PLASONAS: Tokia problema, Bartelbumai.
Stebuklas: šį kartą jis prabilo pirmas.
PLASONAS: Tokia problema: *kur prasideda jūra*?

Bartelbumas tyli.

Saulė užlenda už debesies ir vėl pasirodo. Nebyliam reginiui vadovauja iš šiaurės pučiantis vėjas, vis tas pats. Jūra nesiliauja giedoti savo giesmes. Jei ji turi akis, tą akimirką jos nukreiptos kažkur kitur.

Tyla.

Ilgos minutės tylos.

Paskui Plasonas pasisuko į Bartelbumą ir ištarė vienu atsikvėpimu

– O jūs... ką jūs tyrinėjate su visais šiais juokingais įrankiais?

Bartelbumas nusijuokė.

– Kur *baigiasi* jūra.

Du *puzzle* gabalėliai. Derantys vienas prie kito. Kažkur danguje tą akimirką senasis Dievas juos pagaliau surado.

– Velnias! Aš juk sakiau, jie negalėjo prapulti.

– Kambarys pirmame aukšte. Koridoriumi tolyn, trečios durys kairėje. Raktų nėra. Čia niekas jų neturi. Šioje knygoje parašykite savo vardą. Neprivaloma, bet čia visi taip daro.

Knyga su parašais atversta laukė ant medinio pastovo. Ką tik paklota popierinė lova, laukianti naujų vardų sapnų. Vyro plunksna nuslydo ja.

Adamsas.

Paskui akimirką stovėjo nejudėdamas.

– Jei norite sužinoti kitų vardus, klauskite, tai jokia paslaptis.

Adamsas pakėlė akis nuo knygos ir nusišypsojo.

– Dira, gražus vardas.

Mergaitė apstulbo. Instinktyviai dirstelėjo į knygą.

– Mano vardas čia neparašytas.

– Ne čia.

Ta mergaitė buvo dešimties metų, tikrai nemažai. Bet panorėjusi galėdavo būti tūkstančio. Ji įsmeigė akis į Adamsą ir prabilo piktu, kandžiu balsu, lyg kalbėtų moteris, kurios ten nebuvo.

– Adamsas – ne jūsų tikrasis vardas.

– Ne?

– Ne.

– Iš kur jūs žinote?

– Aš irgi moku skaityti.

Adamsas nusišypsojo. Pasilenkė, pakėlė lagaminus ir pasuko į kambarį.

– Trečios durys kairėje, – nuaidėjo pavymui balsas, vėl tapęs mergaitės balsu.

Rakto nebuvo. Jis atidarė duris ir įėjo. Tikėjosi nedaug. Bent jau rasti tuščią kambarį.

– Ak, atleiskite, – tarė tėvas Pliušas, pasitraukdamas nuo lango ir instinktyviai perbraukdamas delnais drabužius.

– Supainiojau kambarius?

– Ne, ne... tai aš... matote, mano kambarys viršuje, antrame aukšte, tačiau jo langai į kalvas, pro juos nematyti jūros, pasirinkau tokį iš atsargumo.

– Atsargumo?

– Tiek to, tai ilga istorija... Žodžiu, norėjau pažiūrėti, kas matosi pro šiuos langus, bet dabar jau einu, niekada nebūčiau čia įėjęs, jei būčiau žinojęs...

– Jei norite, galite pasilikti.

– Ne, ne, jau einu. Jūs turite darbų, ar ką tik atvykote?

Adamsas pastatė ant grindų lagaminus.

– Kvailas klausimas, akivaizdu, kad jūs ką tik atvykote... gerai, jau eisiu. A... aš vardu Pliušas, tėvas Pliušas.

Adamsas linktelėjo.

– Tėvas Pliušas.

– Taigi.

– Iki pasimatymo, tėve Pliušai.

– Taip, iki pasimatymo.

Jis nuskubėjo prie durų ir išėjo pro jas. Praeidamas pro registratūrą – jei galima ją taip vadinti – pajuto pareigą sumurmėti

– Nežinojau, kad kas nors atvažiuos, tik norėjau pažiūrėti, kaip atrodo jūra...

– Tėve Pliušai, tai visai nesvarbu.

Jau ruošėsi išeiti, bet sustojo, grįžo atgal ir palinkęs virš pertvaros pusbalsiu paklausė Diros

– Kaip manote, ar jis galėtų būti daktaras?

– Kas?

– Jis.

– Paklauskite jo paties.

– Jis nepanašus į mirtinai trokštantį išgirsti jam pateikiamus klausimus. Jis man net nepasakė savo vardo.

Dira akimirką padvejojo.

– Adamsas.

– Adamsas, ir viskas?

– Adamsas, ir viskas.

– A.

Jau būtų nuėjęs, bet turėjo dar kažką pasakyti. Ištarė tai dar tylesniu balsu.

– Akys... Jo akys kaip į medžioklę išėjusio žvėries.

Dabar jau tikrai baigė.

Ana Deveria žingsniuoja pakrante apsisiautusi alyvinį apsiaustą. Greta mergaitė, vardu Elizevina, nešina baltu skėčiu. Jai šešiolika metų. Ji gal mirs, gal gyvens. Kas žino. Ana Deveria kalba neatitraukdama akių nuo tuštumos prieš save. *Prieš save* daugeliu prasmių.

– Mano tėvas nenorėjo mirti. Jis seno, bet nenorėjo mirti. Ligos jį graužė, o jis laikėsi tvirtai įsitvėręs gyvenimo. Galiausiai net neišeidavo iš savo kambario. Tvarkėsi jame. Ilgus metus. Užsidarė tarsi tvirtovėje, priklausančioje tik jam vienam, suręstoje pačiame slapčiausiame jo kampelyje. Atsisakė visko, tačiau įnirtingai laikėsi dviejų tikrai jam rūpimų dalykų: rašyti ir nekęsti. Rašė sunkiai, ranka, kurią dar pajėgė judinti. O nekentė akimis. Kalbėti jis jau nekalbėjo, iki pat galo. Tik rašė ir nekentė. Kai numirė – nes

galų gale jis mirė – mano motina paėmė tuos prikeverzotus lapus ir perskaitė juos, visus iki vieno. Ten buvo vardai visų, kuriuos jis pažinojo, surašyti vienas po kito. O prie kiekvieno – smulkiai aprašyta pasibaisėtina mirtis. Tų lapų aš neskaičiau. Bet akis – tas akis, kurios nekentė, kiekvieną kiekvienos dienos minutę, iki pat galo – aš jas mačiau. Ir dar kaip mačiau. Ištekėjau už savo vyro todėl, kad jis buvo gerų akių. Man rūpėjo tik tas vienintelis dalykas. Jis buvo gerų akių.

Gyvenimas ne visada toks, kokį įsivaizduoji. Jis eina savo keliu. O tu eini savuoju. Jie nėra vienas ir tas pats kelias. Taigi... Aš nenorėjau būti laiminga, ne. Norėjau... išsigelbėti, taip, išsigelbėti. Bet per vėlai supratau, kur reikia pasukti – į geismų pusę. Tikimasi, kad žmones išgelbės kiti dalykai: pareiga, sąžinė, gerumas, teisingumas. Ne. Gelbsti geismai. Jie yra vienintelis tikras dalykas. Būk jų pusėje, ir būsi išgelbėtas. Per vėlai supratau. Jei duosi gyvenimui laiko – jis pasisuks keista, fatališka linkme, ir suprasi, kad nebegali ko nors geisti neskaudindamas savęs. Viskas žlunga, bet negali pabėgti, kuo labiau nerimsti, tuo stipriau veržiasi kilpa, kuo labiau maištauji, tuo labiau susižeidi. Negali ištrūkti. Pradėjau geisti, kai buvo jau per vėlu. Geidžiau iš visų jėgų. Ir įskaudinau save taip, kad tu to negali nė įsivaizduoti.

Ar žinai, kas čia gražiausia? Žiūrėk: mes einame, paliekame smėlyje savo pėdas, ir jos lieka, tikslios, tvarkingos. Tačiau rytoj, kai atsikėlusi pažvelgsi į šį didžiulį paplūdimį, jame jau nieko nebebus, jokio pėdsako, jokio ženklo, nieko. Naktį jūra ištrina viską. Potvynis paslepia. Atrodo, lyg niekas niekada čia nebūtų praėjęs. Tarsi

mūsų niekada nebūtų buvę. Jei yra tokia vieta pasaulyje, kurioje gali manyti esąs niekas, toji vieta yra čia. Čia jau ne sausuma, bet dar ne jūra. Nėra nei tikras, nei netikras gyvenimas. Yra *laikas*. Laikas, kuris slenka. Ir viskas.

Galėtų

būti tobuliausia slėptuvė. Būtume nematomi bet kokiam priešui. Pakibę ore. Balti lyg Plasono drobės. Neapčiuopiami net sau patiems. Tačiau yra kas trikdo šitą skaistyklą. Ir nuo ko negali pabėgti. Jūra. Jūra keri, žudo, jaudina, baugina, kartais verčia juoktis, retkarčiais pranyksta, apsimeta ežeru arba sukelia audras, praryja laivus, dovanoja turtus, neduoda atsakymų, yra išmintinga, švelni, galinga, nenuspėjama. O svarbiausia – jūra *šaukia*. Tiesą sakant, ji nieko daugiau ir neveikia: *šaukia*. Niekada nesiliauja, skverbiasi į tave, nepaleidžia tavęs, jai tavęs reikia. Gali apsimesti, kad to nepastebi, bergždžiai. Ji nesiliaus tave šaukusi. Šita jūra, kurią matai, ir visos kitos, kurių nepamatysi, bet kurios visada tykos pasaloje, kantriai, per žingsnį nuo tavo gyvenimo. Girdėsi jas šaukiant, be paliovos. Taip yra šioje smėlio skaistykloje. Taip būtų kiekviename rojuje ir kiekviename pragare. Nieko neaiškindama, nesakydama kur, visada bus tokia jūra, kuri tave šauks.

Ana Deveria sustoja. Pasilenkia, nusiauna batus. Palieka juos ant smėlio. Eina toliau, basa. Elizevina nejuda. Laukia, kol ji nutols keletą žingsnių. Paskui sako, garsiai, kad ją išgirstų:

– Po kelių dienų aš iš čia išvažiuosiu. Eisiu į jūrą. Ir pasveiksiu. To geidžiu. Pasveikti. Gyventi. Ir kada nors tapti tokia graži kaip jūs.

Ana Deveria pasisuka. Nusišypso. Ieško žodžių. Randa.

– Pasiimsi mane kartu?

Ant Bartelbumo kambario lango šį kartą sėdi dviese. Berniukas, kaip paprastai. Ir Bartelbumas. Tabaluodami kojomis anapus. Vedžiodami žvilgsniu po jūrą.

– Dudai, klausyk...

Berniukas buvo vardu Dudas.

– Kadangi tu visą laiką čia sėdi...

– Mmmmh.

– Tai gal žinai.

– Ką?

– Kur yra jūros akys?

– ...

– Juk ji jas turi, tiesa?

– Taip.

– Tai kur jos, po galais, yra?

– Laivai.

– Ką „laivai“?

– Laivai yra jūros akys.

Bartelbumas suakmenėjo. To jis niekap nebūtų sugalvojęs.

– Juk laivų yra šimtai...

– Ji turi šimtus akių. Juk nemanote, kad galėtų išsiversti su dviem.

Tikrai. Su tiek darbo. Ir tokia didelė. Tame yra tiesos.

– Taip, bet tuomet...

– Mmmmh.

– O sudužę laivai? Audros, taifūnai, visi tie dalykai... Kodėl ji ryja laivus, jei šie yra jos akys?

Dudas suirzusiu veidu pasisuka į Bartelbumą, tardamas

– Ar jūs... jūs niekada neužsimerkiate?

Viešpatie. Tas vaikas į viską turi atsakymą.

Bartelbumas galvoja. Galvoja, perkrato mintis, svarsto, protauja. Paskui staiga nušoka nuo palangės. Aišku, į kambario pusę. Kad nušoktum į kitą pusę, reikia turėti sparnus.

– Plasonas... turiu rasti Plasoną... reikia jam pasakyti... po paraliais, tai ne taip jau sunku, reikėjo tik pagalvoti...

Karštligiškai ieško vilnonės kepuraitės. Neranda. Suprantama: ji ant galvos. Liaujasi ieškojęs. Išbėga iš kambario.

– Iki pasimatymo, Dudai.

– Iki pasimatymo.

Berniukas lieka sėdėti įsmeigęs akis į jūrą. Dar kiek pasėdi. Paskui apsidairo ir įsitikinęs, kad aplinkui nieko nėra, nušoka nuo palangės. Aišku, į paplūdimio pusę.

Vieną dieną jie pabudo ir nieko aplink nepamatė. Pradingo ne tik pėdų įspaudai smėlyje. Pradingo viskas. Taip atrodė.

Neįtikimas rūkas.

– Tai ne rūkas, o debesys.

Neįtikimi debesys.

– Tai jūros debesys. Dangaus debesys yra aukštai. Jūros debesys sklando žemai. Jie retai apsilanko. Ir vėl iškeliauja.

Dira žino labai daug dalykų.

Pažvelgus pro langą darėsi baugu. Dar vakar vakare galėjai matyti pasakišką žvaigždėtą dangų. Dabar – lyg tūnotum pieno puodelyje. Ką jau kalbėti apie šaltį. Lyg tūnotum šalto pieno puodelyje.

– Panašiai kaip Kervolyje.

Tėvas Pliušas stovėjo priplojęs nosį prie stiklo, pakerėtas.

– Trunka dienų dienas. Neatslūgsta nė per plauką. Ten yra rūkas. Tikras rūkas. Kai stoja rūkas – nieko daugiau

nebegali suprasti. Net dieną žmonės vaikšto su deglais rankose. Kad ką nors suprastų. Bet ir tai nedaug padeda. O naktį... jau tikrai nieko negali susigaudyti. Tik pagalvokite, Arlas Kratas vieną vakarą grįžo namo, bet supainiojo namus ir atsigulė tiesiai į savo brolio Metelio Krato lovą. Metelis to nė nepastebėjo, miegojo kaip užmuštas, tačiau žmona iškart susivokė. Į jos lovą įsibrovė vyras. Neįtikima. Ar žinote, ką ji jam pasakė?

Čia tėvo Pliušo galvoje kilo įprasta kova. Du gražūs sakiniai leidosi pirmyn tiksliu maršrutu, nuo pradinio taško smegenyse iki balso, kuris juos turėjo išlaisvinti. Nuovokesnis iš jų, turint galvoje, kad tas balsas priklausė kunigui, neabejotinai buvo

– Tik pabandyk, ir aš pradėsiu rėkti.

Tačiau jis turėjo vieną ydą – atrodė klaidingas. Todėl laimėjo antrasis sakinys, teisingasis.

– Tik pabandyk, ir aš pradėsiu rėkti.

– Tėve Pliušai!

– Ką aš pasakiau?

– Ką jūs pasakėte?

– Aš ką nors pasakiau?

Visi susirinko didžiojoje svetainėje su langais į jūrą, saugūs nuo debesų tvano, bet ne nuo nemalonaus jausmo, kad nežino, ką daryti. Viena yra nieko nedaryti. Kas kita yra negalėti nieko daryti. Tai du skirtingi dalykai. Visi atrodė sutrikę. Žuvys akvariume.

Labiausiai nerimo Plasonas: aukštaauliai batai ir žvejo apsiaustas, jis vaikštinėjo suirzęs, žiūrėdamas į pieno potvynį anapus langų, neatslūgstantį nė per plauką.

– Atrodo kaip vienas iš jūsų paveikslų, – garsiai tarė Ana

Deveria prasmegusi pintame krėsle, gėrėdamasi didinguoju reginiu. – Viskas nuostabiai balta.

Plasonas nesiliovė vaikštinėti pirmyn atgal. Tarsi nė nebūtų girdėjęs.

Bartelbumas pakėlė akis nuo vangiai vartytos knygos.

– Madam Deveria, nebūkite žiauri. Ponas Plasonas stengiasi nutapyti nepaprastai sunkų dalyką. O jo paveikslai ne baltesni už šios mano knygos lapus.

– Jūs rašote knygą? – paklausė Elizevina nuo kėdės prieš didelį židinį.

– Galima tai pavadinti knyga.

– Tėve Pliušai, girdėjote, ponas Bartelbumas rašo knygas.

– Na, tai ne visai knyga...

– Tai enciklopedija, – paaiškino Ana Deveria.

– Enciklopedija?

Ir pirmyn. Kartais tereikia menko nieko, kad užmirštum tave užklupusią didžiulę pieno jūrą. Kartais gana duslaus keisto žodžio skambesio. Enciklopedija. Tik vieno žodžio. Prabilo. Visi kartu: Bartelbumas, Elizevina, tėvas Pliušas, Plasonas. Ir madam Deveria.

– Bartelbumai, nesikuklinkite, papasakokite panelei tą istoriją apie ribas, upes ir visa kita.

– Ji vadinasi „Gamtoje pasitaikančių ribų enciklopedija“...

– Gražus pavadinimas. Seminarijoje turėjau mokytoją...

– Tėve Pliušai, leisk jam pasakoti...

– Rašau ją jau dvylika metų. Tai labai sudėtingas darbas... tyrinėju, kiek gali siekti gamta ar, teisingiau, kur ji nusprendžia sustoti. Nes ji visada sustoja, anksčiau ar vėliau. Tai yra mokslas. Pavyzdžiui...

– Pavyzdžiui, kopironai...

– Na, tai labai savitas atvejis.

– Plasonai, ar esate girdėjęs apie kopironus?

– Brangioji madam Deveria, tą istoriją pirmas išgirdau aš, o jūs ją išgirdote iš manęs.

– Po paraliais, koks ilgas sakinys, Plasonai, sveikinu, jūs taisotės.

– Tai kaip ten su tais kopironais?

– Kopironai gyvena šiaurės ledynuose. Savotiškai tobuli gyvūnai. Jie iš esmės nesensta. Jei norėtų, galėtų gyventi amžinai.

– Siaubinga.

– Taip, bet nepamirškite, kad viskas yra gamtos valioje, niekas negali iš jos ištrūkti. Todėl atsitinka taip: nugyvenę septyniasdešimt–aštuoniasdešimt metų, kopironai liaujasi valgyti.

– Negali būti.

– Gali. Jie liaujasi valgyti. Taip gyvena dar vidutiniškai trejus metus. Paskui miršta.

– Trejus metus nevalgydami?

– Vidutiniškai. Kai kurie ilgiau. Ir pagaliau – svarbiausia – miršta. Tai – mokslas.

– Juk tai savižudybė!

– Tam tikra prasme.

– Bartelbumai, norėtumėt, kad jumis patikėtume?

– Štai, žiūrėkite, turiu piešinį... kopirono paveikslą...

– Po paraliais, Bartelbumai, jūsų tiesa, jūs puikiai piešiate, dar niekada nemačiau piešinio (stop)

– Tai – ne mano darbas... jį nupiešė jūreivis, papasakojęs man šią istoriją...

– Jūreivis?

– Tą istoriją sužinojote iš jūreivio?
– Taip, kas čia blogo?
– O, Bartelbumai, sveikinu, tikrai moksliška...
– Aš jumis tikiu.
– Ačiū, panele Elizevina.
– Aš jumis tikiu ir tėvas Pliušas tiki, tiesa?
– Tikrai... tai labai tikėtina istorija, dar daugiau, pagalvojus, aš ją jau kažkur girdėjau, gal seminarijoje...
– Tose seminarijose moko daugybės dalykų... ar yra tokių, kurias galėtų lankyti moterys?
– Plasonai, man kilo mintis, gal iliustruotumėt mano enciklopediją, būtų puiku, tiesa?
– Turėčiau piešti kopironus?
– Na, be kopironų, ten yra daug kitų dalykų... jau aprašiau 872 terminus, galite pasirinkti jums patinkančius...
– 872?
– Madam Deveria, ar ši mintis jums neatrodo puiki?
– Terminą „jūra“ palikčiau be iliustracijos...
– Tėvas Pliušas pats iliustravo savo knygą.
– Elizevina, nereikia...
– Juk tai tiesa...
– Tik nesakykite, kad turime dar vieną mokslininką...
– Ta knyga nuostabi.
– Tėve Pliušai, jūs taip pat rašote?
– Ne, tas dalykas kiek... savotiškas, tai ne visai knyga.
– Aišku, knyga.
– Elizevina...
– Jis niekada niekam jos nerodo, bet ji nuostabi.
– Manau, kad tai eilėraščiai.
– Ne visai.

– Bet arti.

– Dainos?

– Ne.

– Nagi, tėve Pliušai, neverskite maldauti...

– Taip, būtent...

– Kas „būtent“?

– Na, norėjau pasakyti dėl maldavimo...

– Tik nesakykite, kad...

– Maldos. Tai maldos.

– Maldos?

– Viešpatie...

– Bet tėvo Pliušo maldos ne tokios kaip kitos...

– Manau, tai puiki mintis. Man visada trūko gražios maldaknygės.

– Bartelbumai, mokslininkas neturėtų *melstis*, o jei jis yra tikras mokslininkas, neturėtų net galvoti apie (stop)

– Priešingai! Būtent todėl, kad tyrinėjame gamtą, kuri yra ne kas kita, kaip veidrodis...

– O viena labai graži malda skirta daktarui. Juk tai mokslininkas, tiesa?

– Ką reiškia *skirta* daktarui?

– Ji pavadinta „Malda daktaro, kuris išgydė ligonį ir tą akimirką, kai šis sveikas pakilo, pasijuto nepaprastai pavargęs“.

– Ką?

– Tai negali būti maldos pavadinimas.

– Juk sakiau, tėvo Pliušo maldos nepanašios į kitas.

– Ar visos jos taip vadinasi?

– Na, kai kurie pavadinimai trumpesni, bet mintis panaši.

– Tėve Pliušai, pasakykite kitas...

– Plasonai, jūs susidomėjote maldomis?

– Nežinau... dar yra „Malda už vaiką, kuris nemoka ištarti *r*“, arba „Malda žmogaus, kuris krinta nuo skardžio ir nenori mirti“...

– Negaliu patikėti...

– Na, ji labai trumpa, tik keli žodžiai... arba „Malda senio, kuriam dreba rankos“, ir panašiai...

– Nepaprasta!

– Kiek jų parašėte?

– Keletą... nelengva jas rašyti, kartais norėtųsi, tačiau be įkvėpimo...

– Bet maždaug kiek?

– Šiandien jų yra... 9502.

– Negali būti...

– Tai beprotiška...

– Po paraliais, Bartelbumai, palyginus jūsų enciklopedija yra tik užrašų knygelė.

– Tėve Pliušai, kaip jums pavyksta?

– Nežinau.

– Vakar parašė labai gražią.

– Elizevina...

– Tikrai.

– Elizevina, prašau...

– Vakar vakare jis parašė maldą, skirtą jums.

Visi netikėtai nutilo.

Vakar vakare jis parašė maldą, skirtą jums.

Pasakė tai nežiūrėdama nė į vieną iš jų.

Vakar vakare jis parašė maldą, skirtą jums.

Tai sakydama žvelgė kitur, ir dabar visi ten pasisuko apimti nuostabos.

Stalas prie lango, greta laukujų durų. Prie stalo sėdi vyras su užgesusia pypke rankoje. Adamsas. Niekas nežino, kada jis čia atvyko. Gal yra čia tik akimirką, o gal visada buvo.

Vakar vakare jis parašė maldą, skirtą jums.

Niekas nejuda. Tik Elizevina pakyla ir prieina prie jo.

– Ji vadinasi „Malda apie žmogų, kuris nenori pasakyti savo vardo“.

Švelniai. Pasako tai švelniai.

– Tėvas Pliušas mano, kad jūs esate daktaras.

Adamsas nusišypso.

– Retkarčiais.

– O šiandien, čia, kas esate?

Adamsas papurto galvą.

– Esu tas, kuris laukia.

Elizevina stovi prieš jį. Jos galvoje susiklosto tikslus ir paprastas klausimas:

– Ko laukia?

Tik du žodžiai. Tačiau neištaria jų, nes akimirką prieš prabylant savo galvoje išgirsta šnabždant:

Neklausk manęs, Elizevina. Prašau, neklausk manęs.

Ji lieka stovėti – nejudėdama, tyli, įsmeigusi akis į nebylias lyg akmenukai Adamso akis.

Tyla.

Paskui Adamsas pakelia akis virš jos galvos, tardamas

– Šiandien nuostabi saulė.

Anapus langų be dejonių numirė visi debesėliai ir akinamai suskambo tyras iš niekur prisikėlusios dienos oras.

Paplūdimys. Ir jūra.

Šviesa.

Šiaurės vėjas.
Potvynių tyla.
Dienos. Naktys.
Liturgija. Įsižiūrėjus – nejudri. *Nejudri.*
Žmonės juda lyg per apeigas.
Kažkas kita nei *žmonės.*
Judesiai.

Jais, virtusiais deguonimi angeliškajam *surplace*, alsuoja kasdienė nesibaigianti ceremonija.

Juos, virtusius šilko vėduoklių figūromis, virškina tobulas pakrantės gamtovaizdis.

Kasdien vis labiau sustingę.

Per žingsnį nuo jūros, jie atsiranda išnykdami, iš mažiausių elegantiškos tuštumos plyšių gerdami laikinos nebūties paguodą.

Tame sielos *trompe–l'oeil* plūduriuoja sidabrinis jų žodžių skimbčiojimas, vienintelis apčiuopiamas garsas pasakiškų kerų rimtyje.

– Manote, aš pamišęs?

– Ne.

Bartelbumas papasakojo jai visą istoriją. Apie laiškus, raudonmedžio dėžutę, laukiančią moterį. Viską.

– Dar niekam jos nepasakojau.

Tyla. Vakaras. Ana Deveria. Palaidi plaukai. Balti naktiniai marškiniai iki žemės. Jos kambarys. Ant sienų šviesos blyksniai.

– Bartelbumai, kodėl man?

Profesorius maigo švarko skverną. Tai nelengva. Labai nelengva.

– Norėčiau, kad jūs man padėtumėt.

– Aš?

– Jūs.

Žmogus susikuria istorijas, tokia yra tiesa, ir gali jomis tikėti ilgus metus, kad ir kokios beprotiškos jos būtų, arba neįtikimos, jis puoselėja jas, ir viskas. Ir jaučiasi laimingas. *Laimingas*. Galėtų niekada nesiliauti. Paskui vieną dieną kažkas staiga nutrūksta, didžiojo vaizduotės kūrinio širdyje *cak*, be jokios priežasties, staiga nutrūksta, ir lieki nesuprasdamas, kodėl toji pasakiška istorija jau ne tavyje, o *prieš* tave, tarsi būtų kito pamišimas, o tas kitas esi tu. *Cak*. Kartais reikia tik menkniekio. Vieno iškilusio klausimo. Tik jo.

– Madam Deveria... kaip susitikęs atpažinsiu ją, tą moterį, *savo* moterį?

Gana tik paprasto klausimo, iškilusio iš giliausių gelmių, kuriose slypėjo. Tik jo.

– Kaip sutikęs ją atpažinsiu?

Taip.

– Ar visus tuos metus niekada apie tai negalvojot?

– Ne. Žinojau, kad ją atpažinsiu, ir tiek. Bet dabar bijau, bijau, kad nepajėgsiu suprasti. Ji praeis. Ir aš prarasiu ją.

Tikrai, profesoriaus Bartelbumo pečius užgriuvo visi pasaulio vargai.

– Madam Deveria, pasakykite, kaip pamatęs ją atpažinsiu.

Elizevina miega, nušviesta žvakės ir mergaitės. Miega tėvas Pliušas su savo maldomis, ir Plasonas savo baltose drobėse. Gal miega net Adamsas, į medžioklę išėjęs žvėris. Miega „Almajerio“ užeiga, užliūliuota jūros vandenyno.

– Bartelbumai, užsimerkite ir duokite man savo rankas.

Bartelbumas paklūsta. Ir delnais pajunta tos moters veidą, lūpas, žaidžiančias jo pirštais, paskui – laibą kaklą ir prasegtus naktinius marškinius, jos rankos veda jo rankas per šiltą švelnią odą, spaudžia jas prie savęs, atskleisdamos to nepažįstamo kūno paslaptis, sugerdamos jo karštį, paskui grįžta prie pečių, plaukų ir vėl prie lūpų, jo pirštai vedžioja jomis, kol pagaliau pasigirdęs balsas sustabdo juos, nuskambėdamas tyloje:

– Bartelbumai, pažvelkite į mane.

Jos naktiniai marškiniai nusileidę ant pilvo. Akys šypsosi, nesutrikusios.

– Vieną dieną pamatysite moterį ir pajusite tai nepaliesdamas jos. Atiduokite jai savo laiškus. Juos parašėte jai.

Bartelbumo galvoje sukasi tūkstančiai minčių, jis patraukia rankas, išskleidęs, tarsi suglaudus jas viskas išnyktų.

Išėjo iš kambario toks sutrikęs, kad prietemoje jam pasivaideno nuostabiai graži mergaitė, apglėbusi didžiulę pagalvę, lovos viduryje. Be rūbų. Balta lyg jūros debesis oda.

– Elizevina, kada norėtum išvažiuoti? – paklausė tėvas Pliušas.

– O tu?

– Aš nieko nenoriu. Bet anksčiau ar vėliau reikės važiuoti į Dašenbachą. Ten turi gydytis. Čia... ši vieta netinka pasveikti.

– Kodėl taip sakai?

– Šioje vietoje yra kažkas... *ligota*. Argi nematai? Baltos tapytojo drobės, nesiliaujantys profesoriaus Bartelbumo matavimai... ir ta nuostabiai graži ponia, tokia nelaiminga ir vieniša, nežinau... ką jau kalbėti apie vyrą, kuris *laukia*

vienas Dievas težino ko... Viskas... Viskas sustingę per žingsnį nuo tikrovės. Supranti, čia nėra nieko *tikra*.

Elizevina tyli ir galvoja.

– Ir dar. Žinai, ką sužinojau? Užeigoje yra dar vienas svečias. Septintame kambaryje, kuris atrodo tuščias. Bet jis netuščias. Ten gyvena žmogus. Jis niekada nesirodo. Dira nenorėjo pasakyti, kas jis. Niekas iš čia gyvenančių niekada jo nematė. Jam atneša valgyti į kambarį. Tau tai atrodo normalu?

Elizevina tyli.

– Kokia tai vieta, kurioje gyvena žmonės, nematomi ar be paliovos švytuojantys pirmyn atgal, lyg prieš juos būtų ištisa amžinybė...

– Tėve Pliušai. Čia jūros krantas. Nei sausuma, nei jūra. Vieta, kurios nėra.

Elizevina atsistoja. Šypsosi.

– Tai – angelų pasaulis.

Eina iš kambario. Stabteli.

– Tėve Pliušai, mes išvažiuosime. Dar diena kita, ir išvažiuosime.

– Doli, gerai paklausyk. Privalai žiūrėti į jūrą. Kai pamatysi laivą – pasakyk man. Supratai?

– Taip, pone Plasonai.

– Šaunuolis.

Tiesą sakant, Plasono silpnos akys. Mato arti, bet ne toli. Sako, per ilgai žiūrėjo į turtuolių veidus. Tai kenkia akims. O ką jau kalbėti apie visa kita. Todėl jis akimis ieško laivų, bet jų neranda. Gal Doliui pavyks.

– Pone Plasonai, laivai plaukia labai toli.

– Kodėl?

– Jie bijo velnio žingsnių.

– Kas tai?

– Uolos. Čia priešais, išilgai pakrantės, yra uolų. Jos slūgso jūroje ir ne visada gali jas įžiūrėti. Todėl laivai plaukia atvira jūra.

– Tik uolų mums ir trūko.

– Jas sukūrė velnias.

– Doli, ką čia plepi.

– Tikrai! Žinote, ten, Teibio saloje, gyveno velnias. Kartą viena mergaitė – buvo šventoji – sėdo į valtį ir tris dienas tris naktis irklavusi priplaukė salą. Ji buvo labai graži.

– Sala ar mergaitė?

– Mergaitė.

– A.

– Ji buvo tokia graži, kad velnias pamatęs ją mirtinai išsigando. Mėgino ją išvaryti, bet ji nė per plauką nepasitraukė. Stovėjo ir žiūrėjo į jį. Kol pagaliau vieną dieną velnias nebeištvers...

– Nebeištvėrė.

– Nebeištvėrė ir rėkdamas išbėgo į jūrą, kol išnyko iš akių ir niekas jo daugiau nebematė.

– O kuo čia dėtos uolos?

– Tuo, kad su kiekvienu bėgančio velnio žingsniu iš jūros iškildavo uola. Kur tik pastatydavo koją – šast, ir iškildavo uola. Jos vis dar ten. Tai velnio žingsniai.

– Graži istorija.

– Taip.

– Nieko nematai?

– Ne.

Tyla.

– Liksime čia visą dieną?

– Taip.

Tyla.

– Man labiau patikdavo, kai vakarais atplaukdavau valtimi jūsų paimti.

– Doli, nesiblaškyk.

– Tėve Pliušai, galėtumėt sukurti joms maldą?

– Manote, žuvėdros meldžiasi?

– Be abejo. Ypač prieš mirtį.

– Bartelbumai, ar jūs kada meldžiatės?

Bartelbumas pasitaiso vilnonę kepuraitę.

– Kadaise melsdavausi. Paskui paskaičiavau. Per aštuonerius metus leidau sau paprašyti Aukščiausiojo dviejų dalykų. Atsakas – mano sesuo mirė, o moters, kurią vesiu, dar nesutikau. Dabar meldžiuosi rečiau.

– Nemanau, kad...

– Tėve Pliušai, skaičių kalba akivaizdi. Paprastas klausimas: jūs tikrai tikite, kad Dievas egzistuoja?

– Na, terminas *egzistuoja* man atrodo kiek perdėtas, bet manau, kad jis yra, taip, savotiškai *yra*.

– Koks skirtumas?

– Yra skirtumas, Bartelbumai, ir dar koks. Pavyzdžiui, toji istorija apie septintą kambarį... taip, istorija apie tą žmogų užeigoje, kuris niekada neišeina iš savo kambario, ir visa kita, suprantate?

– Na ir?

– Niekas niekada jo nematė. Atrodo, jis valgo. Bet ir tai gali būti triukas. Jis gali neegzistuoti. Būti tik Diros prasi-

manymas. Tačiau, šiaip ar taip, mums jis *yra*. Vakarais tame kambaryje įsižiebia šviesa, kartkartėmis iš jo sklinda garsai, mačiau, ir jūs pats, eidamas pro jį, sulėtinate žingsnį, bandote pažiūrėti, ką nors išgirsti... Mums tas žmogus *yra*.

– Netiesa, be to, jis beprotis, jis...

– Bartelbumai, jis ne beprotis. Dira sako, kad jis džentelmenas, tikras ponas. Sako, jis turi paslaptį, taip, bet yra visiškai normalus žmogus.

– Jūs ja tikite?

– Nežinau, kas jis, nežinau, ar egzistuoja, bet žinau, kad jis *yra*. Man yra. Ir jis yra žmogus, kuris bijo.

– Bijo?

Bartelbumas papurtė galvą.

– Ko?

– Neisite į paplūdimį?

– Ne.

– Jūs neinate pasivaikščioti, nerašote, netapote paveikslų, neklausinėjate. Jūs laukiate, taip?

– Taip.

– Kodėl? Kodėl nepadarote to, ką privalote padaryti, ir viskas būtų baigta?

Adamsas pakelia akis į tą nuostabiai gražią mergaitę, kuri panorėjusi kalba moters balsu – tą akimirką ji to norėjo.

– Tūkstančiuose pasaulio vietų mačiau tokių užeigų kaip ši. O gal šią užeigą mačiau tūkstančiuose įvairiausių pasaulio vietų. Toks pat nuošalumas, tokios pat spalvos, tokie pat kvapai, tokia pat tyla. Žmonės atvyksta čia, ir laikas sustoja. Kas nors pasijunta nuostabiai laimingas, tiesa?

– Kas nors.

– Jei galėčiau grįžti atgal, rinkčiausi gyvenimą *prieš* jūrą.

Tyla.

– Prieš.

Tyla.

– Adamsai...

Tyla.

– Liaukitės laukti. Galų gale ne taip sunku ką nors nužudyti.

– Manai, aš ten mirsiu?

– Dašenbache?

– Kai mane įmurkdys į jūrą.

– Ką čia plepi...

– Tėve Pliušai, prašau, pasakyk man tiesą, nejuokauk.

– Nemirsi, prisiekiu tau, nemirsi.

– Iš kur žinai?

– Žinau.

– Cha.

– Sapnavau.

– Sapnavai...

– Paklausyk. Vieną vakarą susiruošiau miegoti, atsiguliau į lovą ir jau buvau beužsnūstąs, bet staiga pamačiau atsiveriant duris ir įeinant berniuką. Pamaniau, kad tai kambarinis ar kas nors panašaus. O jis priėjo prie manęs ir tarė: „Tėve Pliušai, ką šiąnakt norėtumėte susapnuoti?“ Taip paprastai. Aš atsakiau: „Besimaudančią grafienę Varmeer“.

– Tėve Pliušai...

– Tai buvo tik pokštas, supranti? Taigi jis nieko nepasakė, tik šyptelėjo ir išėjo. Aš užmigau, ir žinai, ką sapnavau?

– Besimaudančią grafienę Vermeer.
– Būtent.
– Na ir kaip?
– Niekaip, nusivyliau...
– Bjauri?
– Beviltiškai liesa... Šiaip ar taip... Tas berniukas sugrįžta kas vakarą. Jo vardas Dicas. Ir kiekvieną kartą klausia manęs, ką norėčiau susapnuoti. Todėl aną vakarą pasakiau jam: „Noriu susapnuoti Elizeviną. Suaugusią“. Užmigau ir sapnavau tave.
– Kaip aš atrodžiau?
– *Gyva*.
– Gyva? O dar?
– Gyva. Daugiau neklausinėk. Tu buvai gyva.
– Aš... gyva?

Ana Deveria ir Bartelbumas, susėdę vienas greta kito ant kranto ištrauktoje valtyje.
– O jūs ką atsakėte? – paklausė Bartelbumas.
– Nieko jam neatsakiau.
– Ne?
– Ne.
– Kas dabar bus?
– Nežinau. Manau, kad jis atvažiuos.
– Jus tai džiugina?
– Pasiilgau jo. Bet nežinau.
– Gal jis atvažiuos ir išsiveš jus, visiems laikams.
– Bartelbumai, nekalbėkite nesąmonių.
– Kodėl gi ne? Jis jus myli, sakėte, kad esate jam visas gyvenimas...

Anos Deveria meilužis pagaliau rado, kur ją paslėpė vyras. Ir parašė jai. Galbūt šią akimirką jis jau keliavo šios jūros ir šio paplūdimio link.

– Aš atvažiuočiau ir išsivežčiau jus, amžiams.

Ana Deveria šypsosi.

– Bartelbumai, pakartokite man šiuos žodžius. Tokiu pat balsu, maldauju. Pakartokite man šiuos žodžius.

– Ten... va jis, ana ten!

– Kur „ten“?

– Ten... ne, dešiniau, va ten...

– Matau! Viešpatie, matau jį.

– Tristiebis!

– Tristiebis?

– Tristiebis laivas, nejau nematote?

– Tristiebis?

– Plasonai, kiek čia jau sėdime?

– Amžinai, madam.

– Aš rimtai klausiu.

– Amžinai, madam. Rimtai.

– Manau, jis inžinierius.

– Kodėl?

– Nes žino stiebų pavadinimus.

– Elizevina, iš kur jūs tai žinote?

– Man nepatinka ta istorija su septintu kambariu.

– Kuo ji jums kliūva?

– Bijau vyro, kuris nenori pasirodyti.

– Tėvas Pliušas sako, kad jis pats bijo.
– Ko?

– Kartais svarstau, ko mes vis laukiame.
Tyla.
– Kad būtų per vėlu, madam.

ANTRA KNYGA

Jūros gelmės

Praėjus dviem savaitėms nuo tos dienos, kai paliko Rošforo uostą, prancūzų laivyno fregata „Aljans“ dėl kapitono nepatyrimo ir jūrlapių netikslumų užplaukė ant seklumos prie Senegalo krantų. Bandymai išlaisvinti laivą pasirodė bergždi. Neliko nieko kita, kaip jį palikti. Valtys nebūtų sutalpinusios visos įgulos, todėl pastatytas ir nuleistas į vandenį plaustas, keturiasdešimties pėdų ilgio ir perpus tiek pločio. Į jį susėdo 147 žmonės: kareiviai, jūreiviai, keletas keleivių, keturi karininkai, daktaras ir inžinierius kartografas. Evakuacijos plane buvo numatyta, kad keturios valtys nuplukdys plaustą į krantą. Bet netrukus po to, kai jie paliko „Aljans“ laivo liekanas, iš lėto prie kranto artėjantį karavaną apėmė panika ir sumišimas. Dėl kažkieno niekšybės ar kvailumo – niekas niekada taip ir nesužinojo tiesos – valtys atsiskyrė nuo plausto. Jį tempę lynai nutrūko. Arba juos kas nors nupjovė. Valtys toliau plaukė sausumos link, o plaustas buvo paliktas likimo valiai. Nepraėjus nė pusvalandžiui, srovės nešamas jis išnyko už horizonto.

Pirma yra mano vardas, Savinji.

Pirma yra mano vardas, antra yra žvilgsnis tų, kurie mus paliko – jų akys tą akimirką – jų akys buvo įsismeigusios į plaustą, negalėjo jų nukreipti kitur, bet tose akyse nebuvo nieko, visiškai nieko: nei neapykantos, nei gailesčio, nei sąžinės priekaištų, nei baimės – nieko. Jų akys.

Pirma yra mano vardas, antra – jų akys, trečia – mintis: mirštu, bet nemirsiu. Mirštu, bet nemirsiu, mirštu, bet nemirsiu, mirštu, bet nemirsiu, mirštu – vanduo siekia kelius, plaustas slysta jūros paviršiumi, spaudžiamas ant jo stovinčių žmonių svorio, jų čia per daug – bet nemirsiu, mirštu, bet nemirsiu – kvapas, baimės kvapas, jūros ir kūnų kvapas, po kojomis girgžda medis, balsai, lynai, kurių gali nusigriebti, mano drabužiai, mano rankos, veidas vyro, kuris... – mirštu, bet nemirsiu, mirštu, bet nemirsiu, mirštu, bet nemirsiu – aplink banguoja, reikia negalvoti, kur žemė? Kas mus plukdo, kas vadovauja? Vėjas, srovė, maldos lyg raudos, įniršio maldos, rėkianti jūra, baimė, kuri...

Pirma yra mano vardas, antra – jų akys, trečia – mintis, ketvirta – nakties skraistė, mėnulio šviesą užstoję debesys, siaubinga tamsa, tik garsai – riksmai ir dejonės, maldos ir prakeiksmai, jūra, kuri pakyla ir iš visų pusių pradeda šluoti tą kūnų raizgalynę, nėra už ko nusigriebti, tik virvagalis, sija, kažkieno ranka, visą naktį vandenyje, po vandeniu, kad nors būtų šviesu, nors koks žiburys, ta amžina tamsa ir nepakeliama, kiekvieną akimirką palydinti dejonė – tik akimirka, prisiminimas, po netikėto bangos antausio, vandens siena, nelauktas prisimini-

mas, tyla, stingdanti tyla, akimirka, ir aš, rėkiantis, rėkiantis, rėkiantis...

Pirma yra mano vardas, antra – jų akys, trečia – mintis, ketvirta – nakties skraistė, penkta – iškankinti kūnai, įstrigę tarp plausto sijų, žmogus, lyg skuduras pakibęs ant pagalio, persmeigusio jam krūtinę, jis plevėsuoja sūpuojamas jūros, dienos šviesoje pasimato naktį jūros užkankinti negyvėliai, juos vieną po kito nuima nuo kartuvių ir grąžina jūrai, ši priima juos, jūra visur, nematyti žemės, nematyti laivo horizonte, nieko – šiame lavonvaizdyje, niekam nerūpi, kad vienas iš žmonių prasibrauna pro kitus, be žodžių nuslysta į vandenį ir pradeda plaukti, paprasčiausiai *išeina*, kiti jį mato ir ima juo sekti, tiesą sakant, kai kurie nė neplaukia, jie tik krinta į vandenį, nejudėdami, ir išnyksta – net miela į juos žiūrėti – prieš atsiduodami jūrai apsikabina – nelauktos ašaros vyrų akyse – paskui krinta į vandenį ir giliai įtraukia pilnus plaučius sūraus vandens, kad sudegintų viską, viską – niekas jų nesulaiko, niekas...

Pirma yra mano vardas, antra – jų akys, trečia – mintis, ketvirta – nakties skraistė, penkta – tie iškankinti kūnai, šešta yra *alkis* – viduje vis didėjantis alkis, griebiantis už gerklės, spindintis akyse, penkios statinės vyno ir tik vienas maišas džiūvėsių, sako Korearas, kartografas, per mažai – žmonės žiūri vienas į kitą, stebi vienas kitą, tą akimirką bus nuspręsta, *kaip* reikės kovoti, ar reikės kovoti, Lero, pirmasis karininkas, sako: vienam žmogui dvi stiklinės vyno ir vienas džiūvėsis – žmonės stebi kits kitą, gal tai dėl šviesos ar tingiai liūliuojančios jūros, atrodo, lyg būtų paliaubos gal dėl žodžių, kuriuos Lero taria stovėdamas ant statinės: „Mes iš-

sigelbėsime, iš neapykantos tiems, kurie mus paliko, ir sugrįšime, kad pažvelgtume jiems į akis, ir jie jau niekada nebegalės miegoti, gyventi, pabėgti nuo prakeiksmo, kuriuo jiems būsime mes, gyvieji, ir jie kiekvieną dieną, amžinai bus žudomi savo kaltės – gal dėl tos nebylios šviesos ar tingiai liūliuojančios jūros, atrodo, lyg būtų paliaubos, bet atsitinka taip, kad vyrai nutyla, ir neviltis virsta nuolankumu, tvarka, ramybe – vienas paskui kitą jie slenka prieš mus, jų rankos, mūsų rankos, po vieną porciją kiekvienam – atrodytų, absurdas, vidury jūros daugiau nei šimtas vyrų, prislėgtų, sutrikusių, prislėgtų, jie tvarkingai išsirikiuoja, tobulas piešinys padrikame jūros gelmių chaose, kad išgyventų, tyliai, nežmoniškai kantriai ir nežmoniška išmintingai...

Pirma yra mano vardas, antra – jų akys, trečia – mintis, ketvirta – nakties skraistė, penkta – tie iškankinti kūnai, šešta yra alkis, septinta – siaubas, naktį apimantis *siaubas* – vėl naktį – siaubas, žiaurumas, kraujas, mirtis, neapykanta, dvokiantis siaubas. Jie užvaldė vyno statinę, vynas užvaldė juos. Mėnulio šviesoje vienas vyras kirviu daužo plausto jungtis, karininkas mėgina jį sulaikyti, jie šoka ant jo ir subado peiliais, jis grįžta pas mus plūsdamas kraujais, mes išsitraukiame kardus ir šautuvus, mėnulis slepiasi už debesų, sunku suprasti, toji akimirka tęsiasi amžinai, o paskui mus užvirsta nematoma kūnų, riksmų, ginklų banga, akla neviltis, ieškanti mirties, pribaigti, nedelsiant, priešo ieškanti neapykanta, nutempti į pragarą, nedelsiant – šviesa čia nušvinta, čia vėl užtemsta, prisimenu tuos kūnus bėgant prieš mūsų kardus, dunksinčius šūvius, iš žaizdų švirkščiantį kraują, per plausto sijų suspaustas galvas slys-

tančias kojas, ir tuos nelaimėlius, sulaužytomis kojomis slenkančius prie kurio nors iš mūsų, jau beginklius kimbančius mums į kojas ir laukiančius smūgio, ašmenų, kurie juos sukapotų, pagaliau – prisimenu – mirštant du iš mūsų, sudraskytus į kąsnelius to nežmoniško žvėries, vidur nakties atėjusio iš niekur, ir mirštant dešimtis jų, sukapotų, dūstančių, jie šliaužia plaustu, lyg užhipnotizuoti žiūri į savo žaizdas, kiša rankas į mūsiškių žaizdas ir plėšia lauk vidurius, jie šaukiasi visų šventųjų – prisimenu – vienas iš vyrų puola mane ir spaudžia rankomis kaklą, mėgindamas pasmaugti nesiliauja verkšlenęs „pasigailėjimo, pasigailėjimo“, absurdiškas reginys, jo rankose mano gyvenimas, jo gyvenimas ant mano kardo smaigalio, kuris pagaliau įsiterpia jam į šoną, paskui į pilvą, gerklę, galvą – ši nusirita į vandenį – paskui į tai, kas liko, kruvina masė, įsprausta tarp plausto sijų beprasmė kaliausė, į kurią mano kardas sminga vieną kartą, antrą, trečią, ketvirtą, penktą...

Pirma yra mano vardas, antra – jų akys, trečia – mintis, ketvirta – nakties skraistė, penkta – tie iškankinti kūnai, šešta – alkis, septinta – siaubas, aštunta – beprotybės vaiduokliai, jie skleidžiasi virš tų skerdynių, bangų skalaujamo šiurpaus kovos lauko, visur kūnai, kūnų dalys, pažaliavę, pageltę veidai, akyse be lėliukių sukrešęs kraujas, išsivėpusios žaizdos ir suspaustos lūpos, kūnai lyg žemės išvemti lavonai, pakrikas negyvėlių ir merdinčiųjų žemės drebėjimas, agonijų grindinys ant pavojingų plausto griaučių, kur gyvieji – *gyvieji* – sukiojasi vogdami iš mirusiųjų jų niekniekius, paskui vienas po kito ištirpsta beprotybėje, kiekvienas savaip, kiekvienas su savo vaiduokliais, bado, troškulio, baimės, nevil-

ties pagimdytais galvoje. Vaiduokliais. Tie, kas mato žemę, – Žemė! – ar laivus horizonte. Šaukia, bet niekas jų neklauso. Tas, kuris rašo admiralitetui oficialų protesto laišką, išreikšdamas savo pasipiktinimą, pranešdamas apie netvarką ir oficialiai reikalaudamas... Žodžiai, maldos, vizijos, skraidančių žuvų pulkas, debesis, rodantis kelią į išsigelbėjimą, motinos, broliai, žmonos, atėjusios nuplauti žaizdas, paduoti vandens ir apipilti glamonėmis, tas, kuris karštligiškai ieško savo veidrodžio, veidrodžio, kas matė mano veidrodį, grąžinkite veidrodį, veidrodį, mano veidrodį, vyras, laiminantis mirštančiuosius prakeiksmais ir dejonėmis, kažkas kalba su jūra, tyliai, kalba su ja sėdėdamas ant plausto krašto, lyg mergintų ją ir girdi jos atsaką, jūra atsako, pokalbis, paskutinis, kai kas pagaliau pasiduoda jos klastingiems žodžiams, patiki ir pagaliau nuslysta į vandenį, atsiduoda didžiajam draugui, kuris praryja juos ir nuplukdo tolyn – plaustu bėgioja Leonas, berniukas Leonas, junga Leonas, dvylikametis Leonas, pamišimas užvaldė jį, baimė priglaudė jį, jis bėga nuo vieno plausto krašto prie kito, rėkdamas tuos pačius žodžius, mama mano mama mama mano mama mama mano mama, Leono švelnios akys ir aksominė oda, jis laksto genamas beprotybės, lyg paukštis narve, kol krinta negyvas, jam sprogsta širdis ar dar kažin kas viduje, nežinia kas, tik jis staiga krinta išsproginęs akis, jo krūtinę tampo traukuliai, paskui sustingsta, jį pakelia Žilbero rankos – Žilbero, kuris jį mylėjo – ir apkabina – Žilbero, kuris jį mylėjo, kuris dabar verkia ir bučiuoja jį, nepaguodžiamas, keista matyti ten, tame pragare, veidą senio, palinkusio virš vaiko lūpų, keista matyti tuos bučinius, kaip galėčiau užmiršti juos, tuos bučinius, aš, kuris juos ma-

čiau, aš, kuris neturi vaiduoklių, aš, slegiamas mirties, tačiau be menkiausio proto vaiduoklio ar saldaus pamišimo malonės, aš, kuris lioviausi skaičiuoti dienas, bet žinau, kad kasnakt vėl ateis tas žvėris, turės ateiti, tas baisus žvėris, naktinės skerdynės, tas karas, kurį kariaujame, ta mirtis, kurią sėjame, kad nemirtume, mes, kurie...

Pirma yra mano vardas, antra – jų akys, trečia – mintis, ketvirta – nakties skraistė, penkta – tie iškankinti kūnai, šešta – alkis, septinta – siaubas, aštunta – pamišimo vaiduokliai, devinta yra pūvanti mėsa, ant lynų džiūstanti mėsa, kraujuojanti mėsa, mėsa, žmonių mėsa, mano rankose, tarp dantų, mėsa pažįstamų žmonių, kurie buvo, gyveno, paskui mirė, nužudyti, sukapoti, išprotėjo, rankos ir kojos, mačiau jas kovojant, mėsa, atsiskyrusi nuo kaulų, mėsa, kadaise turėjusi vardą, dabar ryju ją, pamišęs iš alkio, ilgas dienas kramčiau tik diržo odą ir audinio skiautes, šitame pasibaisėtiname plauste neliko nieko, nieko, tik jūros vanduo ir skardinėse atšaldytas šlapimas, alavo gabalėliai po liežuviu, kad neišprotėtum iš troškulio, ir išmatos, kurių nepajėgi praryti, dar krauju ir druska permirkusios virvės, vienintelis maistas, turintis gyvenimo skonį, kol pagaliau kažkas, apakintas alkio, palinksta prie draugo lavono ir verkdamas, kalbėdamas, melsdamas neatskiria jo mėsos nuo kaulų, lyg žvėris nusitempia ją į kampą ir ima čiulpti, paskui kąsti ir vemti, ir vėl kąsti, jėga slopindamas pasidygėjimą, kad išplėštų iš mirties paskutinį trumpiausią kelią į gyvenimą, klaikus kelias, kuriuo vienas po kito pasukame visi, dabar jau tapę žvėrimis ir šakalais, pagaliau kiekvienas tylus su savo mėsos gabalu, rūgšties skonis tarp dantų, rankos išteptos krauju, pilvą

raižo klaikus skausmas, mirties kvapas, dvokas, oda, pūvanti mėsa, skaidulomis suyranti mėsa, srūvanti vandeniu ir serumu, tie išskrosti kūnai, lyg riksmas, nukrauti stalai mums, sužvėrėjusiems, viskas baigta, siaubinga kapituliacija, šlykštus pralaimėjimas, koktus sutriuškinimas, prakeikta katastrofa, tada aš pakeliu akis – aš – pakeliu akis – aš pakeliu akis – akis – tada aš pakeliu akis ir matau – aš – matau – matau ją: *jūrą*. Pirmą kartą po daug dienų tikrai matau ją. Ir girdžiu jos šiurpų balsą, jaučiu jos svaiginamą kvapą, matau jos nesuvaldomą šokį, bekraštes bangas. Viskas išnyksta ir lieka tik ji, prieš mane, ant manęs. Apreiškimas. Išgaruoja mano sielą gaubusi skausmo ir baimės skraistė, suyra nedorós, žiaurumo, siaubo šydas, dengęs mano akis, išsisklaido mirties šešėlis, užtemdęs protą ir nenuspėjamame netikėtos šviesos spindesy aš pagaliau matau, girdžiu, suprantu. Jūra. Ji atrodo lyg nebylus žiūrovas, sakytum, bendrininkas. Atrodo lyg rėmas, dekoracija, fonas. Dabar žiūriu į ją ir suprantu: jūra yra viskas. Nuo pat pirmosios akimirkos ji buvo viskas. Matau ją šokant aplink mane, didingą ledinėje šviesoje, nuostabią beribę pabaisą. Ji buvo žudančiose rankose, kritusiuose, buvo alkyje ir troškulyje, buvo agonijoje, niekšybėje ir pamišime, ji buvo neapykanta ir neviltis, gailestis ir atsižadėjimas, ji yra tas kraujas ir kūnas, siaubas ir grožis. Nėra plausto, nėra vyrų, nėra žodžių, jausmų, mostų, nieko. Nėra kaltųjų ir nekaltųjų, pasmerktųjų ir išgelbėtųjų. Yra tik jūra. Viskas tapo jūra. Mes, apleisti sausumos, virtome jūros gelmėmis, o jūros gelmės virto mumis, mumyse jos kvėpuoja ir gyvena. Žiūriu į ją, šokančią, apsisiautusią spindinčiu apsiaustu, džiuginančiu jos nematomas akis, ir pagaliau žinau, kad tai –

ne žmonių pralaimėjimas, o jūros pergalė, tai yra jos šlovė, todėl tebūnie HOSANA, HOSANA, HOSANA JAI, jūrai vandenynui, galingesnei už kiekvieną galią ir nuostabesnei už kiekvieną nuostabą, HOSANA IR ŠLOVĖ JAI, šeimininkei ir tarnaitei, aukai ir budeliui, HOSANA, žemė lenkiasi jai einant pro šalį, kvapniomis lūpomis paliesdama jos apsiausto kraštą, ji ŠVENTA, ŠVENTA, ŠVENTA, ji kiekvieno naujagimio skreitas ir kiekvienos mirties gelmė, HOSANA IR ŠLOVĖ JAI, kiekvienos lemties ir plakančios širdies prieglobsčiui, pradžiai ir pabaigai, horizontui ir ištakai, nieko šeimininkei, visko mokytojai, HOSANA IR ŠLOVĖ JAI, laiko viešpačiui ir naktų valdovei, vienintelei ir vienai, HOSANA, nes jai priklauso horizontas ir sūkuringosios gelmės, gilios ir neįžvelgiamas, ŠLOVĖ, ŠLOVĖ, ŠLOVĖ dangaus aukštybėse, nes nėra dangaus, kuris joje neatsispindėtų ir nepaklystų, ir nėra žemės, kuri jai nepasiduotų, ji yra nenugalima, ji mylimiausia nakties sutuoktinė ir rūpestinga švelniųjų potvynių motina, jai lenkiasi visi žmonės ir gieda HOSANA IR ŠLOVĖ, nes ji yra juose, ir juose auga, o jie joje gyvena ir miršta, ji jiems yra paslaptis ir tikslas, tiesa ir pasmerkimas, išganymas ir vienintelis kelias į amžinybę, taip yra ir taip bus, iki pat dienų pabaigos, kuri bus jūros pabaiga, jei tik jūra turi pabaigą, Ji, Šventoji, Viena ir Vienintelė, Jūra Vandenynas, kuriai HOSANA IR ŠLOVĖ iki pat amžių pabaigos. A M E N .

A m e n .

A m e n .

A m e n .

A m e n .

A m e n .

Amen.
Amen.
Amen.
Amen.
Amen.
Pirma

pirma yra mano vardas,

pirma yra mano vardas, antra – jų akys,

pirma yra mano vardas, antra – jų akys, trečia – mintis, ketvirta – nakties skraistė,

pirma yra mano vardas, antra – jų akys, trečia – mintis, ketvirta – nakties skraistė, penkta – tie iškankinti kūnai, šešta yra alkis

pirma yra mano vardas, antra – jų akys, trečia – mintis, ketvirta – nakties skraistė, penkta – tie iškankinti kūnai, šešta yra alkis, septinta – siaubas, aštunta – beprotybės vaiduokliai

pirma yra mano vardas, antra – jų akys, trečia – mintis, ketvirta – nakties skraistė, penkta – tie iškankinti kūnai, šešta yra alkis, septinta – siaubas, aštunta – beprotybės vaiduokliai, devinta yra mėsa, o dešimta yra žmogus, jis žiūri į mane ir nežudo manęs. Nes yra gudrus. Mums nepavyko jo nužudyti. Lero mėgino, pirmąją naktį. Mėgino ir Korearas. Bet tas vyras turi septynis gyvenimus. Visi aplink jį mirė, visi jo draugai. Plauste mūsų liko penkiolika. Vienas iš jų – jis. Jis ilgai tūnojo tolimiausiame kampe. Paskui pradėjo šliaužti, lėtai, artėdamas prie mūsų. Kiekvienas judesys – beprotiškos pastangos, gerai tai žinau, aš, nejudrus gulintis čia nuo

praėjusios nakties ir čia nusprendęs numirti. Kiekvienas žodis yra kankinamos pastangos, kiekvienas judesys – nepakeliamas darbas. Bet jis artėja prie mūsų. Prie jo diržo peilis. Jam reikia manęs. Aš tai žinau.

Kažin, kiek laiko praėjo. Nebėra dienos, nebėra nakties, viskas tik sustingusi tyla. Esame dreifuojančios kapinės. Atsimerkiau ir pamačiau jį. Nežinau, ar tai tik baisus sapnas, ar tikrovė. O gal tik pagaliau mane aplankęs pamišimas. Jei tai pamišimas – jis skaudina ir jame nėra nieko švelnaus. Norėčiau, kad tas žmogus ką nors darytų. Bet jis žiūri į mane, ir viskas. Jam tereikėtų žengti žingsnį – ir jau užgriūtų mane. Aš nebeturiu ginklo. Jis turi peilį. Nebeturiu jėgų, nieko. Jo akyse ramybė ir į medžioklę išėjusio žvėries jėga. Neįtikima, kad jis vis dar geba nekęsti, čia, šitame šlykščiame dreifuojančiame kalėjime, kur viešpatauja mirtis. Neįtikima, kad jis dar geba *atminti*. Jei tik galėčiau prabilti, jei tik manyje dar būtų nors lašas gyvybės, pasakyčiau jam, kad turėjau tai padaryti, kad šiame pragare nėra pasigailėjimo, nėra kaltės, ir nėra nei manęs, nei jo, yra tik *jūra*, jūra vandenynas. Pasakyčiau, kad nežiūrėtų į mane ir nužudytų mane. Prašau. Bet negaliu kalbėti. Jis nejuda iš vietos, neatitraukia savo akių nuo manųjų. Ir nenužudo manęs. Ar kada nors tai baigsis?

Plauste ir aplink siaubinga tyla. Jau niekas nedejuoja. Mirusieji mirę, gyvieji laukia, ir tiek. Jokių maldų, jokio riksmo, nieko. Jūra banguoja, tyliai, tarsi atsisveikindama, pašnibždomis. Nebejaučiu alkio, troškulio, skausmo. Tik begalinį nuovargį. Atsimerkiu. Tas žmogus vis dar čia. Užsimerkiu. Tomai, nužudyk mane arba leisk ramiai numirti. Tu jau atkeršijai. Eik iš čia. Nusuk akis į

jūrą. Aš esu niekas. Mano siela man nebepriklauso, mano gyvenimas man nebepriklauso, savo akimis neatimk iš manęs mirties.

Jūra banguoja, tyliai.

Jokių maldų, jokių dejonių, nieko.

Jūra banguoja, tyliai.

Ar jis žiūrės, kaip mirsiu?

Aš vardu Tomas. Ši istorija apie niekšybę. Dabar rašau ją mintyse iš paskutinių man likusių jėgų, įsmeigęs akis į vyrą, kuris niekada nesulauks mano atleidimo. Ją perskaitys mirtis.

„Aljans" buvo galingas ir didelis laivas. Jūra niekada nebūtų jo įveikusi. Pastatyti tokį laivą reikia trijų tūkstančių ąžuolų. Plaukiojantis miškas. Jį pražudė žmonių kvailumas. Kapitonas Šomarė žiūrėjo į jūrlapius ir matavo dugną. Bet jis nesuprato jūros. Nesuprato jos spalvų. „Aljans" užplaukė ant Argino seklumos, ir niekas nemokėjo jo suvaldyti. Keistas sudužimas: iš laivo gelmių pasigirdo dusli dejonė, paskui laivas sustojo, pasviręs į šoną. Sustingo. Amžinai. Mačiau nuostabių laivų, besikaunančių su žiauriomis audromis, mačiau ir tokių, kurie pasiduodavo ir pranykdavo bangose sulig pilimis. Tai buvo lyg dvikova. Graži. Bet „Aljans" negalėjo kautis. Nebyli pabaiga. Aplink plytėjo beveik lygi jūra. Priešas buvo jame, ne prieš jį. Ir visa jo galia buvo niekai prieš tokį priešą. Mačiau daug gyvenimų, sudūžtančių tokiu absurdišku būdu. Bet laivų – niekada.

Laivas pradėjo girgždėti. Jie nutarė palikti „Aljans“ ir pastatė plaustą. Jis dvelkė mirtimi dar prieš nuleidžiant į vandenį. Žmonės tai jautė ir grūdosi prie valčių, kad išvengtų jo spąstų. Į juos nukreipė šautuvus, priversdami lipti į plaustą. Laivo vadas pažadėjo ir prisiekė, kad jų tikrai nepaliks, kad valtys temps plaustą ir nėra jokio pavojaus. Jie lyg gyvuliai grūdosi ant tos valties be bortų, be vairo, be kilio. Aš buvau vienas iš jų. Plauste buvo kareiviai ir jūreiviai. Keletas keleivių. Dar keturi karininkai, kartografas ir daktaras, vardu Savinji; jie įsikūrė plausto viduryje, ten, kur buvo sudėtos nedidelės maisto atsargos, per kraustymo sumaištį nesukritusios į jūrą. Jie stovėjo ant ilgos dėžės, o mes visi aplink juos, iki kelių vandenyje, nes plaustas grimzdo nuo mūsų svorio. Jau tą minutę privalėjau viską suprasti.

Iš tų akimirkų man išliko vienas vaizdas. Šmalcas. Gubernatorius Šmalcas, tas, kuris karaliaus vardu turėjo valdyti naujas kolonijas. Jį perkėlė per dešinįjį bortą sėdintį krėsle. Aksominis paauksuotas krėslas ir jis, sėdintis tame krėsle, abejingas. Juos perkėlė lyg vientisą statulą. Mes plauste, dar susiję su „Aljans“, bet jau kovojantys su jūra ir baime. Ir jis, pakibęs ore, besileidžiantis į valtį, angeliškas lyg angeliukai ant lubų miesto teatre. Jis ir krėslas supavo tarsi švytuoklė. O aš pagalvojau: siūbuoja kaip pakaruoklis vakaro vėjyje.

Nepasakysiu, kada jie mus paliko. Stengiausi išsilaikyti ant kojų ir išlaikyti Teresę greta savęs. Staiga išgirdau riksmus ir šūvius. Pakėliau akis. Per dešimtis vilnijančių galvų ir dešimtis orą skrodžiančių rankų išvydau jūrą ir valtis, toli, o tarp jų ir mūsų nebuvo nieko. Žiūrėjau ir negalėjau

patikėti. Žinojau, kad jie negrįš. Mes buvome palikti atsitiktinumo valiai. Tik laimė galėjo mus išgelbėti. Bet nugalėtieji neturi laimės.

Teresė buvo mergaitė. Nežinau, kiek iš tikro jai buvo metų. Tačiau atrodė kaip mergaitė. Kai gyvenau Rošfore ir dirbau uoste, ji praeidavo pro šalį su žuvų pintinėmis ir žiūrėdavo į mane. Žiūrėjo tol, kol pagaliau pamilau ją. Tiek teturėjau, ten. Savo gyvybę, kiek ji buvo verta, ir ją. Kai užsirašiau į ekspediciją, plaukusią į naująsias kolonijas, man pavyko parūpinti jai markitantės vietą. Taip mes abu išplaukėme „Aljans". Atrodė lyg žaidimas. Prisiminus, pirmosiomis dienomis viskas atrodė lyg žaidimas. Jei žinai, ką reiškia būti laimingam, tomis naktimis mes buvome laimingi. Kai atsidūriau tarp turėjusių lipti į plaustą, Teresė nutarė likti su manim. Ji galėjo sėsti į valtį, bet norėjo būti kartu. Prašiau jos nekvailioti, tikinau, kad susitiksime krante, kad nėra ko baimintis. Bet ji manęs neklausė. Buvo didelių ir stiprių vyrų, verkšlenusių ir meldusių vietos tose prakeiktose valtyse, šokusių nuo plausto į vandenį, rizikavusių gyvybe, kad tik pabėgtų iš jo. Ji užlipo ant plausto netardama nė žodžio, užgniaužusi baimę. Kartais moterys pasielgia taip, kad negali jų suprasti. Galėtum bandyti visą gyvenimą, bet niekada nepasiektum tokio lengvumo, kokį jos kartais turi. Jos lengvos viduje. Viduje.

Pirmieji mirė naktį, bangų nuplauti į jūrą. Tamsoje aidėjo jų pamažu tolstantis riksmas. Auštant trūko gal dešimties. Keletas gulėjo įsprausti tarp plausto sijų, trypiami kitų. Keturi karininkai kartu su Korearu, kartografu, ir daktaru Savinji nutarė padaryti tvarką. Jie turėjo ginklų. Jų rankose buvo maisto atsargos. Žmonės jais pasitikėjo. Vie-

nas iš karininkų, Lero, pasakė gražią kalbą, jis liepė pakelti burę ir tarė: „Ji atplukdys mus į krantą, o ten suseksime tuos, kurie mus išdavė ir paliko, ir nenumirsime, kol jie nepatirs mūsų keršto". Būtent taip ir pasakė: „Kol jie nepatirs mūsų keršto". Jis net neatrodė kaip karininkas. Atrodė lyg būtų buvęs vienas iš mūsų. Sulig tais žodžiais žmonės nušvito. Pagalvojome, kad taip ir bus. Reikia tik ištverti ir nebijoti. Jūra nurimo. Lengvas vėjelis išpūtė mūsų laimės burę. Kiekvienas gavome savo maisto ir gėrimo davinį. Teresė tarė: „Mums pavyks". Atsakiau: „Taip".

Leidžiantis saulei karininkai, netarę nė žodžio, nustūmė žemyn nuo dėžės vieną iš trijų vyno statinių, leisdami jai įriedėti tarp mūsų. Jie nė nesujudėjo, kai keletas vyrų pripuolė prie jos, atkimšo ir ėmė gerti. Žmonės spraudėsi prie statinės, kilo didelis sąmyšis, visi norėjo vyno, o aš nieko nesupratau. Stovėjau sustingęs, spausdamas prie savęs Teresę. Čia buvo kažkas keista. Paskui pasigirdo šauksmai ir kirvio smūgiai – kažkas bandė nukirsti plausto rąstus rišusius lynus. Tai buvo lyg ženklas. Kilo baisi kova. Buvo tamsu, mėnulis tik retkarčiais pažvelgdavo pro debesis. Girdėjau šaudant ir tuose retuose šviesos ruožuose tarsi regėjimus mačiau žmones, puolančius vieni kitus, lavonus, aklai švytuojančius kardus. Šauksmai, riksmai, dejonės. Turėjau tik peilį, tą patį, kurį dabar smeigsiu į širdį šiam vyrui, jau neturinčiam jėgų pabėgti. Spaudžiau jį rankoje, bet nežinojau, kas priešas, nenorėjau žudyti, nieko nesupratau. Paskui vėl suspindo mėnulis, ir aš pamačiau: beginklis vyras spaudėsi prie daktaro Savinji, meldė pasigailėti, pasigailėti, ir nesiliovė meldęs, kai kardas pirmą kartą smigo jam į pilvą, paskui antrą ir trečią... Pamačiau jį susmunkant ant

plausto sijų. Pamačiau Savinji veidą. Ir supratau. Kas buvo priešas. Ir supratau, kad priešas nugalės.

Kai vėl stojo diena, klaikioje aušroje ant plausto gulėjo dešimtys siaubingai sudarkytų lavonų ir daug merdinčių. Gal trisdešimt ginkluotų vyrų apsupę dėžę saugojo maisto atsargas. Karininkų akyse švietė džiugus pasitikėjimas. Jie sukiojosi po plaustą su apnuogintais kardais rankose, ramindami gyvuosius ir stumdami į vandenį mirštančiuosius. Niekas nedrįso nieko sakyti. Tos neapykantos nakties siaubas ir nuovargis visus nutildė ir paralyžiavo. Niekas dar gerai nesuprato, kas atsitiko. Žiūrėjau į tai ir galvojau: jei taip tęsis – nebėra vilties. Vyriausiasis iš karininkų buvo vardu Diuponas. Jis praėjo pro mane su savo balta, aptaškyta krauju uniforma, taukšdamas apie kario pareigą ir dar kažin ką. Jo rankoje buvo pistoletas, o kardas makštyje. Akimirką jis atsuko man nugarą. Žinojau, kitos progos nebus. Nespėjęs nė rikteléti, jis jau stovėjo su peiliu prie gerklės. Vyrai prie dėžės instinktyviai nukreipė į mus šautuvus. Jie ruošėsi šauti, bet Savinji įsakė sustoti. Tuomet prabilau aš, spengiančioje tyloje, spausdamas peilį Diuponui prie gerklės. Tariau: jie žudo mus, vieną po kito. Ir nesiliaus, kol liks tik jie. Šiąnakt jie mus nugirdė. Bet ateinančią naktį jiems nebereikės alibi ir pagalbos. Jie turi ginklus, o mūsų mažėja. Tamsoje jie galės daryti ką panorėję. Galite manimi tikėti arba ne, bet taip bus. Maisto atsargų visiems neužteks, jie tai žino. Ir nepaliks gyvo nė vieno, išskyrus tuos, kurie jiems reikalingi. Galite manimi tikėti arba ne, bet taip bus.

Žmonės aplinkui stovėjo lyg apkvaitę. Alkis, troškulys, naktinė kova, be paliovos banguojanti jūra. Jie stengėsi galvoti, norėjo suprasti. Sunku įsivaizduoti, kad praradus vil-

tį, kovojant su mirtimi tektų stoti prieš kitą, klastingesnį priešą: tokius pat žmones kaip tu. Atsisukančius prieš tave. Tame slypėjo kažkas absurdiška. Tačiau tokia buvo tiesa. Ir vienas po kito jie susibūrė apie mane. Savinji grasino ir įsakinėjo. Niekas jo neklausė. Tame po jūrą klaidžiojančiame plauste prasidėjo karas, kad ir kaip tai atrodė kvaila. Grąžinome gyvą Diuponą, karininką, mainais į dalį maisto ir ginklų. Susispietėme viename plausto kampe. Ir laukėme nakties. Glaudžiau prie savęs Teresę. Ji vis kartojo: aš nebijau. Aš nebijau. Aš nebijau.

Nenoriu prisiminti tos nakties, ir kitų po jos. Apgalvotos, šaltakraujės skerdynės. Kuo toliau, tuo labiau reikėjo, kad mūsų būtų mažai – jei norėjome išgyventi. Jie žudė, metodiškai, tiksliai. Kažkas tame blaiviame apskaičiavime, toje negailestingoje išmintyje žavėjo mane. Reikėjo ypatingo proto, kad toje neviltyje nepamestum loginės žudynių sekos. Akyse to vyro, dabar žvelgiančio į mane, tarsi būčiau tik sapnas, šimtus kartų neapkęsdamas ir susižavėjęs mačiau baisaus genialumo ženklus.

Mes stengėmės gintis. Tačiau tai buvo neįmanoma. Silpnieji tegali bėgti. Kur bėgti iš jūra klaidžiojančio plausto? Dienomis kovodavome su alkiu, neviltimi, pamišimu. Paskui ateidavo naktis, ir kildavo kaskart vis vangesnis, nualintas karas, su vis lėtesniais judesiais, jame kovėsi merdėjantys žudikai ir agonijos apimti žvėrys. Auštant nauji negyvėliai suteikdavo gyviesiems viltį, kad jų kraupus išsigelbėjimo planas pavyks. Nežinau, kiek tai truko. Bet kaip nors turėjo baigtis, anksčiau ar vėliau. Ir baigėsi. Baigėsi vanduo, vynas ir tas truputis maisto. Joks laivas neatplaukė mūsų gelbėti. Neliko laiko jokiems skaičiavimams. Neliko

nieko, dėl ko vertėtų vienas kitą žudyti. Pamačiau, kaip du karininkai išmetė į vandenį savo ginklus ir ilgas valandas lyg apsėsti prausėsi jūros vandeniu. Jie norėjo mirti nekalti. Tiek teliko iš jų ambicijų ir išminties. Viskas perniek. Tos skerdynės, jų niekšybė, mūsų įniršis. Viskas tobulai perniek. Nėra tokios išminties ir tokios drąsos, kuri galėtų pakeisti likimą. Prisimenu, ieškojau Savinji veido. Ir pagaliau pamačiau nugalėto žmogaus veidą. Dabar žinau, kad ir ties mirties slenksčiu žmonių veiduose melas.

Tą naktį mane pažadino triukšmas, atsimerkiau ir blausioje mėnesienoje išvydau priešais stovinčio vyro siluetą. Instinktyviai čiupau peilį ir nukreipiau į jį. Vyras sustojo. Nežinojau, ar tai sapnas, košmaras, ar dar kažkas. Reikėjo ištverti neužsimerkus. Nejudėjau. Akimirką, minutę, nežinau, kiek. Paskui vyras pasisuko. Ir pamačiau du dalykus. Veidą – jis buvo Savinji – ir kardą, skrodžiantį orą ir krintantį į mane. Truko akimirką. Nežinojau, ar tai sapnas, košmaras, ar dar kažkas. Nejutau skausmo, nieko. Nemačiau kraujo. Vyras dingo. Aš nejudėjau. Paskui pasukau galvą ir pamačiau: Teresė gulėjo greta su žaizda krūtinėje ir išplėstomis akimis, jose spindėjo nuostaba. Ne. Tai negalėjo būti tiesa. Ne. Dabar, kai viskas baigėsi. Kodėl? Tai sapnas, košmaras, jis negalėjo to padaryti. Ne. Ne dabar. Kodėl dabar?

– Sudie, mano meile.

– O, ne, ne, ne, ne.

– Sudie.

– Tu nemirsi, prisiekiu.

– Sudie.

– Prašau, nemirk.

– Paleisk mane.
– Tu nemirsi.
– Paleisk mane.
– Tikėk, mes išsigelbėsim.
– Mano meile...
– Nemirk...
– Mano meile...
– Nemirk. Nemirk. Nemirk.

Jūra ošė nepaprastai garsiai. Taip, kaip dar niekada nebuvau girdėjęs. Paėmiau ją ant rankų ir nuslinkau iki plausto krašto. Nuleidau ją į vandenį. Nenorėjau, kad liktų tame pragare. Jei čia nebuvo nė pėdos žemės, kuri saugotų jos ramybę, tepasiima ją jūros gelmės. Beribis mirusiųjų sodas, be kryžių ir sienų. Ji nuplaukė lyg banga, gražesnė už kitas.

Nežinau. Sunku suprasti. Jei prieš mane dar būtų gyvenimas, gal nugyvenčiau jį pasakodamas šią istoriją, be paliovos, šimtus kartų, kol vieną dieną pagaliau suprasčiau. Bet prieš mane buvo tik vyras, laukiantis mano peilio. Ir dar jūra, jūra, jūra.

Vienintelis tikrai mane kažko išmokęs žmogus, senis, vardu Darelas, visada sakydavo, kad yra trys žmonių rūšys: gyvenantys prie jūros, besiveržiantys į jūrą ir mokantys iš jos sugrįžti gyvi. Ir pridurdavo: pamatysi, kaip nustebsi sužinojęs, kurie iš jų laimingiausi. Tuomet buvau dar vaikas. Žiemą žiūrėdavau į ant kranto ištrauktus laivus, iškeltus ant didžiulių medinių ramentų, su korpusu ore ir kiliu tarsi kokiu nereikalingu ašmeniu rėžiančius smėlį. Galvodavau: man to negana. Noriu plaukti į jūrą. Jei šiame pasaulyje yra kas nors tikra – tai yra ten. Dabar esu ten, giliausiose

jūros gelmėse. Dar gyvas, nes žudžiau be gailesčio, valgiau nuo savo bendrakeleivių lavonų nuplėštą mėsą, gėriau jų kraują. Mačiau galybę dalykų, kurių nuo jūros kranto nepamatysi. Mačiau, kas iš tiesų yra troškimas ir kas yra baimė. Mačiau, kaip vyrai palūžta ir tampa vaikais. O paskui vėl pasikeičia ir tampa žiauriais žvėrimis. Mačiau, kaip svajojamos nuostabios svajonės, ir klausiausi gražiausių istorijų, kokias kada nors girdėjau, jas pasakojo vyrai akimirką prieš šokdami į vandenį ir išnykdami amžinai. Mačiau danguje ženklus, kurių nepažinojau, ir žvelgiau į horizontą akimis, kokių nesitikėjau turįs. Kas yra neapykanta, supratau tik ant šių kraujuotų rąstų, mirkdamas jūros vandenyje, nuo kurio užpūliuodavo žaizdos. Nežinojau, kas yra gailestis, kol nepamačiau mūsų – žudikų – rankų, valandų valandas glostančių merdinčio draugo galvą. Mačiau žiaurumą, kai merdinčius nuspirdavo nuo plausto į jūrą, mačiau švelnumą Žilbero akyse, kai jis bučiavo savo mažąjį Leoną, mačiau protą tuose veiksmuose, kuriais Savinji rezgė skerdynes, mačiau beprotybę, kai tiedu vyrai vieną rytą išskleidė sparnus ir pakilo į dangų. Jei gyvenčiau dar tūkstantį metų, meile vadinčiau tą besvorę naštą – Teresę ant savo rankų, prieš jai panyrant į bangas. O likimu vadinčiau šitą jūrą vandenyną, beribį ir gražų. Ten, krante, anomis žiemomis neklydau galvodamas, kad čia slypi tiesa. Ilgus metus keliavau į jūros gelmes ir radau tai, ko ieškojau. Tikrus dalykus. Net nepakeliamiausiai ir klaikiausiai tikrą. Ši jūra yra veidrodis. Čia, jos gelmėse, pamačiau patį save. Pamačiau iš tiesų.

Nežinau. Jei prieš mane dar būtų visas gyvenimas – bet aš jau mirštu – nugyvenčiau jį pasakodamas šią istoriją, be

paliovos, šimtus kartų, kad suprasčiau, kodėl tiesa atsiskleidžia tik siaubui ir kodėl siekdami jos turėjome pereiti šį pragarą, kodėl, kad pamatytume ją, turėjome sunaikinti vienas kitą, kad gautume ją, turėjome tapti žiauriais žvėrimis, kad išviliotume ją iš urvo, turėjome plyšti skausmu. O kad taptume tikri, turėjome mirti? Kodėl? Kodėl daiktai pasidaro tikri tik nevilties gniaužtuose? Kas taip pasuko pasaulį, kad tiesa privalo tūnoti tamsiojoje pusėje, o neapsakoma atstumtosios žmonijos pelkė yra vienintelė pasibjaurėtina dirva, kurioje auga tai, kas nėra melas? Pagaliau kokia yra tiesa, kuri dvokia lavonu, tarpsta kraujyje, minta skausmu, gyvena tik ten, kur žeminamas žmogus, triumfuoja, kur žmogus pūva? Kieno toji tiesa? Ar ji skirta mums? Ten, krante, anomis žiemomis įsivaizduodavau tiesą, kuri buvo rami, buvo skreitas, palengvėjimas, šiluma, švelnumas. Mums skirtą tiesą. Laukiančią mūsų ir pasiruošusią palinkti virš mūsų lyg sugrįžusi motina. Bet čia, jūros gelmėse, mačiau, kaip kruopščiai ir tobulai suka sau lizdą kitokia tiesa: pamačiau plėšrų paukštį, žiaurų, mokantį nuostabiai skristi. Nežinau. Ne apie tai svajojau, anomis žiemomis, kai apie tai svajodavau.

Darelas buvo vienas iš tų, kurie sugrįžo. Jis matė jūros gelmes, jis buvo čia, bet jis sugrįžo. Tą vyrą saugo dangus, kalbėjo žmonės. Jis pergyveno du laivo sudužimus, kalbėjo, kad antrą kartą jie tris tūkstančius kilometrų plaukė palaike valtimi, kol priplaukė žemę. Dienų dienas leido jūros platybėse. Paskui sugrįžo. Todėl žmonės kalbėjo: Darelas išmintingas, Darelas matė, Darelas žino. Klausiausi jo ištisas dienas, bet apie jūros platybes jis nė karto man neužsiminė. Nenorėjo apie jas kalbėti. Jam nepatiko, kad žmo-

nės laiko jį išmanančiu ir išmintingu. O ypač nepakentė, jei kas pasakydavo, kad jis išsigelbėjo. Negalėjo girdėti šito žodžio: „išsigelbėjo“. Panarindavo galvą ir prisimerkdavo – taip, kad niekada nepamiršdavai. Tomis akimirkomis žiūrėdavau į jį ir nepajėgiau įvardyti, ką mačiau jo veide, kas, žinojau, buvo jo paslaptis. Šimtus kartų buvau beveik prie jos prisilietęs. Čia, šiame plauste, aš ją radau. Dabar žinau, kad Darelas buvo išmanus ir išmintingas žmogus. Tas, kuris matė. Bet pirmiausia, ir kiekvieną akimirką, jis buvo žmogus, nerandantis paguodos. To mane išmokė jūros platybės. Tas, kuris matė tiesą, amžiams liks nerandantis paguodos. Išsigelbėti gali tik tas, kuris niekada nepatyrė pavojaus. Dabar horizonte galėtų pasirodyti laivas, atlėkti per bangas iki mūsų, akimirką prieš mirtį, nuplukdyti mus iš čia, grąžinti, gyvus, gyvus, bet tai mūsų jau neišgelbės. Net jei priplauktume krantą, jau niekada nebūsim išgelbėti. Tai, ką matėme, liks mūsų akyse, ką padarėme, liks mūsų rankose, ką jautėme, liks mūsų sielose. Ir amžinai mes, pažinę tikrus dalykus, amžinai mes, siaubo vaikai, amžinai mes, jūros gelmių veteranai, amžinai mes, išmanūs ir išmintingi, amžinai liksime nerandantys paguodos.

Nerandantys paguodos.

Nerandantys paguodos.

Plauste be galo tylu. Savinji retkarčiais atsimerkia ir žiūri į mane. Mes taip arti mirties, taip giliai jūros įsčiose, kad net veidai nebepajėgia meluoti. Jo veidas toks tikras. Baimė, nuovargis ir pasibjaurėjimas. Kažin, ką jis mato manajame. Jis taip arti, kad retkarčiais uodžiu jo kvapą. Dabar nušliaušiu ten ir savo peiliu persmeigsiu jam širdį. Kokia keista dvikova. Dienų dienas bangų siūbuojamame plaus-

te, apsupti visų įmanomų mirčių, nuolat stengėmės smogti vienas kitam. Vis labiau išsekę, vis lėčiau. Dabar šis paskutinis dūris atrodo amžinas. Tačiau nebus toks. Prisiekiu. Teneapsigauna likimas: kad ir koks jis būtų galingas – nespės sulaikyti šios dvikovos. Jis nemirs pirma, nei bus nužudytas. O aš prieš mirdamas jį nužudysiu. Tiek man liko: besvoris Teresės kūnas, neišdildomai įsispaudęs mano rankose, ir teisingumo – tegu menkiausio – poreikis, troškimas. Težino ši jūra, aš jį gausiu. Težino visos jūros, aš spėsiu pirmas. Ir ne jos bangose Savinji išpirks savo kaltę – mano rankose.

Plauste be galo tylu. Tik girdėti, kaip garsiai šniokščia jūra.

Pirma yra mano vardas, antra – jų akys, trečia – mintis, ketvirta – nakties skraistė, penkta – tie iškankinti kūnai, šešta yra alkis, septinta – siaubas, aštunta – pamišimo vaiduokliai, devinta – mėsa, dešimta yra tas vyras, kuris žiūri į mane ir manęs nenužudo.

Galiausiai yra burė.

Balta. Horizonte.

TREČIA KNYGA

Sugrįžimo giesmės

1. ELIZEVINA

Laikydama pusiausvyrą ant žemės krašto, per žingsnį nuo audringos jūros sustingusi stovi „Almajerio“ užeiga, paskendusi nakties tamsoje, tarsi paveikslas – meilės ženklas – stalčiaus tamsoje.

Nors vakarienė jau seniai pasibaigusi, visi kažkodėl delsia didžiojoje svetainėje su židiniu. Ten, už langų, šėlstanti jūra jaudrina sielas ir jaukia mintis.

– Nenorėčiau sakyti, bet gal būtų gerai...

– Bartelbumai, nurimkite. Užeigos paprastai nesudūžta.

– Paprastai? Ką reiškia „paprastai“?

Įdomiausia buvo stebėti vaikus. Susispietusius prie langų, keistai nuščiuvusius, žvelgiančius į tamsą lauke: Dudą, gyvenusį ant Bartelbumo kambario palangės, Dicą, dovanodavusį sapnus tėvui Pliušui, Dolį, surasdavusį Plasonui laivus. Ir Dirą. Dar tą gražutę mergaitę, miegodavusią Anos Deveria lovoje, – užeigoje jos niekas nebuvo matęs. Visi lyg užburti, tylūs, sunerimę.

– Jie kaip gyvūnėliai, patikėkite. Jaučia pavojų. Tai – instinktas.

– Plasonai, gal padėtumėt nuraminti jūsų draugą...

– Ta mergaitė nuostabi...

– Madam, pabandykite jūs.

– Nereikia vargintis, aš visai ramus.

– Ramus?

– Visai.

– Elizevina... argi ji negraži? Atrodo...

– Tėve Pliušai, liaukitės spoksojęs į moteris.

– Ji ne moteris.

– Moteris, tai akivaizdu.

– Bet maža...

– Tarkime, kad blaivus protas pataria būti atsargiam sprendžiant...

– Tai ne blaivus protas. Tai tik baimė.

– Netiesa.

– Tiesa.

– Ne.

– Aišku, taip.

– Aišku, ne.

– Gana. Galėtume taip ginčytis valandų valandas. Aš pasiduodu.

– Labanakt, madam, – tarė visi.

– Labanakt, – kiek išsiblaškiusi atsakė Ana Deveria. Bet nepakilo iš savo krėslo. Nė nepakeitė padėties. Liko sėdėti sustingusi. Tarsi nieko nebūtų įvykę. Išties toji naktis buvo keista.

Gal pagaliau visi būtų susitaikę su naktimi ir vienas po kito užlipę į savo kambarius, gal net užmigę, nepaisydami nesiliaujančio audringos jūros gaudesio, kiekvienas apsisiautęs savo sapnais ar pasislėpęs sapne be žodžių. Gal pagaliau ji būtų galėjusi tapti įprasta naktim. Tačiau netapo.

Dira pirmoji atplėšė akis nuo langų, netikėtai apsisuko ir išbėgo iš kambario. Kiti vaikai tylėdami nusekė paskui. Plasonas apstulbęs pažvelgė į Bartelbumą, šis apstulbęs pažvelgė į tėvą Pliušą, šis apstulbęs pažvelgė į Elizeviną, ši apstulbusi pažvelgė į Aną Deveria, kuri ir toliau žiūrėjo prieš save. Tačiau su nuostaba. Vaikai sugrįžo į kambarį, nešini žibintais. Dira juos degė, vieną po kito, keistai skubėdama.

– Kas nors atsitiko? – mandagiai paklausė Bartelbumas.

– Imkite, – atsakė Dira tiesdama jam degantį žibintą. – Plasonai, jūs imkite šitą.

Sunku buvo ką nors suprasti. Visi laikė po uždegtą žibintą. Niekas nieko neaiškino, vaikai lakstė iš kampo į kampą genami keisto nerimo. Tėvas Pliušas lyg pakerėtas žiūrėjo į savo žibinto liepsną. Bartelbumas leido miglotus nepasitenkinimo garsus. Ana Deveria pakilo nuo krėslo. Elizevina pajuto virpulį. Tą akimirką atsivėrė didžiosios stiklinės svetainės durys, už jų plytėjo paplūdimys. Į kambarį įskriejęs vėjas ėmė pašėliškai suktis aplink daiktus ir žmones. Vaikų veidai nušvito. Dira tarė:

– Greičiau... eime!

Laikydama rankoje žibintą, ji išbėgo pro atlapas duris.

– Eime... lauk, lauk iš čia!

Vaikai rėkė. Ne iš baimės. Rėkė, kad perrėktų jūros ir vėjo gaudesį. O jų balsuose skambėjo kažkoks – nepaaiškinamas – džiaugsmas.

Bartelbumas sustingęs stovėjo svetainės viduryje, visiškai sutrikęs. Tėvas Pliušas pasisuko į Elizeviną – jos veidas buvo baisiai išblyškęs. Madam Deveria neištarė nė žodžio, ji paėmė savo žibintą ir nusekė paskui Dirą. Plasonas išbėgo įkandin.

– Elizevina, tu verčiau lik čia...

– Ne.

– Elizevina, paklausyk...

Bartelbumas automatiškai paėmė savo apsiaustą ir skubiai išėjo kažką murmėdamas.

– Elizevina...

– Eime.

– Ne, paklausyk... nesu tikras, kad tu...

Grįžo mergaitė – toji gražutė – ir netarusi nė žodžio šypsodamasi paėmė Elizeviną už rankos.

– Tėve Pliušai, esu tikra.

Jos balsas drebėjo. Tačiau drebėjo iš jėgos ir iš geismo. Ne iš baimės.

„Almajerio“ užeiga liko kažkur toli, su vėjyje plakančiom durim ir tamsoje vis silpstančiom šviesom. Dešimt mažų žibintų bėgo paplūdimiu tarsi nuo žvakės pažirusios kibirkštys, brėždami naktyje slaptus linksmus hieroglifus. Nematoma jūra baisiai griaudė. Pūtė vėjas, sujaukdamas pasaulį, žodžius, veidus ir mintis. Nuostabus vėjas. Ir jūra vandenynas.

– Po paraliais, reikalauju pasakyti, kur mes einame!

– Ką?

– PO PARALIAIS, KUR MES EINAME?

– Bartelbumai, laikykite savo žibintą!

– Žibintą!

– Ei, ar būtina šitaip bėgti?

– Jau seniai bėgiojau...

– Seniai ką?

– Po paraliais, Dudai, ar galima sužinoti...

– JAU SENIAI BĖGIOJAU!

– Pone Bartelbumai, ar viskas gerai?
– Dudai, po paraliais...
– Elizevina!
– Aš čia, aš čia.
– Elizevina, laikykis greta manęs.
– Aš čia.
Nuostabus vėjas. Jūra vandenynas.
– Žinote, ką galvoju?
– Ką?
– Manau, kad tai laivams. LAIVAMS.
– Laivams?
– Taip daroma per audrą... Krante laivams uždegami laužai... kad jie nesudužtų į krantą.
– Bartelbumai, girdėjote?
– Ką?
– Bartelbumai, jūs tapsite didvyriu.
– Kokį velnią tauškia Plasonas?
– Kad jūs tapsite didvyriu.
– Aš?
– PANELE DIRA?
– Kur jis eina?
– Gal galėtume stabtelėti?
– Ar žinote, ką per audrą daro salų gyventojai?
– Ne, madam.
– Jie lyg pamišę laksto po salą su žibintais ant galvų... ir laivai... ir laivai sutrinka ir užplaukia ant uolų.
– Juokaujate.
– Visai nejuokauju... Yra saliečių, gyvenančių tik iš to, ką randa sudužusiuose laivuose.
– Norite pasakyti...

– Prašau, palaikykite mano žibintą.
– Po paraliais, sustokite akimirką!
– Madam... jūsų apsiaustas!
– Palikite čia.
– Bet...
– Dėl Dievo, palikite jį čia!
Nuostabus vėjas. Jūra vandenynas.
– Ką jie daro?
– Panele Dira!
– Po paraliais, kur jie eina?
– Klausykit...
– DUDAI!
– Bartelbumai, bėkite!
– Taip, bet kur?
– Klausykit, gal tie vaikai prarijo liežuvius?
– Pažiūrėkit va ten.
– Ten Dira.
– Ji lipa į kalvą.
– Aš einu ten.
– Dudai! Dudai! Reikia eiti kalvos link!
– Kur ji eina?
– Viešpatie, nieko nesuprantu.
– Tėve Pliušai, laikykit iškėlęs žibintą ir bėkit.
– Daugiau nežengsiu nė žingsnio, jei...
– Kodėl jie tyli?
– Jų žvilgsniai man visiškai nepatinka.
– Kas jums nepatinka?
– Akys. AKYS!
– Plasonai, kur prapuolė Plasonas?
– Aš einu su Doliu.
– Bet...

– ŽIBINTAS. UŽGESO MANO ŽIBINTAS!

– Madam Deveria, kur einate?

– Klausykit, norėčiau bent žinoti, ruošiuosi išgelbėti laivą ar jį paskandinti?

– ELIZEVINA! Mano žibintas! Jis užgeso!

– Plasonai, ką pasakė Dira?

– Ten, ten...

– Mano žibintas...

– MADAM!

– Bartelbumai, ji jūsų nebegirdi.

– Tai neįmanoma...

– ELIZEVINA! Kur Elizevina? Mano žibintas...

– Tėve Pliušai, eikite iš ten.

– Man užgeso žibintas.

– Po paraliais, aš einu ten.

– Ateikit, aš jį įžiebsiu.

– Elizevina, Viešpatie, ar kas ją matėt?

– Gal ji nuėjo su madam Deveria.

– Ji ką tik buvo čia, buvo čia...

– Laikykite žibintą tiesiai.

– Elizevina...

– Dicai, ar matei Elizeviną?

– DICAI! DICAI! Koks velnias ištiko tuos vaikus?

– Štai... Jūsų žibintas...

– Nieko nesuprantu.

– Nagi, eime.

– Privalau rasti Elizeviną...

– Tėve Pliušai, eime, visi jau nutolo.

– Elizevina... ELIZEVINA! Viešpatie Dieve, kur ji dingo... ELIZEVINA!

– Tėve Pliušai, liaukitės, mes ją rasime...

– ELIZEVINA! ELIZEVINA! Elizevina, meldžiu...

Nejudėdama, su užgesusiu žibintu rankoje Elizevina girdėjo iš tolo ataidint savo vardą, sumišusį su vėju ir jūros šniokštesiu. Tamsoje prieš save matė kryžiuojantis mažytes žibintų šviesas, pasiklydusias kelionėje audros pakraščiu. Ji nejautė nei nerimo, nei baimės. Jos sielą netikėtai užliejo ramybės ežeras. Jo bangavimas skambėjo kaip balsas, kurį pažinojo.

Ji apsisuko ir lėtai grįžo atgal, tuo pačiu keliu. Jai nebebuvo nei vėjo, nei nakties, nei jūros. Ji ėjo žinodama kur. Tai buvo viskas. Nuostabus jausmas. Kai likimas pagaliau atsiveria, tampa aiškiu taku, nedviprasmišku pėdsaku, tikra kryptimi. Nesibaigiantis suartėjimo laikas. Tas jungimasis. Norėtųsi, kad jis niekada nesibaigtų. Atsidavimas likimui. Tai yra jausmas. Be dvejonių, be melo. Žinoti kur. Ir pasiekti. Likimą, kad ir koks jis būtų.

Ji ėjo – ir tai buvo gražiausia, ką kada nors buvo dariusi.

Pamatė artėjant „Almajerio“ užeigą. Jos šviesas. Paliko paplūdimį, peržengė slenkstį, įėjo į vidų ir uždarė duris, pro kurias neseniai išbėgo kartu su visais, dar nieko nežinodama.

Tyla.

Vienas žingsnis po kito, medinėmis grindimis. Po kojomis girkši smiltys. Kampe ant grindų Plasono apsiaustas, nukritęs jam bėgant lauk. Pagalvėse ant minkštakrėslio įsispaudęs madam Deveria kūnas, tarsi ji būtų ką tik pakilusi. O kambario viduryje nejudėdamas stovi Adamsas.

Žiūrėdamas į ją.

Vienas žingsnis po kito, pagaliau visai arti jo. Taria:

– Tu manęs neįskaudinsi, tiesa?

Jis jos neįskaudins, tiesa?

– Ne.

Ne.

Tada

Elizevina

suėmė

delnais

to vyro

veidą

ir

jį pabučiavo.

Kervolio žemėse niekada nesiliautų pasakoję šitos istorijos. Jei tik ją žinotų. Niekada nesiliautų. Kiekvienas savaip, bet visi nesiliautų pasakoję apie juodu ir naktį, praleistą grąžinant vienas kitam gyvenimą, lūpomis ir rankomis, mergaičiukę, dar nieko nepatyrusią, ir vyrą, patyrusį per daug, vieną kitame – kiekviena odos pėda yra kelionė, per atradimus ir sugrįžimus – į Adamso burną, kad pajustų pasaulio skonį, per Elizevinos krūtinę, kad jį užmirštų – vidury sujauktos nakties, per audrą, putų purslai tamsoje, bangos lyg griūvančios malkų rietuvės, triukšmas, rėksmingi pulkai, pašėlęs garsas ir greitis, lekiančios jūros paviršium, pasaulio nervais, jūra vandenynu, liejasi apvirtęs milžinas – atodūsiai Elizevin lūpose – plazdantis aksomas – atodūsiai sulig kiekvienu nauju žingsniu į pasaulį, vedantį per dar niekada nematytus kalnus ir pasakiškų formų ežerus – ant Adamso krūtinės balta našta mergaičiukės, švytuojančios nebylias melodijas – kas pasakytų, kad bučiuojant vyro akis galima matyti taip toli – glamonėjant mergaičiukės kojas

galima bėgti taip greit, kad paspruktum – paspruktum nuo visko – matyti toli – jie atėjo iš pačių tolimiausių gyvenimo pakraščių, keista pagalvojus, kad jie niekada nebūtų susitikę, nebent pėsti pradėję eiti per pasaulį, nuo pat pradžios, bet jiems nereikėjo vienas kito ieškoti, anaiptol, neįtikima, sunkiausia buvo vienas kitą atpažinti, atpažinti, akimirksnis, pirmas žvilgsnis, ir jau žinojo – tai nuostabu – Kervolio krašte jie nesiliautų to pasakoti, amžinai, nes niekas negali užmiršti, kad niekada nesame tokie tolimi, jog galėtume – tokie tolimi – kad susitiktume – tokie buvo jiedu, tolimesni už visus kitus, o dabar – Elizevina šaukia, jos sielon veržiasi istorijų upės, Adamsas verkia, jausdamas, kaip jos, tos istorijos, traukiasi, kol pagaliau, galų gale pasibaigia – gal pasaulis yra žaizda ir dabar kažkas ją siuva per tuodu susipynusius kūnus – keista, tai netgi ne meilė, o rankos, oda, lūpos, apstulbimas, lytis, kvapas – gal liūdesys – net liūdesys – troškimas – kai pasakos apie tai, neištars žodžio „meilė“ – tars šimtus žodžių, bet nutylės žodį „meilė“ – aplink tylu, Elizevina staiga pajunta, kaip į gabalėlius suskyla nugara, o galvoje tuščia, ji spaudžia savyje tą vyrą, laiko jo rankas ir, žinok, ji nemirs.

– Elizevina, paklausyk...
– Ne, nekalbėk...
– Paklausyk.
– Ne.
– Tai, kas įvyks čia, bus siaubinga, ir...
– Pabučiuok mane... jau aušta, jie sugrįš...
– Paklausyk...
– Prašau, nieko nesakyk.

– Elizevina...

Kaip tai padaryti? Kaip jai, tai moteriai, pasakyti, ką privalai pasakyti, kai jos rankos ir jos oda – oda – glaudžiasi prie tavęs, negalima jai kalbėti apie mirtį, kaip gali pasakyti tai mergaičiukei tai, ką ji jau žino, bet privalo juos išklausyti, tuos žodžius, vieną po kito, gali juos žinoti, bet privalai išklausyti, anksčiau ar vėliau, kažkas turi juos ištarti, o tu jų išklausyti, ji turi jų išklausyti, ta mergaičiukė, tarianti:

– Dar niekada nemačiau tokių akių, kaip tavo.

Ir dar.

– Jei tik norėtum, galėtum išsigelbėti.

Kaip pasakyti jai, tai moteriai, kad norėtum išsigelbėti, o dar labiau norėtum kartu išgelbėti ir ją, visą gyvenimą neveikti nieko daugiau, tik gelbėti ją, ir gelbėti save, tačiau negalima, kiekvienam skirtas savas kelias, jį reikia nukeliauti, jis baigiasi moters glėbyje, po ilgų klajonių, nė pats gerai nesupranti, ir negali pasitaikius progai jai to papasakoti, nerandi žodžių, žodžių, kurie tiktų ten, tarp bučinių, ant odos, teisingų žodžių, jų nėra, karštligiškai ieškai jų savyje, ir tame, ką esi girdėjęs, nerandi jų, jie skamba klaidinga gaida, jiems trūksta melodijos, ten, tarp bučinių, ant odos, tokia muzika. Pagaliau kažką pasakai, bet tai menkniekis.

– Elizevina, aš jau niekada nebūsiu išgelbėtas.

Kaip pasakyti jam, tam vyrui, kad noriu jį mokyti, noriu, kad jis, mane glamonėdamas, suprastų, jei tik norėtų gyventi, tikrai norėtų, galėtų gyventi, jei tik norėtų manęs, tikrai norėtų, galėtų turėti šimtus tokių naktų kaip ši, ne tik tą vienintelę, siaubingą, į kurią eina tik todėl, kad ji laukia jo, siaubinga naktis, jau seniai jį šaukia. Kaip pasakyti jam, tam vyrui, kad neverta tapti žudiku, nieko nepakeis tas krau-

jas ir tas skausmas, tai tik būdas klastingai artėti prie pabaigos, kai laikas ir pasaulis siekia, kad niekas nesibaigtų, šaukdami mus, jei tik mokėtume klausytis, jei tik jis mokėtų klausytis manęs, tikrai klausytis. Kaip tai pasakyti jam, tam vyrui, kuris tave praranda?

– Aš išvažiuosiu...

– ...

– Nenoriu čia būti... aš išvažiuosiu.

– ...

– Nenoriu girdėti to riksmo, noriu būti toli.

– ...

– Nenoriu jo girdėti.

Tokią muziką sunku, teisybė, tokią muziką sunku surasti, kad ji suskambėtų, kai esi taip arti, muzika ir mostai, išsklaidytų skausmą, kai jau nieko negalima padaryti, teisingą muziką, kad tas išsiskyrimas būtų lyg šokis, o ne kančia, tas gyvenimo svyravimas, į gyvenimą ir iš jo, keista sielos švytuoklė, išganinga ir žudanti, jei tik mokėtum šokti, būtų ne taip skaudu, todėl visi meilužiai tą akimirką ieško jos, tos muzikos, žodžiuose, mostų dulkėse, žinodami, kad jei tik išdrįstų, pati tyla galėtų tapti ta *muzika*, teisinga muzika, išsiliejusi meilės tyla, išsiskyrimo proskyna ir nuovargio ežeru, pagaliau ištekantis trumpos melodijos vingiais, visada mokėtos melodijos, išdainuojamos pusbalsiu

– Sudie, Elizevina.

Paprasta melodija.

– Sudie, Tomai.

Elizevina išslysta iš po apsiausto ir atsistoja. Mergaičiukės kūnas, nuogas, apsisiautęs nakties šiluma. Paima savo suknelę, prieina prie lango. Anapus vis dar egzistavo pa-

saulis. Gali daryti ką nori, tačiau neabejok, kad rasi jį savo vietoje, visada. Neįtikima, bet taip yra.

Dvi nuogos mergaičiukės kojos. Lipa laiptais, įeina į kambarį, prieina prie lango, sustoja.

Kalvos ilsisi. Lyg prieš jas neplytėtų jūra.

– Tėve Pliušai, rytoj išvažiuojame.

– Ką?

– Rytoj. Išvažiuojame.

– Bet...

– Prašau.

– Elizevina... negalima nuspręsti taip staiga... reikia parašyti į Dašenbachą... jie mūsų tikrai nelaukia...

– Mes nevažiuosime į Dašenbachą.

– Kaip tai nevažiuosime į Dašenbachą?

– Nevažiuosime ten.

– Elizevina, nereikia jaudintis. Atvykome čia, nes tau reikia gydytis, kad išgytum, turi pasinerti į jūrą, o kad pasinertum į jūrą, turi važiuoti į...

– Aš jau buvau panirusi jūroje.

– Nesupratau?

– Tėve Pliušai, aš pasveikau.

– Bet...

– Ir esu gyva.

– Viešpatie... po paraliais, kas atsitiko?

– Nieko... tik privalai manim pasitikėti... prašau, turi pasitikėti...

– Aš tavim pasitikiu, bet...

– Tuomet leisk man važiuoti. Rytoj.

– Rytoj...

Tėvas Pliušas stovi sukiodamas rankose savo nuostabą. Galvoje šimtai klausimų. Ir puikiai žino, kurį turėtų užduoti. Keli žodžiai. Aiškūs. Paprasta. Bet sutrinki. Puoli jo ieškoti. Tėvas Pliušas vis dar jo ieško, kai išgirsta savo balsą tariant:

– Kokia ji?.. Kokia ji, jūra?

Elizevina šypsosi.

– Nuostabi.

– O dar?

Elizevina nesiliauja šypsotis.

– Paskui baigiasi.

Jie išvažiavo anksti rytą. Brikelė riedėjo keliu jūros pakrante. Tėvas Pliušas sėdėjo ant savo pasostės toks pat linksmai nuolankus, koks buvo kraudamas lagaminus, su visais atsisveikindamas, vėl su visais atsisveikindamas, tyčia palikdamas užeigoje lagaminą – išvažiuojant visada reikia palikti pretekstą grįžti. Niekada nežinia. Tylėjo, kol pamatė, kaip kelias pasisuko ir jūra pradėjo tolti. Nė akimirkos ilgiau.

– Ar galėčiau paklausti, kur mes važiuojame?

Elizevina laikė suspaudusi rankoje popieriaus lapą. Dirstelėjo į jį.

– Sen Parteni.

– Kas tai?

– Miestelis, – tarė Elizevina, delnu vėl uždengdama lapą.

– Kur tas miestelis?

– Už dvidešimties dienų kelio nuo čia. Prie sostinės.

– Dvidešimties dienų? Tai beprotybė.

– Tėve Pliušai, pažiūrėk į jūrą, ji tolsta.

– Dvidešimt dienų... Tikiuosi, kad turi svarią priežastį tokiai kelionei...

– Ji tolsta...

– Elizevina, kalbu su tavim, ką mes ten veiksime?

– Aplankysime vieną žmogų.

– Keliauti dvidešimt dienų, kad aplankytum vieną žmogų?

– Taip.

– Po paraliais, tuomet tai bent jau turėtų būti kunigaikštis, gal pats karalius ar šventasis...

– Panašiai.

Tyla.

– Jis admirolas.

Tyla.

– Viešpatie...

Tamalo archipelage kas vakarą pakildavo rūkas, prarydavęs laivus, kuriuos auštant grąžindavo apledėjusius. Kadumo sąsiauryje per kiekvieną jaunatį vanduo pasitraukdavo, palikdamas milžinišką smėlio paplūdimį, nusėtą moliuskais ir nuodingais dumbliais. Sicilijos sąsiauryje viena sala išnyko, o netoliese išniro kitos dvi, nepažymėtos jūrlapiuose. Dragaro vandenyse bandytas sugauti piratas Van Delis, verčiau puolęs rykliams į nasrus, nei pasidavęs karališkajam laivynui. Admirolas Langlė varginamai kruopščiai katalogavo tikėtinas nesąmones ir neįtikimas tiesas, atkeliaudavusias pas jį iš visų pasaulio jūrų. Jo plunksna vienodai kantriai rašė fantastinę nepailstamo pasaulio geografiją. Nekintamai tiksli kasdienybė teikė atgaivą protui. Jo gyvenimas tekėjo atkartodamas patį save. O jo sodas stovėjo apleistas – keliantis nerimą.

– Mano vardas Elizevina, – tarė prieš jį sustojusi mergina.

Jį nustebino balsas: aksomas.

– Pažinau vyrą, vardu Tomas.

Aksomas.

– Kai jis gyveno pas jus, jo vardas buvo Adamsas.

Admirolas Langlė nejudėjo, įsmeigęs žvilgsnį į tamsias tos merginos akis. Nieko nepasakė. Tikėjosi to vardo niekada daugiau neišgirsti. Šalinosi jo dienas, mėnesius. Turėjo tik kelias akimirkas, kad sukliudytų jam grįžti, sužeisti sielą ir prisiminimus. Norėjo atsistoti ir paprašyti šią merginą išvažiuoti. Duoti jai brikelę. Pinigų. Viską. Įsakyti išvažiuoti. Karaliaus vardu, važiuokite iš čia.

Lyg iš kažkur toli jo ausis pasiekė aksominis balsas. Tariantis:

– Leiskite pas jus pasilikti.

Penkiasdešimt tris dienas ir devynias valandas Langlė nežinojo, kas tą akimirką pastūmėjo jį atsakyti

– Gerai, jei norite.

Suprato tai vieną vakarą, sėdėdamas prie Elizevinos ir klausydamas jos aksominį balsą pasakojant

– Šitą valandą Timbuktu moterims patinka dainuoti ir mylėti savo vyrus. Jos pakelia nuo veidų šydus, ir pati saulė pasislepia sutrikdyta jų grožio.

Langlė pajuto, kaip jo širdį užlieja beribis saldus nuovargis. Lyg būtų klajojęs metų metus ir pagaliau radęs kelią atgal. Jis nepasisuko į Elizeviną. Tik tyliai ištarė

– Iš kur žinote šitą istoriją?

– Nežinau. Bet žinau, kad ji priklauso jums. Šita ir visos kitos.

Langlė namuose Elizevina gyveno penkerius metus. Tėvas Pliušas – penkias dienas. Šeštąją dieną pasakė Elizevinai,

kad negalįs patikėti, bet pamiršęs lagaminą ten, „Almajerio“ užeigoje, negalįs patikėti, bet tame lagamine yra labai svarbus dalykas, toks rūbas, o gal ir knyga su visomis maldomis.

– Ką reiškia „gal“?

– Gal... tai yra tikrai, dabar, kai pagalvoju, tikrai, ji tame lagamine, supranti, niekaip negaliu jos ten palikti... ne todėl, kad tos maldos būtų kažkas nepakartojama, ne, bet šitaip jų netekti... juk kelionė tetruktų dvidešimt dienų, tai visai netoli, tik...

– Tėve Pliušai...

– ...suprantama, aš grįšiu... tik važiuoju paimti lagamino, gal keletą dienų pailsėsiu, ir...

– Tėve Pliušai...

– ...tetruks kelis mėnesius, gal dar užvažiuosiu pas tavo tėvą, žodžiu, kaip kvaila, gal būtų geriau, jei aš...

– Tėve Pliušai... Viešpatie, kaip man tavęs trūks.

Kitą dieną jis išvažiavo. Jau sėdėjo brikelėje, paskui išlipo iš jos ir, priėjęs prie Langlė, tarė:

– Žinote, ką? Visada galvojau, kad admirolų vieta jūroje...

– Ir aš galvojau, kad kunigų vieta bažnyčioje.

– Na, Dievas yra visur...

– Taip pat ir jūra, tėve. Taip pat ir jūra.

Jis išvažiavo. Šį kartą nepalikęs lagamino.

Langlė namuose Elizevina gyveno penkerius metus. Skrupulinga kambarių tvarka ir tylus gyvenimas jai priminė baltus Kervolio kilimus, alėjų apskritimus ir saugų tėvo jai sukurtą gyvenimą. Tačiau tai, kas ten buvo vaistai ir gydymas, čia buvo aiškus tikrumas ir džiugus pagijimas. Tai, ką ten

pažino kaip silpnumo įsčias, čia pamatė esant tyros jėgos išraiška. Iš Langlė sužinojo, kad iš visų galimų gyvenimų reikia prisirišti prie vieno, idant ramiai galėtum apmąstyti visus kitus. Vieną po kitos padovanojo Langlė šimtus istorijų, kurias vienas vyras ir viena naktis pasėjo joje dievai žino kaip, bet neišdildomai ir galutinai. Jis klausėsi tylėdamas. Ji pasakojo. Aksomas.

Jie niekada neminėjo Adamso. Tik kartą Langlė, netikėtai pakėlęs akis nuo savo knygų, lėtai ištarė:

– Aš jį mylėjau, tą vyrą. Jei suprantate, ką tai reiškia, aš jį mylėjau.

Langlė mirė vieną vasaros rytą, kankinamas nepakeliamo skausmo ir palydėtas – aksominio – balso, kuris jam pasakojo apie paties mažiausio ir gražiausio Timbuktu sodo aromatą.

Kitą dieną Elizevina išvažiavo. Ji norėjo grįžti į Kervolį. Būtų užtrukusi mėnesį, arba visą gyvenimą, bet sugrįžusi. Negalėjo įsivaizduoti, kas jos laukia. Tik žinojo, kad tas savy slypinčias istorijas pasiliks sau, amžinai. Žinojo, kad ir kokį vyrą mylėtų, ieškos jame Tomo kvapo. Ir dar žinojo, kad jokia sausuma neištrins joje jūros pėdsako.

Visa kita dar buvo tuštuma. Kaip būtų nuostabu, jei galėtum pats ją *užpildyti*.

2. TĖVAS PLIUŠAS

Malda už tą, kuris pasiklydo, taigi, prisipažinsiu, malda už mane.

Viešpatie gerasis Dieve,
meldžiu kantrybės,
čia ir vėl aš.

Taigi pas mus viskas gerai,
kiekvienas savaip
tvarkosi
gyvenime,
visada galima rasti būdą
susitvarkyti,
supranti mane,
žodžiu, bėda ne ta.
Bėda visai kita,
tik turėk kantrybės
manęs išklausyti,
Dieve.
Bėda yra šitas kelias,

gražus kelias, kuris tęsiasi,
bėga,
ateina į pagalbą,
bet ne tiesiai,
kaip galėtų,
ir net ne kreivai,
kaip mokėtų,
ne.
Keistai
pasklinda.
Patikėk
(nors kartą patikėk manim),
pasklinda.
Turėtų vėl susieiti,
bet tęsiasi truputį šen,
truputį ten,
pagautas
netikėtos
laisvės.
Kas žino.

Dabar nesismulkindamas norėčiau Tau paaiškinti tą dalyką, kuris yra žmonių, o ne Dievo, kai priešais besitęsiantis kelias pasklinda, paklysta, sutrūkinėja, pranyksta, nežinau, ar esu matęs, gali būti, kad Tau neteko matyti, nes tai yra žmonių dalykas – pasimesti. Tai – ne Tavo dalykas. Tik turėk kantrybės, Viešpatie, ir leisk man paaiškinti. Tetruks akimirką. Visų pirma teneišmuša Tavęs iš vėžių tai, kad, kalbant techniškai, ir to negalima paneigti, tas kelias, kuris tęsiasi, bėga, ateina į pagalbą po šitos brikelės ratais, iš tiesų, jei laikysimės faktų, visiškai nepasklinda. Kalbant *techniškai*. Jis tęsia-

si tiesiai, nedvejodamas, nė mažiausio išsišakojimo, nieko. Tiesus it žvakė. Pats tai matau. Tačiau bėda, pasakysiu, ne ta. Ne apie šį kelią, iš žemės, dulkių, akmenų, mes dabar kalbame. Aptariamas kelias yra visai kitas. Jis tęsiasi ne *išorėje*, o *viduje*. Čia, viduje. Nežinau, ar prisimeni: *mano* kelias. Visi turime po vieną, Tu irgi tai žinai, nes, beje, esi prisidėjęs prie tos mašinos, kokia esame mes, visi, kiekvienas savaip, projekto. Visi turi vidinį kelią, kuris dažniausiai palengvina mūsų kelionės vargus ir tik retkarčiais ją sujaukia. Dabar viena iš tų akimirkų, kai ji susijaukė. Žodžiu, tai yra *tas* kelias, vidinis, kuris pasklinda, kuris pasklido, kurio nebėra. Pasitaiko. Patikėk. Tas dalykas nėra malonus. Ne.
Tikiu,
buvo
Viešpats gerasis Dievas,
buvo,
tikiu,
jūra.
Jūra
sujaukia bangas,
mintis,
burlaivius,
protas tau netikėtai meluoja,
o vakarykščiai keliai
tampa niekas.
Nes tikiu,
aš tikiu,
kad Tavo mintis
apie pasaulinį tvaną
tikrai

buvo
geniali.
Nes
norėdamas
rasti
bausmę
svarstau,
ar būtų galima sugalvoti
ką geriau,
nei palikti vargšą žmogelį
vieną
jūros viduryje.
Nė paplūdimio.
Nieko.
Vienišas molas.
Apleistos duženos.
Nė to.
Nė ženklo,
kad suprastum,
kur link
pasukti,
kad numirtum.
Matai,
Viešpatie gerasis Dieve,
jūra
yra tarsi
mažas
pasaulinis tvanas.
Kamerinis.
Esi ten,

vaikštinėji,
žiūri,
kvėpuoji,
kalbiesi,
seki ją,
aišku, nuo kranto,
o ji
tuo metu
užvaldo tavo mintis
akmenines mintis,
kurios buvo
kelias,
tikrumas,
likimas,
ir
mainais
dovanoja
bures,
plevenančias tau
virš galvos
tarsi šokis
moters,
kuri išves
tave iš proto.
Atleisk, Viešpatie, už metaforą.
Bet nelengva paaiškinti,
Kodėl pažvelgęs į jūrą
nerandi atsakymų.
Taigi dabar, jei pradėtume iš pradžių, bėda yra ta, kad aplink mane daug kelių, ir nė vieno viduje, dar daugiau, jei

būsime tikslūs, nė vieno viduje ir keturi aplink. Keturi. Pirmas: grįšiu atgal, pas Elizeviną, ir liksiu ten, su ja, o tai, tiesą pasakius, yra pagrindinė šios mano kelionės priežastis. Antras: važiuosiu toliau, į „Almajerio“ užeigą, kuri nėra pati saugiausia vieta dėl pavojingo jūros artumo, bet kartu ji nuostabi vieta, tokia graži, rami, lengva, graudi, galutinė. Trečias: važiuosiu tiesiai, nepasukdamas į „Almajerio“ užeigą, ir grįšiu pas baroną, į Kervolį, kur manęs laukia, kur, šiaip ar taip, yra mano namai ir kur yra mano vieta. Bent jau buvo. Ketvirtas: viską mesiu, nusivilksiu šitą juodą liūdną sutaną, nueisiu kitu keliu, nesvarbu, kokiu, išmoksiu darbo, vesiu linksmą moterį, ne gražuolę, susilauksiu vaikų, pasensiu ir pagaliau numirsiu, gavęs Tavo atleidimą, ramus ir pavargęs, kaip kiekvienas krikščionis. Kaip matai, mano mintys miglotos, nors labai aiškios, bet tik perpus. Puikiai žinau, kaip skamba klausimas. Tačiau man trūksta atsakymo. Brikelė rieda, o aš nežinau kur. Galvoju apie atsakymą, ir mano galvoje sutemsta.

Todėl
imu šitą tamsą
ir atiduodu
į Tavo rankas.
Ir meldžiu Tavęs,
Viešpatie gerasis Dieve,
palaikyti ją rankose
tik valandėlę,
tiek, kad pakaktų
išsklaidyti juodumą,
išsklaidyti blogį,
kilusį dėl tos tamsos

galvoje,
ir tą juodumą
širdyje,
ar galėtum?
Tau tereikėtų
pasilenkti,
pažvelgti į ją,
nusišypsoti jai,
atverti ją,
pavogti jai
šviesą
ir leisti jai nukristi,
o jau aš pasirūpinsiu
ją surasti
ir įžiūrėti, kur ji yra.
Tau tai toks
menkniekis,
o man
didelis dalykas.
Girdi mane,
Viešpatie gerasis Dieve?
Tikėti tavimi yra
tikėti savimi.
Ne įžeidimas
tikėtis, kad Tu.
Nekvaila viltis, kad.
Tai tik malda,
būdas aprašyti
laukimo aromatą.
Tu nubrėžk

kur nori
kelią,
kurį pamečiau.
Gana tik ženklo,
bet ko,
įbrėžimo
ant stiklo,
akių, kurios
žvelgia
nematydamos,
aš jį įžiūrėsiu.
Parašyk
pasaulyje
tik vieną man
skirtą žodį,
perskaitysiu
jį.
Užgauk
šitos tylos
akimirką,
išgirsiu ją.
Nebijok,
nes aš nebijau.

Šita malda nuskriejo
žodžių jėga
už pasaulio narvo,
kas žino kur.
Amen.

Malda už tą, kuris atrado savo kelią, taigi, prisipažinsiu, malda už mane.

Viešpatie gerasis Dieve,
meldžiu kantrybės,
čia ir vėl aš.

Tas vyras
miršta lėtai,
tarsi norėtų
dar pasigardžiuoti,
praleisti tarp pirštų
paskutinį
turimą
gyvenimą.
Miršta baronai
kaip ir visi žmonės,
dabar jau žinoma.
Aš esu čia,
ir akivaizdu,
kad mano vieta
yra prie jo,
merdinčio barono.
Jis nori išgirsti
apie savo dukterį,
kurios čia nėra,
nežinia, kur ji,
jis nori išgirsti,
kad ji gyva,
kur ji,

kad nemirė jūroje,
jūra ją išgydė.
Aš jam pasakoju,
o jis miršta,
tačiau taip mirti
yra lengviau.
Kalbu jam
prisikišęs,
tyliai,
akivaizdu,
kad mano vieta
yra
čia.
Tu suradai mane
kažkokiame kelyje
ir kantriai
atvedei čia
tą valandą,
kai jam manęs reikėjo.
O aš, kuris tą valandą
buvau pasiklydęs,
atradau save.
Beprotiška galvoti,
kad tą dieną
tikrai
klauseisi manęs.
Žmogus meldžiasi,
kad neliktų vienas,
meldžiasi,
kad apgautų laukimą,

nė nesvajodamas,
kad Dievas,
kad Dievui
norėsis klausyti.
Argi ne beprotiška?
Tu išgirdai mane.
Tu mane išganei.
Tačiau kuo nuolankiausiai norėčiau pareikšti nemanąs, jog būtinai reikėjo užversti kelią į Kvartelį, vietos gyventojams tai sukėlė daug nepatogumų, gal būtų pakakę ko nors paprastesnio, kokio mažiau įspūdingo ženklo, nežinau, gal ko nors intymesnio, tik tarp mudviejų. Taip pat ir toji scena su arkliais, kurie lyg įkalti sustojo kelyje pas Elizeviną, nepajėgiau priversti juos pajudėti, pripažinsiu, techniškai ji buvo labiau pavykusi, bet gal pernelyg pompastiška, kaip Tau atrodo? Būčiau supratęs ir iš paprastesnių dalykų, Tu kartais perlenki, pripažink, kad ir kaip būtų, apie ją vis dar kalba, tokios scenos nepasimiršta. Žodžiu, būtų pakakę to sapno su baronu, kuriame jis pakyla ir šaukia: „Tėve Pliušai! Tėve Pliušai!“, puikus darbas, nepalikęs vietos abejonėms, tikrai, jau kitą rytą keliavau Kervolio link, matai, reikia tiek nedaug. Sakau Tau todėl, kad jei dar sykį panašiai atsitiktų, žinotum, kaip elgtis. Sapnas – labai veiksmingas dalykas. Jei nori mano patarimo – tai yra gera sistema. Ką nors išganyti. Sapnas.
Todėl
pasiliksiu
šitą juodą sutaną,
liūdną sutaną,
ir šitas kalvas,

džiugias kalvas,
akyse ir prie savęs.
In saecula saeculorum
čia yra mano vieta.
Dabar viskas daug
paprasčiau.
Dabar
viskas
yra
paprasta.
Tai, kas liko padaryti,
mokėsiu padaryti pats.
Jei Tau ko prireiks,
žinai, kur rasti
Pliušą,
kuris Tau skolingas
gyvybę.

Šita malda nuskriejo
žodžių jėga
už pasaulio narvo,
kas žino kur.
Amen.

3. ANA DEVERIA

Brangusis Andrė, mano tūkstantmete meile,

mergaitė, kuri tau įteikė šį laišką, vardu Dira. Liepiau jai pasirūpinti, kad perskaitytum jį vos atvykęs į užeigą, prieš pakildamas pas mane. Iki pačios paskutinės eilutės. Ir nebandyk jai meluoti. Tai mergaitei negalima meluoti.

Taigi atsisėsk. Ir paklausyk manęs.

Nežinau, kaip tau pavyko mane rasti. Šita vieta beveik negzistuoja. Paklausus apie „Almajerio" užeigą, žmonės žiūri į tave nustebę ir nežino, ką atsakyti. Mano vyras, kad pagydytų mane, ieškojo nepasiekiamo pasaulio kampelio, ir jis jį rado. Vienas Dievas težino, kaip ir tau pavyko jį rasti.

Gavau tavo laiškus ir buvo sunku juos skaityti. Skausmingai atsiveria prisiminimų žaizdos. Jei būdama čia ir toliau būčiau geidusi tavęs ir laukusi, tie laiškai būtų suteikę begalinį džiaugsmą. Tačiau ši vieta labai keista. Tikrovė išsisklaido ir viskas virsta prisiminimais. Net ir tu pamažu lioveisi būti geismu ir tapai tik prisiminimu. Tavo laiškai pasiekė mane tarsi žinios iš neegzistuojančio pasaulio.

Andrė, aš mylėjau tave, negalėčiau įsivaizduoti, kaip būtų galima labiau mylėti. Gyvenau laimingą gyvenimą ir lei-

dau jam subyrėti, kad tik būčiau su tavimi. Mylėjau tave ne iš nuobodulio, vienatvės ar užgaidos. Mylėjau tave, nes tavęs geidimas buvo stipresnis už bet kokią laimę. Ir žinojau, gyvenimas nėra toks didelis, kad sutalpintų viską, ką įsivaizduojame esant geismu. Bet nebandžiau sustoti, sustabdyti tave. Žinojau, tai padarys jis. Ir jis tai padarė. Sprogo staiga. Visur pabiro šukės, rėžiančios tarsi ašmenys.

Paskui atsidūriau čia. Nelengva tai paaiškinti. Mano vyras manė, kad ši vieta skirta gydyti. Tačiau „gydyti" – per menkas žodis tam, kas čia vyksta. Paprasta. Šioje vietoje atsisveikini su pačiu savim. Tai, kas esi, pamažu nuslysta nuo tavęs. Ir žingsnis po žingsnio palieki tai paskui save, šitoje pakrantėje, kuri nepažįsta laiko ir gyvena tik vieną dieną, visada tik tą dieną. Dabartis išnyksta, o tu tampi atmintimi. Išsivaduoji iš visko: baimės, jausmų, troškimų, laikai juos it išaugtus rūbus nepažįstamos išminties ir netikėtos ramybės spintoje. Ar supranti mane? Ar supranti, kaip tai gražu?

Patikėk, tai – ne lengvesnis kelias numirti. Dar niekada nesijaučiau tokia gyva. Tik kitaip. Tai, kas esu, jau įvyko: čia ir dabar, gyvena manyje tarsi žingsnis pėdos atspaude, tarsi garsas aide, tarsi mįslė savo įminime. Nemiršta, ne. Persisveria į kitą gyvenimo pusę. Lengvai lyg šokyje.

Toks yra kelias į visko praradimą, kad viską atrastum.

Jei pajėgsi tai suprasti, patikėsi mano žodžiais, kad negaliu galvoti apie ateitį. Ateitis – nuo manęs atsijusi mintis. Ji nesvarbi. Nieko nereiškia. Nebeturiu akių, kad ją pamatyčiau. Dažnai kalbi apie ją savo laiškuose. O man sunku prisiminti, kas ji. Ateitis. Manoji yra čia ir dabar. Manoji bus ramybė sustingusio laiko, kuris surinks akimirkas ir su-

dės jas vieną ant kitos, tarsi jos būtų tik viena akimirka. Nuo čia iki mano mirties bus tik toji akimirka, ir viskas.

Andrė, aš neisiu su tavimi. Nesukursiu jokio gyvenimo, nes ką tik išmokau būti savo buvusio gyvenimo būstu. Man patinka. Nenoriu nieko daugiau. Suprantu tavo tolimas salas, suprantu tavo svajones, tavo planus. Bet nebėra kelio, kuris mane ten nuvestų. Ir tu negali man jo nutiesti žemėje, kurios nėra. Atleisk, mano numylėtoji meile, bet tavoji ateitis nebus mano.

Šioje užeigoje yra žmogus juokingu vardu, tyrinėjantis, kur baigiasi jūra. Šiomis dienomis laukdama tavęs papasakojau jam apie mus ir apsakiau, kaip bijau tavo atvykimo ir kaip trokštu, kad tu atvyktum. Jis geras ir kantrus žmogus. Klausėsi manęs. O vieną dieną pasakė: „Parašykite jam“. Jis sako, kam nors rašyti yra vienintelis būdas laukti neskaudinant savęs. Ir aš tau parašiau. Viską, kas glūdi manyje, sudėjau į šį laišką. Jis, tas žmogus juokingu vardu, sako, kad tu suprasi. Sako, perskaitysi jį, paskui išeisi į paplūdimį ir eidamas jūros pakrante viską apgalvosi ir suprasi. Tai truks valandą arba dieną, nesvarbu. Paskui sugrįši į užeigą. Jis sako, tu pakilsi laiptais, atidarysi mano kambario duris, netardamas nė žodžio apglėbsi mane ir pabučiuosi.

Žinau, tai atrodo kvaila. Bet norėčiau, kad taip atsitiktų. Nuostabus kelias pradingti, pradingti vienas kito glėbyje.

Niekas nepajėgs atimti mano prisiminimų, kai visa savo esybe buvau

tavo Ana.

4. PLASONAS

TAPYTOJO MIŠELIO PLASONO LAIKINASIS TAPYBOS DARBŲ KATALOGAS CHRONOLOGINE TVARKA NUO JO ATVYKIMO Į „ALMAJERIO“ UŽEIGĄ (KVARTELIS) IKI JO MIRTIES.

Sudaryta ateities kartoms profesoriaus Izmaelio Adelantės Izmaelio Bartelbumo, vadovaujantis asmenine patirtimi ir kitais tikėtinais liudijimais.

Skiriu madam Anai Deveria

1. „Jūra vandenynas“, drobė, aliejus, 15x21,6 cm
   Bartelbumo kolekcija

Aprašas.
Balta drobė.

2. „Jūra vandenynas“, drobė, aliejus, 80,4x110,5 cm
   Bartelbumo kol.

Aprašas.
Balta drobė.

3. „Jūra vandenynas“, drobė, aliejus, 35x50,5 cm
Bartelbumo kol.

Aprašas.
Balta drobė su blankiu ochros šešėliu viršutinėje dalyje.

4. „Jūra vandenynas“, drobė, aliejus, 44,2x100,8 cm
Bartelbumo kol.

Aprašas.
Balta drobė. Parašas raudonas.

5. „Jūra vandenynas“, piešinys pieštuku ant popieriaus, 12x10 cm
Bartelbumo kol.

Aprašas.
Lapo viduryje matyti du taškai, arti vienas kito. Likęs plotas baltas. (Dešiniajame krašte dėmė: sutepta?)

6. „Jūra vandenynas“, akvarelė, 31,2x26 cm
Bartelbumo kol. Šiuo metu laikinai patikėtas panelei Marijai Luizai Severinai Hohenhait.

Aprašas.
Balta drobė.
Įteikdamas man paveikslą, jo autorius pasakė, cituoju: „Tai geriausia, ką iki šiol man pavyko sukurti“. Giluminio pasitenkinimo kupinu balsu.

7. „Jūra vandenynas“, drobė, aliejus, 120,4x80,5 cm
Bartelbumo kol.

Aprašas.
Ryškėja dvi spalvų dėmės: ochros geltonumo viršutinėje drobės dalyje ir juoda apatinėje dalyje. Likęs drobės plotas baltas. (Kitoje pusėje užrašas autoriaus ranka: „Audra“. Po juo: „tatatum tatatum tatatum“.)

8. „Jūra vandenynas“, popierius, pastelė, 19x31,2 cm
Bartelbumo kol.

Aprašas
Lapo viduryje, kiek kairiau, mažytė žydra burė. Likęs plotas baltas.

9. „Jūra vandenynas“, drobė, aliejus, 340,8x220,5 cm
Kvartelio apylinkės muziejus. Katalogo numeris: 87.

Aprašas.
Dešinėje iš vandens kyla tamsi uola. Į uolas įspūdingai pu-

todamos daužosi aukštos bangos. Audroje matyti du dūžtantys laivai. Virš bedugnės pakibusios keturios valtys. Jose nelaimėliai. Kai kurie, įkritę į jūrą, garma gelmėn. Jūra pasišiaušusi, labiau pakilusi ten, link horizonto, nei čia, arčiau, užstodama horizontą, priešingai logikai, tarsi ji kiltų kartu su visu pasauliu, o mes čia smegtume į žemės gelmes ir vis didesnis gaubtas nepaliaujamai kėsintųsi mus uždengti, o naktis pasibaisėjusi užklotų visą šį siaubą. (Abejotina autorystė. Beveik tikrai falsifikatas.)

10. „Jūra vandenynas“, akvarelė, 20,8x16 cm
Bartelbumo kol.

Aprašas.
Balta drobė.

11. „Jūra vandenynas“, drobė, aliejus, 66,7x81 cm
Bartelbumo kol.

Aprašas.
Balta drobė. (Labai sunykęs. Matyt, buvo įkritęs į vandenį.)

12. „Izmaelio Adelantės Izmaelio Bartelbumo portretas“, popierius, pieštukas, 41,5x41,5 cm

Aprašas.
Baltas popieriaus lapas. Viduryje užrašas kursyvu: *Bartelb*

13. „Jūra vandenynas“, drobė, aliejus, 46,2x51,9 cm
Bartelbumo kol.

Aprašas.
Balta drobė. Bet šį kartą reikia suprasti tiesiogine prasme: ji visa padengta storais baltų dažų potėpiais.

14. „Almajerio“ užeigoje“, drobė, aliejus, 50x42 cm
Bartelbumo kol.
Aprašas.
Prerafaelinio stiliaus angelo portretas. Veidas be bruožų. Sparnai švyti prasminga spalvų gausa. Fonas auksinis.

15. „Jūra vandenynas“, akvarelė, 118x80,6 cm
Bartelbumo kol.

Aprašas.
Trys mažos žydros spalvos dėmės viršuje, kairėje (burės?). Likęs plotas baltas. Kitoje pusėje autoriaus pastaba: „Pižama ir kojinės“.

16. „Jūra vandenynas“, popierius, pieštukas, 28x31,7 cm
Bartelbumo kol.

Aprašas.
Aštuoniolika įvairaus dydžio burių, išmėtytų be aiškios tvarkos. Apatiniame kairiajame kampe mažas tristiebio

laivo eskizas, akivaizdžiai pieštas kita ranka, gal vaiko (Dolio?).

17. „Madam Anos Deveria portretas", drobė, aliejus, 52,8x30 cm
Bartelbumo kol.

Aprašas.
Blyški moters ranka nuostabiais laibais pirštais. Fonas baltas.

18, 19, 20, 21. „Jūra vandenynas", popierius, pieštukas, 12x12 cm
Bartelbumo kol.

Aprašas.
Keturių iš pažiūros vienodų eskizų serija. Horizontali linija kerta juos iš kairės į dešinę (arba, jei norite, iš dešinės į kairę) maždaug per vidurį. Plasonas tvirtino, jog tai keturi visiškai skirtingi paveikslai. Jis pasakė, cituoju: „Tai keturi visiškai skirtingi paveikslai". Man asmeniškai atrodo, kad juose pavaizduota ta pati atkarpa keturiomis skirtingomis dienos akimirkomis. Kai šią savo nuomonę pareiškiau autoriui, jis man atsakė, cituoju: „Tikrai".

22. (Be pavadinimo), popierius, pieštukas, 20,8x13,5 cm
Bartelbumo kol.

Aprašas.
Jaunuolis pakrante eina jūros link, nešdamas ant rankų bejėgį nuogos moters kūną. Danguje šviečia mėnulis, atspindžiai vandenyje.
Šį eskizą, kurį, vykdydamas autoriaus valią, ilgai laikiau slaptai, dabar pateikiu viešai, atsižvelgdamas į tai, kad praėjo pakankamai laiko nuo tų dramatiškų įvykių, su kuriais jis susijęs.

23. „Jūra vandenynas“, drobė, aliejus, 71,6x38,4 cm
Bartelbumo kol.

Aprašas.
Storas tamsiai raudonas randas kerta drobę iš kairės į dešinę. Likusi dalis balta.

24. „Jūra vandenynas“, drobė, aliejus, 127x108,6 cm
Bartelbumo kol.

Aprašas.
Balta drobė. Tai paskutinis darbas, sukurtas viešint „Almajerio“ užeigoje, Kvartelyje. Autorius padovanojo jį užeigai, prašydamas pakabinti ant sienos priešais jūrą. Vėliau, man taip ir nepavyko išsiaiškinti kaip, jis pateko į mano rankas. Saugau jį, pasiruošęs grąžinti kiekvienam, kuris galės įrodyti esąs jo savininkas.

25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32. (Be pavadinimo), drobė, aliejus, įvairūs matmenys.
Sen Žako de Grans muziejus

Aprašas.
Aštuonių jūrininkų portretai, stilistiškai artimi ankstyvajam Plasono periodui. Abatas Feranas, maloningai pranešęs man apie jų egzistavimą, liudija, jog autorius juos nutapęs neatlyginamai, jausdamas palankumą kai kuriems iš tų, su kuriais artimai bičiuliavosi viešėdamas Sen Žake. Tas pats abatas nuoširdžiai man prisipažino prašęs dailininką nutapyti ir jo portretą, tačiau gavęs mandagų ir tvirtą atsisakymą tai padaryti. Atrodo, kad tomis aplinkybėmis tapytojo ištarti žodžiai buvo: *Apgailestauju, tačiau jūs nesate jūrininkas, taigi jūsų veide nėra jūros. Žinote, dabar aš moku tapyti tik jūrą.*

33. „Jūra vandenynas", drobė, aliejus (matmenys nežinomi).
(Pamestas)

Aprašas.
Balta drobė. Šiuo atveju irgi turime neįkainojamą abato Ferano liudijimą. Jis atvirai prisipažino, kad drobė, rasta tapytojo kambaryje kitą rytą po jo išvykimo, dėl nepaaiškinamo nesusipratimo palaikyta paprasta švaria drobe, o ne baigtu didelės vertės kūriniu. Ją išsinešė nepažįstami asmenys ir ji iki šiol nerasta.

34, 35, 36. (Be pavadinimo), drobė, aliejus, 68,8 x 82 cm
Galeno–Martendorfo muziejus Heleborge

Aprašas.
Tai yra trys tikslios, beveik identiškos, Hanso van Deiko paveikslo „Skaleno uostas“ kopijos. Galeno–Martendorfo muziejaus kataloge jos pateikiamos kaip paties van Deiko kūriniai, tuo paskleidžiant smerktiną nesusipratimą. Kaip jau keletą kartų atkreipiau minėtojo muziejaus kuratoriaus prof. Broderfonso dėmesį, kitoje visų trijų drobių pusėje ne tik ryškėja užrašas „van Plasonas“, bet jose yra ir ypatybė, akivaizdžiai įrodanti Plasono autorystę: visuose trijuose kūriniuose tapytojas ant molo, apačioje kairėje, stovi prieš molbertą su balta drobe. Van Deiko originale drobė, kaip įprasta, spalvinga. Profesorius Broderfonsas, pripažindamas mano pastabos teisingumą, neteikia jai jokios ypatingos prasmės. Beje, profesorius Broderfonsas yra nekompetentingas mokslininkas ir visiškai nepakenčiamas žmogus.

37. „Konstancos ežeras“, akvarelė, 27x31,9 cm
Bartelbumo kol.

Aprašas.
Tikslios, elegantiškos faktūros paveikslas, vaizduojantis garsųjį Konstancos ežerą leidžiantis saulei. Spalvos šiltos, švelnios. Nematyti žmonių figūrų. Tačiau vanduo ir krantai perteikti su nepaprasta poetika ir įtampa. Šią drobę Plasonas man atsiuntė kartu su trumpu rašteliu, kurio

visą tekstą čia pateikiu: *Tai nuovargis, mano drauge. Malonus nuovargis. Sudie.*

38. „Jūra vandenynas“, popierius, pieštukas, 26x13,4 cm
Bartelbumo kol.

Aprašas.
Paveiksle tiksliai nupiešta kairioji Plasono ranka. Jaučiu pareigą pažymėti, kad jis buvo kairiarankis.

39. „Jūra vandenynas“, popierius, pieštukas, 26x13,4 cm
Bartelbumo kol.

Aprašas.
Kairioji Plasono ranka. Be šešėlių.

40. „Jūra vandenynas“, popierius, pieštukas, 26x13,4 cm
Bartelbumo kol.

Aprašas.
Kairioji Plasono ranka. Keliais štrichais.

41. „Jūra vandenynas“, popierius, pieštukas, 26x13,4 cm

Aprašas.
Kairioji Plasono ranka. Trys linijos ir blyškus šešėlis.

Pastaba. Šį paveikslą kartu su trimis jau minėtais man padovanojo daktaras Monjė, gydęs Plasoną, kai šis trumpai ir skausmingai sirgo paskutine liga (plaučių uždegimu). Jo liudijimu, kuriuo neturiu pagrindo abejoti, šie keturi paveikslai yra paskutiniai prikaustyto prie lovos ir kasdien vis labiau silpstančio Plasono darbai. Pagal tą patį liudijimą, Plasonas mirė ramus, tykioje vienatvėje ir nurimusia siela. Keletą minučių iki paskutinio atokvėpio jis ištarė šiuos žodžius: *Tai ne spalvos, tai – muzika, suprantate? Ilgai užtrukau, bet dabar (stop).*

Jis buvo dosnus žmogus, apdovanotas milžinišku menininko talentu. Jis buvo mano draugas. Ir aš jį mylėjau. Dabar, įvykdžius jo paties valią, ilsisi Kvartelio kapinėse. Antkapis iš paprasto akmens. Be jokių užrašų.

5. BARTELBUMAS

Atsitiko taip. Bartelbumas buvo mineralinių vandenų gydykloje, Bad Holeno gydykloje, stingdantis miestelis, jei suprantate, ką noriu pasakyti. Ten jis lankėsi dėl kai kurių skausmingų negalavimų, susijusių su prostata, varginamas dalykas, kančia. Kai sugriebia tame gale – visada kančia, nieko ypatinga, tačiau tenka rūpintis, atlikti daugybę juokingų, žeminančių dalykų. Pavyzdžiui, Bartelbumui tekdavo lankytis Bad Holeno mineralinių vandenų gydykloje. Reikia pasakyti, stingdantis miestelis.

Bartelbumas nuvyko ten su savo sužadėtine Maria Luiza Severina Hohenhait, tikrai gražia moterimi, bet labiau tinkama scenai, jei suprantate, ką noriu pasakyti. Vien tik fasadas. Knietėjo ją pasukti ir pažiūrėti, ar ten, anapus grimo, kalbų ir viso kito, dar ko nors esama. Aišku, to nedarydavai, bet labai knietėjo. Tiesos vardan reikia pasakyti, kad Bartelbumas susižiedavo be didelio džiaugsmo, greičiau priešingai. Tai būtina pasakyti. Viską sutvarkė viena iš jo tetų, teta Matilda. Reikia suprasti, kad jis buvo apsuptas tetų, tiesą sakant, nuo jų priklausė, noriu pasakyti, finansiškai, savo neturėjo nė sudilusio skatiko. Tokia buvo pa-

sekmė jo aistringo atsidėjimo mokslui, susiejusiam Bartelbumo gyvenimą su didinga ribų enciklopedija – monumentaliu ir pagirtinu darbu, tačiau trukdžiusiu – akivaizdu – atlikti savo profesinę pareigą ir kasmet priversdavusiu užleisti jam priklausančią mokytojo vietą ir atlyginimą laikinam pavaduotojui, kuriuo šiuo atveju, taigi visus septyniolika šios metų, buvau aš. Dabar suprantate mano dėkingumą jam ir mano susižavėjimą jo darbu. Savaime suprantama. Garbingas žmogus tokių dalykų nepamiršta.

Taigi.

Viską sugalvojo teta Matilda, ir Bartelbumas negalėjo pasipriešinti. Jis susižadėjo. Tačiau tai nepraėjo be pėdsakų. Jis neteko dalies savo žavesio... jo siela tarsi aprūko, jei suprantate, ką noriu pasakyti. Tarsi jis būtų laukęs kažko visai kito, visiškai kito. Nebuvo pasiruošęs visiems tiems įprastiems dalykams. Plaukė pasroviui, ir tiek. Paskui vieną dieną Bad Holene jis su savo sužadėtine ir savo prostata nuėjo į priėmimą, labai elegantišką, su šampanu ir linksma muzika. Valsais. O ten sutiko Aną Anker. Ji buvo ypatinga moteris. Tapytoja. Sako, visai nebloga. Visiška Marijos Luizos Severinos priešingybė. Pačiame šventės įkarštyje ji užkalbino jį.

– Atleiskite... jūs esate profesorius Bartelbumas, tiesa?

– Taip.

– Aš – Mišelio Plasono draugė.

Paaiškėjo, kad tapytojas parašė jai tūkstančius laiškų, apie Bartelbumą ir daug kitų dalykų, o ypač apie ribų enciklopediją, ir toji istorija, pasak jos, ją tiesiog pribloškusi.

– Būčiau apžavėta galėdama kada nors pamatyti jūsų kūrinį.

Ji taip ir pasakė: *apžavėta*. Pasakė tai palenkdama galvutę į šoną ir nubraukdama nuo akių varno juodumo plaukų garbaną. Meistriškas darbas. Bartelbumas pasijuto taip, lyg šie žodžiai būtų jam įsilieję tiesiai į kraują. Kitaip tariant, jie sukrėtė jį iki pat kelnių gilumos. Jis kažką sumurmėjo ir nuo tos akimirkos jau tik prakaitavo. Kai prakaituodavo, tai kaip reikiant. Temperatūra čia niekuo dėta. Viskas vyko nepriklausomai nuo jos.

Gal toji istorija taip ir būtų pasibaigusi, bet kitą dieną, vaikštinėdamas vienas ir apgalvodamas tuos žodžius bei visa kita, Bartelbumas pamatė pravažiuojant brikelę, iš tų prašmatniųjų, su lagaminais ir skrybėlių dėžėmis viršuje. Ji važiavo užmiesčio link. O viduje, tą jis puikiai matė, sėdėjo Ana Anker. Būtent ji. Varno juodumo plaukai. Galvutė. Ten buvo viskas. Taip pat ir vakarykštis sukrėtimas kelnių gilumoje. Bartelbumas suprato. Kad ir ką kalbėtų, jis buvo žmogus, iškilus reikalui mokėdavęs apsispręsti, tikrai, prireikus jis niekada nesitraukdavo. Taigi grįžo namo, susikrovė lagaminus ir, pasiruošęs išvykti, stojo prieš savo sužadėtinę Mariją Luizą Severiną. Šioji darbavosi su šukomis, kaspinais ir vėriniais.

– Marija Luiza...

– Izmaeli, prašau, aš vėluoju...

– Marija Luiza, noriu tau pranešti, kad tu jau nesusižadėjusi.

– Sutarta, Izmaeli, aptarsime tai vėliau.

– Todėl ir aš jau nesusižadėjęs.

– Izmaeli, tai akivaizdu.

– Tuomet sudie.

Toji moteris labiausiai stulbino savo reakcijos lėtumu.

Kartą mes su Bartelbumu tai aptarėme, tas reiškinys jį tiesiog pakerėjo, jis jį net išstudijavo, galų gale šiuo klausimu įgydamas beveik mokslinę, visokeriopą kompetenciją. Taigi tomis aplinkybėmis puikiai žinojo, kad laikas, per kurį nenubaustas galėjo dingti iš šių namų, svyravo tarp dvidešimt dviejų ir dvidešimt šešių sekundžių. Apskaičiavo, kad tiek jam turėtų užtekti pribėgti iki pašto karietos. Iš tiesų, tą pat akimirką, kai jis padėjo savo sėdmenis ant pasostės, vaiskų Bad Holeno rytmečio orą sudrebino nežmoniškas riksmas.

– BAAAAAAARTELBUUUMAI!

Na ir balsą turėjo ta moteris. Ir po daugelio metų Bad Holene pasakodavo, jog atrodė, lyg kas nuo varpinės būtų numetęs fortepijoną stačiai ant stiklo šviestuvų sandėlio.

Bartelbumas susižinojo: Ankeriai gyvena Holenberge, už penkiasdešimt keturių kilometrų į šiaurę nuo Bad Holeno. Jis leidosi į kelionę. Vilkėdamas didžiosioms progoms skirtą eilutę. Skrybėlė irgi buvo šventinė. Taip, prakaitavo, tačiau neperžengdamas padorumo ribų. Brikelė lengvai riedėjo keliu tarp kalvų. Atrodė, viskas eina lyg sviestu patepta.

Bartelbumas puikiai žinojo, kokius žodžius ištars stojęs prieš Aną Anker:

– Panele, aš jūsų laukiau. Ilgus metus.

Ir – šast – išties jai raudonmedžio skrynelę su laiškais, šimtais laiškų – galėjai suakmenėti iš nuostabos ir švelnumo. Planas buvo puikus, nieko nepasakysi. Bartelbumas jį svarstė visą kelionę, ir tai verčia susimąstyti apie painius kai kurių garsių mokslininkų ir mąstytojų – būtent toks, be jokios abejonės, buvo prof. Bartelbumas – protus, kuriems aukščiausias gebėjimas nepaprastai giliai ir skvarbiai susi-

kaupti ties viena mintimi neišvengiamai siejasi su momentaliu ir visišku kitų gretutinių, giminiškų ir tapačių minčių išstūmimu. Žodžiu, bepročiai. Taip Bartelbumas visą kelionę tobulino neginčijamą savo plano logiką, bet tik likus septyniems kilometrams iki Holenbergo, tiksliau, tarp Alceno ir Balceno miestelių, prisiminė, kad, tiesą sakant, tos raudonmedžio skrynelės, taigi ir visų laiškų, šimtų laiškų, *jis jau neturi.*

Tai yra tikras smūgis. Jei suprantate, ką noriu pasakyti.

Iš tiesų skrynelę su laiškais Bartelbumas buvo atidavęs Marijai Luizai Severinai sužadėtuvių dieną. Nesijautė tikras, tačiau ištiesė jai tardamas

– Aš jūsų laukiau. Laukiau ilgus metus.

Po dešimties – dvylikos įprasto sąstingio sekundžių Marija Luiza išpūtė akis, ištempė kaklą ir nepatikliai ištarė vieną vienintelį žodį

– Manęs?

„Manęs?“ nebuvo tas atsakymas, apie kurį Bartelbumas ilgus metus svajojo rašydamas laiškus, gyvendamas vienas ir versdamasis kaip įmanydamas geriau. Todėl, suprantama, liko kiek nusivylęs, ir tokiomis aplinkybėmis jį galima suprasti. Tai paaiškina, kodėl vėliau šio nutikimo su laiškais niekada neminėdavo, tik retkarčiais patikrindamas, jog raudonmedžio skrynelė vis dar yra pas Mariją Luizą Severiną ir tik vienas Dievas žino, ar kas nors kada nors buvo ją atvėręs. Pasitaiko. Žmogus svajoja, tačiau gyvenimas nenori jam padėti ir jas sugriauna, akimirksnis, žodis – ir viskas žlunga. Pasitaiko. Kaip tik dėl to gyvenimas yra liūdnas. Tenka susitaikyti. Gyvenimas nejaučia *dėkingumo*, jei suprantate, ką noriu pasakyti.

Dėkingumo.

Taigi.

Dabar didžiausias rūpestis buvo tas, kad skrynelės verkiant reikėjo, tačiau ji stovėjo blogiausioje iš visų galimų vietų, kitaip tariant, kažkur Marijos Luizos namuose. Likus penkiems kilometrams iki Holenbergo, Balcene Bartelbumas išlipo iš pašto karietos, pernakvojo užeigoje, o kitą rytą sėdo į pašto karietą, važiuojančią priešinga kryptimi, į Bad Holeną. Taip prasidėjo jo odisėja. Patikėkite, tikra odisėja.

Prieš Mariją Luizą panaudojo įprastinę techniką, negalėjo suklysti. Nepranešęs apie savo atvykimą, įėjo į kambarį, kur ši gulėjo ištikta nervų priepuolio, ir be įžangų tarė:

– Brangioji, atėjau paimti laiškų.

– Brangusis, jie ant rašomojo stalo, – švelniai atsakė ji. Paskui, lygiai po dvidešimt šešių sekundžių, išleidusi gargiančią aimaną, apalpo. Suprantama, tuo metu Bartelbumas jau buvo dingęs.

Jis vėl sėdo į pašto karietą, šį kartą Holenbergo kryptimi, ir kitą vakarą prisistatė į Ankerių namus. Jį palydėjo į svetainę ir nedaug trūko, kad būtų suakmenėjęs iš nuostabos. Panelė sėdėjo prie fortepijono ir grojo – galvutė, varno juodumo plaukai ir visa kita – grojo lyg angelas. Viena, tik ji, fortepijonas, ir viskas. Neįtikima. Bartelbumas sustingęs stovėjo svetainės tarpduryje su raudonmedžio skrynele rankoje, baltas kaip sniegas. Nepajėgė net prakaituoti. Tik žiūrėjo, ir viskas.

Nutilus muzikai, panelė pakėlė į jį akis. Galutinai pakerėtas jis perėjo svetainę, stojo prieš ją, padėjo raudonmedžio skrynelę ant fortepijono ir tarė:

– Panele Ana, aš jūsų laukiau. Laukiau ilgus metus.

Ir šį kartą pasigirdo neįprastas atsakymas.

– Aš – ne Ana.

– Prašau?

– Aš vardu Elizabetė. Ana mano sesuo.

Dvynės, jei suprantate, ką noriu pasakyti.

Du vandens lašai.

– Mano sesuo gyvena Bad Holene, kur mineralinio vandens gydyklos. Koks penkiasdešimt kilometrų nuo čia.

– Taip, ačiū, žinau kelią.

Tai yra tikras smūgis. Nieko nepasakysi. Tikras smūgis. Laimė, Bartelbumas turėjo pinigų, o kūne – kalnus dvasios tvirtybės. Jis vėl leidosi į kelionę Bad Holeno kryptimi. Jei Ana Anker buvo ten, ten reikėjo važiuoti. Paprasta. Maždaug pusiaukelėje viskas ėmė atrodyti kiek mažiau paprasta. Negalėjo užmiršti tos muzikos. Fortepijonas, rankos ant klavišų, galvutė su varno juodumo plaukais, žodžiu, paveikslas. Rodėsi, jo autorius pats velnias, toks jis buvo tobulas. Arba likimas, galvojo Bartelbumas. Toji istorija su dvynėmis – tapytoja ir dailininke – kankino profesorių, jis nieko nebesusigaudė, ir tai visiškai pateisinama. Kuo toliau, tuo mažiau suprato. Galima sakyti, kad su kiekvienu kelio kilometru suprato vienu kilometru mažiau. Galiausiai nusprendė, jog reikalinga pertrauka, kad viską apmąstytų. Išlipo Pocelyje, likus šešiems kilometrams iki Bad Holeno. Ten praleido naktį. Kitą rytą sėdo į pašto karietą Holenbergo kryptimi: jis pasirinko pianistę. Nutarė, kad ji žavesnė. Dvidešimt antrajame kilometre, tiksliau, Bazelyje, apsigalvojo. Ten išlipo iš pašto karietos ir pernakvojo. Ankstų rytą išvyko pašto karieta į Bad Holeną – širdyje jau susiža-

dėjęs su Ana Anker, tapytoja, tačiau sustojo Suceryje, mažame miestelyje, du kilometrai iki Pocelio, kur galutinai suprato, jog, vaizdžiai tariant, jo sukirpimas labiau tinka Elizabetei, pianistei. Vėliau kelionių švytuokė atvedė jį atgal į Alceną, paskui – į Balceną, po to vėl į Facelį, o iš čia eilės tvarka – į Palceną, Rulceną, Alceną (jau trečią kartą) ir Kolceną. Apylinkės žmonės tvirtai įtikėjo, jog jis yra inspektorius iš kažkurios ministerijos. Visi su juo elgėsi kuo geriausiai. Trečią kartą lankantis Alcene, jį pasitiko miestelio taryba. Jam tai nerūpėjo. Nebuvo linkęs į formalumus. Jis buvo paprastas žmogus, Bartelbumas, tiesiog paprastas žmogus. Ir teisingas. Tikrai.

Taigi.

Ši istorija negalėjo trukti be galo. Net jei gyventojai atrodė palankiai nusiteikę. Turėjo baigtis, anksčiau ar vėliau. Bartelbumas tai suprato. Po dvylikos aistringo švytavimo dienų apsivilko tinkamą kostiumą ir ryžtingai pasuko į Bad Holeną. Jis apsisprendė: gyvens su tapytoja. Atvažiavo sekmadienio vakarą. Anos Anker nebuvo namie. Tačiau turėjo greit grįžti. Palauksiu, tarė. Ir įsitaisė svetainėje. Kaip tik ten jo atmintyje staiga nušvito paprastas ir apokaliptinis paveikslas: blizganti raudonmedžio skrynelė ant fortepijono Ankerių namuose. Ten buvo ją pamiršęs. Tokius dalykus normaliems žmonėms, tarkime, man, sunku suprasti, nes tai yra aukštesniųjų protų paslaptis, tai jų sfera, talento vingiai, vedantys į didingus darbus ir didžiules nesėkmes. Toks buvo jis, Bartelbumas. Didžiulės nesėkmės, kartais. Tačiau jis nesutriko. Atsistojo ir pranešęs, kad sugrįš vėliau, išėjo, apsistodamas mažame užmiesčio viešbutyje. Kitą dieną sėdo į pašto karietą Holenbergo link. Kelias jam

buvo gerai pažįstamas, tiesą sakant, tapo tikru jo žinovu. Jei kuriame nors universitete būtų įsteigta šio kelio studijų katedra, galėjai prisiekti, ji būtų atitekusi jam, garantuotai.

Holenberge reikalai klojosi puikiai. Skrynelė tikrai buvo ten.

– Norėjau jums ją grąžinti, bet nežinojau, kur jūsų ieškoti, – tarė Elizabetė Anker tokiu balsu, kuris būtų sugundęs ir kurčią. Bartelbumas akimirką svyravo, paskui susivaldė.

– Nesvarbu, viskas gerai.

Pasišalino pabučiavęs jai ranką. Visą naktį nesumerkė akių, tačiau rytą laiku prisistatė į pirmąją pašto karietą, važiavusią Bad Holeno kryptimi. Nuostabi kelionė. Kiekvienoje stotelėje – sveikinimai ir linksmybės. Žmonės spėjo prie jo prisirišti, tokie jau jie yra tuose kraštuose, draugiški žmonės, per daug neklausinėja ir sutinka atvira širdimi. Tikrai. Apylinkės pasibjaurėtinos, tai reikia pripažinti, bet žmonės nuostabūs, tokių dabar reta.

Taigi.

Su Dievo padėjimu Bartelbumas atvyko į Bad Holeną, nešinas savo raudonmedžio skrynele, laiškais ir taip toliau. Sugrįžo į Anos Anker namus ir prisistatė. Tapytoja kūrė natiurmortą – obuoliai, kriaušės, fazanai – aišku, negyvi fazanai, juk tai buvo natiurmortas. Truputį į šoną palenkta galvutė. Varno juodumo plaukai įrėmino mielą veidelį. Jei ten dar būtų fortepijonas, nesuabejotum, jog tai – ta kita, iš Holenbergo. Tačiau čia buvo ši, iš Bad Holeno. Sakau, du vandens lašai. Stebėtina, ką pajėgia gamta, kai imasi iš peties. Neįtikima. Tikrai.

– Profesoriau Bartelbumai, kokia staigmena! – šūktelėjo ji.

– Laba diena, panele Anker,– atsakė jis, tuoj pat pridurdamas:

– *Ana* Anker, tiesa?

– Taip, kodėl klausiate?

Profesorius norėjo būti tikras. Niekada nežinia.

– Kam turėčiau būti dėkinga už laimę jus matyti?

– Šitam, – rimtai atsakė Bartelbumas, ištiesdamas raudonmedžio skrynelę ir atverdamas jai prieš akis.

– Ana, aš jūsų laukiau. Ilgus metus.

Tapytoja ištiesė ranką ir užvėrė skrynelę.

– Profesoriau Bartelbumai, prieš pratęsdama mūsų pokalbį, norėčiau jums kai ką pasakyti.

– Ką tik norite, mieliausioji.

– Aš susižadėjusi.

– Tikrai?

– Jau šešios dienos susižadėjusi su jaunesniuoju leitenantu Galega.

– Puikus pasirinkimas.

– Ačiū.

Bartelbumo mintys grįžo šešias dienas atgal. Tai buvo diena, kai, atvykęs iš Rulceno, apsistojo Kolcene, kad vėliau išvyktų į Alceną. Kamuojamas dvejonių. Šešios dienos. Šešios nelemtos dienos. Tas Galega, beje, buvo tikras parazitas, jei supratote, ką noriu pasakyti, nereikšmingas, netgi kenksmingas asmuo. Kančia. Pati tikriausia. Kančia.

– Norėtumėt tęsti?

– Tokiomis aplinkybėmis, manau, neverta, – atsakė Bartelbumas, paimdamas savąją raudonmedžio skrynelę.

Pakeliui į viešbutį profesorius pabandė išanalizuoti padėtį ir padarė išvadą, jog yra dvi galimybės (reikia pažymėti, šioji aplinkybė pasitaiko dažniausiai, nes galimybės paprastai būna dvi ir tik retais atvejais trys): arba tai yra ne-

maloni kliūtis, tokiu atveju jam tektų iškviesti dvikovon minėtąjį jaunesnįjį leitenantą Galegą ir pašalinti jį iš kelio. Arba tai yra likimo ženklas, kilniadvasio likimo, tuomet reikia kuo greičiau grįžti į Holenbergą ir vesti Elizabetę Anker, nepamirštamąją pianistę.

Reikia pabrėžti, Bartelbumas nekentė dvikovų. Tiesiog nekentė.

„Negyvi fazanai“, – pagalvojo pasibjaurėjęs. Ir nusprendė išvykti. Sėdėdamas įprastoje vietoje pirmojoje rytinėje pašto karietoje, dar kartą leidosi kelionėn į Holenbergą. Ramiai nusiteikęs maloningai priėmė linksmą palankumą, kurį jam rodė Pocelio, Kolceno, Tocerio, Rulceno, Palceno, Alceno, Balceno ir Facelio miestelių gyventojai. Kaip jau minėjau, mieli žmonės. Temstant, tinkamai apsirengęs ir nešinas raudonmedžio skrynele, prisistatė į Ankerių namus.

– Norėčiau pasimatyti su panele Elizabete, – iškilmingai tarė duris atidariusiam tarnui.

– Pone, jos nėra. Šį rytą ji išvyko į Bad Holeną.

Neįtikima.

Kitokio moralinio ir kultūrinio pamato žmogus gal būtų grįžęs atgal, sėdęs į pirmąją pašto karietą Bad Holeno kryptimi. Mažesnio psichinio ir nervinio atsparumo žmogus gal būtų banaliau išreiškęs savo didžiausią nepaguodžiamą liūdesį. Tačiau Bartelbumas buvo tvirtas ir teisingas žmogus, iš tų, kurie nepalūžta prieš likimo išdaigas.

Taigi jis, Bartelbumas, prapliupo juoktis.

Baisiausiai juoktis, net šiurpas krėtė, trilinkas iš juoko, negalėjo jo sulaikyti, su ašaromis ir kitkuo, reginys, babeliškas juokas, pragariškas, apokaliptinis, niekaip nesiliaujantis juokas. Anker namų tarnai nebeišmanė, ką daryti,

negalėjo priversti jį liautis, nei geruoju, nei bloguoju, jis plyšo juokais, trikdantis dalykas, be to, užkrečiamas, žinoma, vienas pradeda, o visi kiti iš paskos, tokia juoko galia, jis kaip užkratas, nori išlikti rimtas, bet negali, jis nepermaldaujamas, nieko nepadarysi, jie, tarnai, krito vienas po kito, nors visai neturėjo iš ko juoktis, priešingai, būkime tikslūs, jiems verčiau derėjo susirūpinti dėl tokių gluminančių, netgi dramatiškų aplinkybių, tačiau jie vienas po kito prapliupdavo juoktis lyg pamišę, iki galėjo apsidirbti, jei supratote, ką noriu pasakyti, apsidirbti, jei tik neapsižiūrėtų. Galiausiai jį paguldė į lovą. Tačiau jis juokėsi ir gulėdamas, linksmai, nuoširdžiai, tikras stebuklas, su pasikukčiojimais, ašaromis, dusuliais, nesulaikomai, tikras stebuklas. Po pusantros valandos jis vis dar juokėsi. Nė akimirkos nesiliaudamas. Tarnai visai išseko, jie bėgo iš namų, kad negirdėtų tos džiaugsmingos užkrečiamos raudos, bandė pabėgti, skausmo varstomais pilvais dėl to nepaliaujamo plyšojimo, mėgino gelbėtis, juos galima suprasti, dabar tai buvo gyvybės ar mirties klausimas. Neįtikima. Paskui Bartelbumas staiga liovėsi, netikėtai, lyg užstrigęs aparatas, surimtėjo, apsidairė ir pamatęs arčiausiai stovėjusį tarną tarė kuo rimčiausiai:

– Ar matei raudonmedžio skrynelę?

Šis paskubėjo pasitarnauti netikėdamas, kad viskas liovėsi:

– Štai ji, pone.

– Dovanoju ją tau, – tarė Bartelbumas ir vėl pradėjo juoktis, lyg išprotėjęs, tarsi būtų pasakęs kokį nepaprastą juoką, gražiausią savo gyvenime, patį didžiausią, kitaip tariant, juokų juoką.

Ir jau nebesiliovė.

Visą naktį praleido juokdamasis. Be Anker namų tarnų, kurie dabar vaikštinėjo su vatos kamščiais ausyse, tai vargino ir visus ramiojo Holenbergo gyventojus, nes Bartelbumo juokas, suprantama, persirito per minėtųjų namų sienas ir džiugiai pasklido toje nakties tyloje. Nė minties apie miegą. Buvo sunku net išlikti rimtiems. Tiesa, iš pradžių rimtį padėjo išlaikyti to varginančio triukšmo sukeltas pyktis, tačiau blaivus protas greit nusileido ir nusirito juoko banga, nesuvaldoma, užliejusi visus, be išimties, vyrus ir moteris, ką jau kalbėti apie vaikus, tikrai visus. Lyg epidemija. Buvo namų, kuriuose mėnesių mėnesius nesigirdėjo juoko, kuriuose užmiršo, kaip tai daroma. Žmonės iki kaklo įklimpę į savo apmaudą ir vargą. Ilgus mėnesius nė šypsenėlės. Tačiau tą naktį juokėsi visi, iki suskaudo pilvai, nematytas dalykas, sunkiai galėjo vienas kitą atpažinti, be savo amžino skausmo kaukių, staiga užliejus juokui. Apreiškimas. Sugrįžo gyvenimo džiaugsmas matant, kaip viena po kitos žiebiasi miestelyje šviesos, girdint, kaip griaudi juoku namai, nors nebuvo nieko juokingo, kaip tik tą naktį stebuklingai persipildė bendra ir sutartinė kantrybės taurė, o kiekvieną vargą visame mieste užliejo šventos juoko upės. Širdį spaudžiantis koncertas. Nuostabu. Jis, Bartelbumas, vadovavo chorui. Atėjo jo valanda. Ir jis dirigavo, meistriškai. Sakau jums, įsimintina naktis. Tik niekingas bailys nepasakytų, jog tai buvo įsimintina naktis.

Taigi.

Sulig pirmaisiais aušros spinduliais jis nurimo. Bartelbumas. O paskui pamažu ir visas miestelis. Vienas po kito liovėsi juoktis, kol pagaliau liovėsi visi. Kaip prasidėjo, taip

ir baigėsi. Bartelbumas paprašė valgyti. Tas darbas, suprantama, sukėlė jam didelį alkį, ne juokas taip visą laiką juoktis, iš visos širdies. Tačiau atrodė toks sveikas, kad ir kitiems sveikatos būtų galėjęs paskolinti.

– Niekada geriau nesijaučiau, – pasakė miestelio gyventojų pasiuntiniams, kurie atėjo teirautis apie sveikatą, su savita padėka ir, aišku, vedini smalsumo. Žodžiu, Bartelbumas įsigijo naujų draugų. Jam buvo lemta prisirišti prie tų apylinkių žmonių. Su moterimis nesisekė, tas tiesa, o dėl kitų – atrodė lyg jiems sutvertas. Tikrai. Bet pakilo, su visais atsisveikino ir susiruošė į kelionę. Jo mintys buvo aiškios.

– Kuris kelias veda į sostinę?

– Pone, jums reikėtų grįžti į Bad Holeną, o iš ten pasukti...

– Negali būti nė kalbos, – ir išvyko priešinga kryptimi dvirate kaimyno brikele – šis buvo kalvis, savo amato meistras, tikras talentas. Visą naktį praleido leipdamas juokais. Žodžiu, turėjo kaip nors atsilyginti. Tą dieną uždarė dirbtuvę ir išvežė Bartelbumą tolyn nuo tų vietų, nuo tų prisiminimų, nuo visko, velniop, ten jis, profesorius, niekada nebegrįš, ta istorija baigėsi, gera ar bloga ji buvo, ji baigėsi, kartą ir visiems laikams, prisiekiu Viešpačiu. Baigta.

Taigi.

Bartelbumas niekada vėliau to nebandė. Vesti. Sakė, kad tam praėjo laikas, neverta nė kalbėti. Manau, jis dėl to kentėjo, tačiau neparodydavo, ne toks jau buvo, savo skausmą laikydavo savyje, mokėjo jo neatskleisti. Buvo vienas iš tų, kurie, šiaip ar taip, džiaugiasi gyvenimu. Taikus, jei supratote, ką norėjau pasakyti. Septynerius metus, kuriuos gyveno čia, aukštu žemiau, mes džiaugėmės, kad jis gyvena čia,

aukštu žemiau, o dažnai ir mūsų namuose, tarsi šeimos narys, tam tikra prasme tikrai toks buvo. Beje, jis būtų galėjęs gyventi kitur, suprantama, turėdamas tiek pinigų, palikimas, jo tetos krito viena po kitos lyg pernokę obuoliai, tegul ilsisi ramybėje, ištisa moterų procesija, vienas testamentas po kito, ir visi jie noromis nenoromis pripildavo Bartelbumo kišenes pinigų. Žodžiu, jis galėjo gyventi kitur. Tačiau liko čia. Sakė, jam gera čia, šiame kvartale. Žodžiu, mokėjo vertinti. Tokie dalykai irgi byloja apie žmogų.

Iki paskutinės akimirkos dirbo prie savo enciklopedijos apie ribas ir taip toliau. Perrašinėjo ją. Kalbėjo, kad mokslas žengia milžiniškais žingsniais ir reikia be paliovos atnaujinti, išaiškinti, taisyti, tobulinti. Jį žavėjo mintis, kad enciklopedija apie ribas galų gale tapo niekada nesibaigiančia knyga. Begaline knyga. Pagalvojus tikra nesąmonė, jis juokėsi iš to, man vis aiškino ir aiškino, sužavėtas, netgi smagus. Kitas gal būtų kentėjęs. Tačiau jis, kaip sakiau, kai kurioms kančioms nebuvo sukurtas. Jis buvo lengvas.

Suprantama, mirė irgi savotiškai. Be didelio triukšmo, pusbalsiu. Vieną dieną pasijuto blogai ir atgulė į patalą, o po savaitės viskas jau buvo baigta. Nė negalėjai suprasti, ar tomis dienomis kentėjo, klausiau jo, tačiau jam rūpėjo, kad mes neliūdėtume dėl tokių niekų. Labai nemėgo trukdyti. Tik kartą paprašė, ar negalėčiau prie lovos pastatyti vieno iš jo draugo tapytojo paveikslų, kabėjusių ant sienos. Toji istorija su Plasono kolekcija irgi buvo keista. Beveik visos drobės baltos, patikėkite. Bet jis ją labai vertino. Ir tas paveikslas, kurį paprašė nukabinti, buvo visiškai baltas, išsirinko jį iš visų, ir aš pastačiau jį ten, kur iš lovos geriau

matyti. Prisiekiu, drobė buvo balta. Bet jis žiūrėjo į ją, žiūrėjo, sakytum rijo akimis.

– Jūra... – ištarė tyliai.

Mirė rytą. Užsimerkė ir jau niekada nebeatsimerkė. Paprastai.

Nežinau. Yra žmonių, kurie miršta, tačiau, kad ir kaip gaila, nesijaučiame ko nors netekę. O jis buvo iš tų, kuriems išėjus jų pasigendama. Tarsi visas pasaulis staiga būtų kiek pasunkėjęs. Gal mūsų planeta ir viskas joje sklendžia ore tik todėl, kad čia gyvena daug bartelbumų, besirūpinančių, kad ji nenukristų. Su tuo savo lengvumu. Be didvyrių veidų, bet neleidžia laivui paskęsti. Tokie jau jie yra. Toks buvo jis, Bartelbumas. Žodžiu, gatvėje jis galėjo įsikibti tau į parankę ir paslaptingai ištarti

– Kartą mačiau angelus. Jie stovėjo jūros pakrantėje.

Nors netikėjo Dievą, buvo mokslininkas, o bažnyčios reikalams nejautė didelio palankumo, jei supratote, ką noriu pasakyti. Tačiau jis matė angelus. Ir pasakydavo tai. Gatvėje įsikibdavo tau į parankę ir su nuostaba akyse ištardavo

– Kartą mačiau angelus.

Kaip tokio žmogaus nemylėti?

6. SAVINJI

– Taigi, pone Savinji, jūs mus paliekate...

– Taip, pone.

– Nusprendėte grįžti į Prancūziją.

– Taip.

– Jums nebus lengva... norėjau pasakyti, žmonių smalsumas, laikraščiai, politikai... Bijau, kad vyksta tikra gyvų likusių to plausto keleivių medžioklė...

– Man sakė.

– Dabar tai – beveik visos šalies reikalas. Pasitaiko, kai įpainiojama politika...

– Pamatysite, anksčiau ar vėliau tą istoriją visi pamirš.

– Brangusis Savinji, aš tuo neabejoju. Štai jūsų popieriai į laivą.

– Kapitone, aš jums labai dėkingas.

– Nedėkokite.

– O jūsų daktarui galbūt esu skolingas gyvybę... jis padarė stebuklą.

– Savinji, jei šioje istorijoje pradėsime skaičiuoti stebuklus, niekada nebaigsime. Eikite. Telydi jus sėkmė.

– Ačiū, kapitone... A, dar vienas dalykas.

– Klausau.

– Tas vairininkas... Tomas... sako, jis pabėgo iš ligoninės.

– Taip, keista istorija. Čia to nebūtų atsitikę, bet galite įsivaizduoti, kokia tvarka ten, miesto ligoninėje...

– Ar nieko apie jį negirdėti?

– Ne, kol kas nieko. Tačiau tokios būklės toli nueiti jis negalėjo. Labiausiai tikėtina, kad jau mirė...

– Mirė?

– Na, tai geriausia, ko gali palinkėti žmogui, kuris... atsiprašau, gal jis buvo jūsų draugas?

– Savinji, tai nesunku, tereikia pakartoti, ką parašėte savo prisiminimuose. Beje, su ta knyga turbūt neblogai pasipelnėte?.. Salonuose tik ją ir skaito...

– Klausiau, ar man būtina eiti į salę.

– Na, nesakyčiau, kad būtina, tai – suknistas procesas, visos šalies akys įsmeigtos į mus, negalima dorai dirbti... viskas pagal įstatymą... nesąmonė...

– Ten bus ir Šomarė...

– Aišku, kad bus... jis ruošiasi gintis pats... tačiau neturi jokios vilties, žmonės trokšta jo galvos ir ją gaus.

– Tai nebuvo vien jo kaltė.

– Savinji, šitai visiškai nesvarbu. Jis buvo kapitonas. Jis atplukdė „Aljans“ į tą balą, jis nusprendė palikti laivą ir jis galų gale paleido jus dreifuoti į tas velnio žabangas...

– Gerai jau, gerai, nusiraminkite. Pasimatysime salėje.

– Dar vienas dalykas.

– Parpej, norėčiau eiti.

– *Advokate* Parpej, dėkingas.

– Sudie.

– Ne, jūs negalite išeiti.

– Kas dar?

– Kvailystė... menkniekis, bet, žinote, verčiau būti atsargiems... žodžiu, sklando gandai, kad kažkas parašė... vadinkime, dienoraštį... atrodo, jis buvo jūreivis, jau vien tai rodo, kaip tai nerimta... įsivaizduokite rašantį jūreivį, akivaizdi nesąmonė, bet, šiaip ar taip, atrodo, kad vienas iš išlikusių...

– Tomas. Tomas mokėjo rašyti.

– Klausau?

– Ne, nieko.

– Na, žodžiu, atrodo, tame dienoraštyje yra... tarkim... tam tikra prasme trikdančių dalykų... jis pasakoja kiek kitaip, nei pasakojote jūs ir kiti...

– Ir skaitė. Knygas. Mokėjo skaityti ir rašyti.

– Dėl Dievo, ar galite manęs paklausyti?

– Taip?

– Supraskite, nesunku paskleisti šmeižtą... jis gali jus sužlugdyti... žodžiu, svarsčiau, ar nebūtumėt linkęs pakloti tam tikros pinigų sumos, suprantate, nėra geresnio būdo gintis nuo šmeižto, kita vertus, verčiau viską užgniaužti, kol dar... Savinji! Po velnių, kur jūs einate? Savinji! Supraskite, dabar ne laikas įsižeisti, sakau tai jūsų paties labui, tą dalyką aš išmanau...

– Pone Savinji, jūsų parodymai buvo labai vertingi. Teismas jums dėkoja ir prašo sėstis.

– ...

– Pone Savinji...

– Taip, atleiskite, norėjau...

– Norite ką nors pridurti?

– Ne... teisingiau... tik vieną dalyką... Norėjau pasakyti, kad... jūra, ji yra kitokia... negalima teisti to, kas ten atsitinka... jūra yra visai kas kita.

– Pone, čia Karališkojo laivyno teismas, ir mes puikiai žinome, kas yra jūra.

– Tikrai?

– Patikėkite, skaitydama jūsų nuostabią knygą taip susijaudinau... net daugiau, nei leistina mano metuose...

– Markize, ką jūs kalbate.

– Pone Savinji, tai tikra tiesa, toji knyga tokia... kaip čia pasakius... realistinė, skaičiau ją ir jaučiausi lyg būčiau tame plauste, jūros platybėse, tiesiog šiurpu...

– Ponia, jūs man pataikaujate.

– Ne, ne, ta knyga tikrai...

– Laba diena, pone Savinji.

– Adele...

– Adele, vaikeli, negalima versti tiek laukti tokį užimtą žmogų kaip daktaras...

– Ak, esu tikra, kad nukankinote jį šimtais klausimų apie jo nuotykius, tiesa, Savinji?

– Kalbėtis su jūsų motina – tikras malonumas.

– Dar kiek – ir arbata būtų ataušusi.

– Adele, jūs nuostabi.

– Ačiū.

– Daktare, dar puodelį?

– Jis buvo rudaakis?

– Taip.

– Aukštas, juodais lygiais plaukais...
– Surištais į kuodelį.
– Jūreivis?
– Panašus. Bet apsirengęs... ne kaip jūreivis, netgi puošniai.
– Ir neprisistatė.
– Ne. Tik pasakė, kad grįš.
– Grįš?

– Radome jį užeigoje prie upės... atsitiktinai... ieškojome dviejų dezertyrų, o atradome jį... sakosi esąs vardu Filypas.
– Jis nebandė bėgti?
– Ne. Protestavo, norėjo žinoti, kodėl jį išsivedame... kaip paprastai. Prašau čia, Savinji.
– Ką jam pasakėte?
– Nieko. Šiais laikais policija neprivalo aiškinti, kodėl ką nors įmeta į kalėjimą. Aišku, be svarios priežasties negalėsime jo ten ilgai laikyti, bet jūs tuo pasirūpinsite, tiesa?
– Be abejo.
– Prieikite. Ne, per daug neišsikiškite. Ten, matote? Priešpaskutinis eilėje.
– Tas atsišliejęs į sieną...
– Taip. Tai jis?
– Apgailestauju, ne.
– Ne?
– Ne, gaila.
– Bet aprašymas toks, viskas tinka.
– Viskas tinka, tačiau ten ne jis.
– Savinji... paklausykite... Galite būti Karalystės didvy-

ris, galite būti visų šio pasaulio ministrų draugas, bet šitas yra jau ketvirtas, kurį...

– Nesvarbu. Jūs gerai padirbėjote.

– Ne, paklausykite. Mes to žmogaus niekada nerasime, ir žinote kodėl? Nes tas žmogus miręs. Pabėgo iš nuskurusios ligoninės kažkokiame pasibjaurėtiname Afrikos kampe, nuėjo kelis kilometrus kokia nors pragariška dykuma ir ten susvilo mirtinuose saulės spinduliuose. Galas. Dabar tas žmogus kitame pasaulio gale tręšia smėlį.

– Tas žmogus dabar yra šiame mieste ir tuoj mane suras. Žiūrėkite.

– Laiškas?

– Prieš dvi dienas kažkas pakišo jį man po durimis. Skaitykite, skaitykite...

– Tik vienas žodis...

– Tačiau labai aiškus, tiesa?

– *Tomas*...

– Tomas. Pastorai, jūsų tiesa. Jūs niekada jo nerasite, to žmogaus. Ne todėl, kad jis mirė. Todėl, kad jis *gyvas*. Gyvesnis už mane ir jus kartu sudėjus. Gyvas kaip medžioklėn išėjęs žvėris.

– Savinji, užtikrinu jus, kad...

– Jis gyvas. Ir turi visas galimybes toks likti, skirtingai nei aš.

– Savinji, tai beprotybė! Toks puikus daktaras kaip jūs, tokia įžymybė... kaip tik dabar, kai prieš jus atsivėrė Akademijos durys... Gerai žinote, jūsų studija apie alkio ir troškulio padarinius... žodžiu, nors man ji atrodo labiau literatūrinė fikcija nei mokslas...

– Barone...

– ...tačiau ji padarė didelį įspūdį mano kolegoms ir džiaugiuosi galėdamas jums pasakyti, kad Akademija lenkia galvą prieš jūsų žavesį ir... prieš jūsų... skausmingą patirtį... galiu tai suprasti... tačiau negaliu suprasti, kodėl būtent dabar įsikalėte į galvą važiuoti dirbti į kažkokią visų užmirštą skylę provincijoje, tik paklausykite, dirbti kaimo daktaru, tiesą sakau?

– Taip, barone.

– Sveikinu... šiame mieste nėra daktaro, kuris nenorėtų, ką sakau, nesvajotų turėti jūsų vardą ir jūsų nuostabią ateitį, o jūs ką nusprendžiate? Važiuoti dirbti į kaimą... kaip jis vadinasi?

– Kaimas.

– Tiek supratau, tačiau kur?

– Toli.

– Turėčiau suprasti, kad negaliu sužinoti, kur jis?

– Barone, toks būtų mano noras.

– Nesąmonė. Savinji, jūs esate sunkus, nenuspėjamas, neprotingas, nepakenčiamas. Nerandu nė vieno priimtino pateisinimo jūsų neatleistinam elgesiui ir... ir... negaliu sugalvoti nieko kito, kaip tik – jūs pamišęs!

– Barone, priešingai: nenoriu toks tapti.

– Štai... ten, apačioje... Šarbon...

– Taip.

– Gražus miestelis. Jums ten patiks.

– Taip.

– Daktare, sėskitės... taip. Palaikykite šitą, gerai... Kiaurą naktį klejojote, reikia ką nors daryti...

– Mari, juk sakiau, tau nereikėjo pasilikti.

– Ką darote? Ar tik neketinate keltis?

– Aišku, keliuosi...

– Jūs negalite...

– Mari, aš esu daktaras.

– Taip, bet jei šiąnakt būtumėt save matęs... jūs tikrai sirgote, atrodėte lyg pamišęs, kalbėjotės su vaiduokliais, šaukėte...

– Šaukiau?

– Pykote ant jūros.

– Ak, ir vėl?

– Daktare, jūs turite blogų prisiminimų. O blogi prisiminimai gadina gyvenimą.

– Mari, tai blogas gyvenimas gadina prisiminimus.

– Bet jūs juk nesate blogas.

– Esu pridaręs įvairių dalykų. Baisių dalykų.

– Kodėl?

– Jie buvo siaubingi. Niekas man jų negalėtų atleisti. Niekas man jų neatleido.

– Nebereikia apie tai galvoti...

– O baisiausia tai, kad šiandien žinau – grįžęs atgal padaryčiau tą patį.

– Daktare, liaukitės...

– Žinau, padaryčiau tą patį, visiškai tą patį. Argi tai ne siaubinga?

– Daktare, prašau...

– Argi tai ne siaubinga?

– Naktys jau vėsta...

– Taip.

– Daktare, norėčiau palydėti jus namo, bet negaliu palikti žmonos vienos...

– Nesivarginkite...

– Tačiau... žinokite, man labai malonu su jumis kalbėtis.

– Ir man.

– Žinote, kai atvykote čia prieš metus, kalbėjo, kad esate...

– Išpuikęs arogantiškas daktaras iš sostinės...

– Taip, maždaug. Žmonės čia įtarūs. Kartais jiems šauna keistų minčių.

– Ar žinote, ką man kalbėjo apie jus?

– Kad esu turtingas.

– Taip.

– Ir tylenis.

– Taip. Ir kad esate geras žmogus.

– Juk sakiau, kartais jiems šauna keistų minčių.

– Keista. Galvoti, kad gyvenu čia. Toks kaip aš... arogantiškas daktaras iš sostinės... Kad čia pasensiu.

– Man atrodo, esate dar per jaunas galvoti, kur pasensite, tiesa?

– Gal ir jūsų teisybė. Bet čia, taip toli nuo visko... Svarstau, ar kada nors kas nors galėtų mane iš čia išvilioti.

– Negalvokite. Jei taip atsitiks, tai bus kažkas labai malonaus. O jei ne – šitas miestelis džiaugsis, kad jame gyvenate jūs.

– Didelė garbė tai girdėti iš paties mero lūpų...

– Prašau, nepriminkite...

– Man jau tikrai metas.

– Taip. Tačiau ateikite kada panorėjęs. Man bus labai malonu. Mano žmona irgi bus laiminga.

– Labanakt, daktare Savinji.

– Labanakt, pone Deveria.

7. ADAMSAS

Nusileidus saulei jis dar ilgai gulėjo nemiegodamas. Paskutinės nekaltos viso gyvenimo valandos.

Paskui išėjo iš savo kambario ir tyliai patraukė koridoriumi tolyn, sustodamas prie paskutinių durų. „Almajerio“ užeigoje nebuvo raktų.

Viena ranka ant durų rankenos, kita laiko mažą žvakidę. Akimirkos lyg adatos. Durys atsiveria be garso. Kambaryje tyla ir tamsa.

Įeina, pastato žvakidę ant stalo, uždaro duris. Užrakto spragtelėjimas nuaidi naktyje: prietemoje po užklotu kažkas sujuda.

Jis prisiartina prie lovos ir taria:

– Savinji, viskas baigta.

Žodžiai lyg kardo ašmenys. Savinji atsisėda lovoje krečiamas siaubo. Žvakių šviesoje įžiūri švytinčius peilio ašmenis ir akmeninį veidą vyro, kurį tiek metų stengėsi pamiršti.

– Tomai...

Ana Deveria sutrikusi žvelgia į jį. Ji pakyla pasirėmusi viena ranka, apmeta žvilgsniu kambarį, nieko nesupran-

ta, akimis vėl susiranda savo meilužio veidą, prisislenka prie jo.

– Andrė, kas nutiko?

Jis žiūri prieš save apimtas siaubo.

– Tomai, sustok, tu beprotis...

Jis nesustoja. Prieina prie lovos, pakelia peilį ir jį nuleidžia, galingai – vieną, du, tris kartus. Paklodės permirksta krauju.

Ana Deveria nespėja nė šūktelėti. Nustebusi žiūri į ant savęs plintančią tamsią dėmę ir jaučia, kaip gyvybė traukiasi iš atverto jos kūno, greitai, nepalikdama laiko mintims. Krinta aukštielninka išsprogusiomis, nieko nebematančiomis akimis.

Savinji virpa. Visur kraujas. Ir absurdiška tyla. „Almajerio“ užeiga ilsisi. Nejudri.

– Kelkis, Savinji. Paimk ją ant rankų.

Tomo balsas skamba be galo ramiai. Dar ne viskas, ne.

Savinji juda lyg sapne. Atsistoja, pakelia Anos Deveria kūną ir laikydamas ją ant rankų leidžiasi ištempiamas iš kambario. Nepajėgia ištarti nė žodžio. Nieko nemato ir nieko nebepajėgia galvoti. Virpa, ir tiek.

Keista, menkutė procesija. Joje nešamas nuostabiai gražus moters kūnas. Negyvas kraujo ryšulys ant vyro rankų, jis slenka virpėdamas, sekamas bejausmio šešėlio, spaudžiančio rankoje peilį. Taip jie pereina užeigą, paskui išeina į paplūdimį. Žingsnis po žingsnio, per smėlį, iki pat jūros. Paskui driekiasi kraujo pėdsakas. Blausi mėnulio šviesa.

– Savinji, nesustok.

Jis neryžtingai sumerkia kojas į vandenį. Jaučia į nugarą

įremtą peilį, našta rankose tampa nepakeliama. Lyg marionetė slenka dar keletą žingsnių. Jį sustabdo balsas.

– Klausykis, Savinji. Tai jūra ošia. Šis ošimas ir ta našta ant tavo rankų persekios tave visą gyvenimą.

Ištaria tai lėtai, be jausmo, su nuovargio šešėliu. Paskui įmeta peilį į vandenį, pasisuka ir grįžta į paplūdimį. Kerta jį, sekdamas tamsiomis, smėlyje sukrešusiomis dėmėmis. Eina lėtai, jau be minčių ir prisiminimų.

Ant jūros slenksčio sustingęs stovi Savinji, nepajėgdamas pajudėti. Per jo kojas ritasi bangos. Jis virpa. Ir verkia. Marionetė, vaikas, sudužėlis. Liejasi kraujas ir ašaros – vaškas žvakės, kurios jau niekas niekada neužpūs.

Adamsą pakorė Sen Amano aikštėje auštant paskutinei balandžio dienai. Smarkiai lijo, bet daugelis išėjo iš namų pasižiūrėti reginio. Jį palaidojo tą pačią dieną. Niekas nežino kur.

8. SEPTINTAS KAMBARYS

Durys atsivėrė ir iš septinto kambario išėjo žmogus. Peržengęs slenkstį, sustojo ir apsidairė. Užeiga atrodė ištuštėjusi. Nė menkiausio triukšmo, jokio balso, nieko. Pro koridoriaus langelius skverbėsi šviesa, sklaidydama sutemas ir palikdama ant sienų vaiskaus, saulėto ryto pėdsakus.

Kambarys sutvarkytas kruopščiai, tačiau paskubomis. Ant lovos sukrautas lagaminas dar atviras. Ant rašomojo stalo – šūsnys lapų, plunksnos, knygos, užpūstas žiburys. Ant palangės – dvi lėkštės ir stiklinė. Nešvarios, bet sudėtos tvarkingai. Kilimas ant grindų atrodo lyg milžiniška ausies kriauklė, tarsi kas nors būtų palikęs čia ženklą, kad paskui vieną dieną sugrįžtų. Ant krėslo – didelis užklotas, užtiestas kiek galima tvarkingiau. Ant sienos du paveikslai. Vienodi.

Palikęs atviras duris žmogus pereina koridorium, nusileidžia laiptais niūniuodamas nesuprantamą melodiją ir sustoja prie registratūros, jei galima ją taip pavadinti. Diros nėra. Tik didžiulė knyga, įprastai atversta ant pastovo. Žmogus skaito kamšydamasis į kelnes marškinius. Keisti vardai. Jis vėl apsidairo. Ši užeiga neabejotinai labiausiai ne-

gyvenama visų negyvenamų užeigų istorijoje. Įeina į didelę svetainę, kiek pasisukioja tarp stalų, pauosto siaubingoje krištolo vazoje vystančias gėles, prieina prie stiklinių durų ir atidaro jas.

Tas oras. Ir šviesa.

Jam tenka prisimerkti, tokia ji akinama, ir susisiausti švarką dėl to stipraus vėjo, kuris be paliovos pučia iš šiaurės.

Priešais – visas paplūdimys. Atsistoja ant smėlio. Žvelgia į savo kojas, lyg tą akimirką būtų sugrįžęs iš ilgos kelionės. Atrodo nuoširdžiai nustebęs, kad jos ir vėl čia. Pakelia galvą su tokia išraiška veide, kokia kartais matyti veiduose tų, kurių galvos tuščios, ištuštėjusios, laimingos. Keistos akimirkos. Galėtum padaryti bet kokią kvailystę, pats nežinodamas kodėl. Jis padaro vieną visiškai paprastą. Pradeda bėgti, bėgti lyg išprotėjęs, dusdamas, klupdamas ir vėl pakildamas, be paliovos, taip greit, kaip tik pajėgia, tarsi vejamas pragaro, nors niekas jo nesiveja, ne, jis bėga, ir tiek, vienas, tuo ištuštėjusiu paplūdimiu, išpūtęs akis, gerklėje įstrigusia širdimi, žiūrėdamas į jį pagalvotum: jis jau niekada nesustos.

Sėdėdamas ant palangės, nukoręs kojas į tuštumą, Dudas atitraukia žvilgsnį nuo jūros, pasisuka į paplūdimį ir pamato jį.

Nieko neprikiši, lekia kaip pašėlęs.

Dudas nusišypso.

– Jis baigė.

Greta jo sėdi Dicas, tas, kuris kurdavo sapnus ir dovanodavo juos.

– Arba jis išprotėjo, arba baigė.

Popiet visi susirinko pajūryje mėtyti plokščių akmenėlių, šokinėjančių vandens paviršiumi, ir apvalių akmenėlių, pliukšančių į vandenį. Ten buvo visi: Dudas, dėl to nulipęs nuo savo palangės, Dicas, kuris dovanodavo sapnus, Dolas, pamatęs Plasonui daugybę laivų. Ten buvo Dira. Buvo ir ta nuostabiai graži mergaitė, miegodavusi Anos Deveria lovoje, kažin, kuo ji vardu. Visi ten: mėtantys akmenėlius į vandenį ir besiklausantys to žmogaus, išėjusio iš septinto kambario. Jis kalba, labai tyliai.

– Įsivaizduokite du, kurie myli vienas kitą... myli vienas kitą. Jis turi išvykti. Jis – jūreivis. Išplaukia į jūrą, kelionė ilga. Tada ji išsiuvinėja šilko skarelę... išsiuvinėja savo vardą.

– Džun.

– Džun. Išsiuvinėja jį raudona gija. Galvoja: jis visur ją ryšės, ji gins jį nuo pavojų, nuo audros, nuo ligų...

– Nuo didžuvių.

– ...nuo didžuvių...

– Nuo bananžuvės.

– ...nuo visko. Ji tiki tuo. Tačiau ne iš karto ją atiduoda, ne. Pirma nuneša ją į savo kaimo bažnyčią ir prašo kunigo: palaiminkite ją. Ji turi saugoti mano meilę, o jūs privalote ją palaiminti. Taigi kunigas pasideda ją prieš save, pasilenkia ir pirštu nubrėžia ant jos kryžių. Kažką pasako keista kalba ir pirštu nubrėžia ant jos kryžių. Ar įsivaizduojate? Toks mažas mostas. Skarelė, pirštas, kunigo žodžiai, jos šypsančios akys. Gerai įsidėmėjote?

– Taip.

– Tada dabar įsivaizduokite štai ką. Laivas. Didelis. Jis išplaukia.

– To jūreivio laivas?

– Ne. Kitas laivas. Bet ir jis išplaukia. Visas nušveistas. Supasi uosto vandenyse. Prieš jį – šimtai mylių laukiančios jūros, neapsakomai galingos jūros, pamišusios jūros, gal ji bus gera, o gal suspaus jį savo delnais ir praris, kas žino. Niekas apie tai nekalba, bet visi žino, kokia galinga yra jūra. Į tą laivą sėda juodai apsivilkęs žmogelis. Visi jūreiviai susirinkę denyje, su savo šeimomis, moterimis, vaikais, motinomis, visi ten stovi tylėdami. Žmogelis eina deniu kažką murmėdamas pusbalsiu. Iki paskuigalio, paskui atgal, lėtai žingsniuoja tarp lynų, suvyniotų burių, statinių, tinklų. Murma sau po nosim keistus žodžius, nėra tokio laivo kampelio, į kurį neužsuktų. Pagaliau sustoja vidury denio. Ir atsiklaupia. Panarina galvą, nesiliaudamas murmėti ta keista kalba, atrodo, lyg kalbėtų laivui, kažką sakytų jam. Paskui staiga nutyla, ranka lėtai ant medinių lentų nubrėždamas kryžiaus ženklą. Kryžiaus ženklą. Visi sužiūra į jūrą, jų akys spindi pergale, jie žino – tas laivas sugrįš, tai palaimintas laivas, jis mes iššūkį jūrai ir nugalės ją, jau niekas nepajėgs jo nuskriausti. Tai palaimintas laivas.

Vaikai liaujasi svaidę į vandenį akmenis. Klausosi kone sustingę. Susėdę ant smėlio, visi penki, o aplink, per daug mylių, nė gyvos dvasios.

– Gerai supratote?

– Taip.

– Viską gerai įsivaizduojate?

– Taip.

– Tuomet įdėmiai klausykite. Toliau bus sunkiau. Senis. Išblyškusi oda, liesos rankos, jis eina sunkiai, lėtai. Tolyn pagrindine miestelio gatve. Paskui jį – šimtai žmonių, vietos gyventojų, jie eina ir gieda vilkėdami gražiausiais rū-

bais, čia netrūksta nė vieno. Senis eina tolyn, tarytum būtų vienas, visiškai vienas. Prieina paskutinius miestelio namus, tačiau nesustoja. Jis toks senas, kad jam dreba rankos ir kreta galva. Eina įsmeigęs akis prieš save, ramus, nesustodamas nė prieš paplūdimį, eina tarp ant kranto ištrauktų valčių, svirduliuodamas, rodos, tuoj pargrius, bet nė karto nesuklumpa. Paskui jį – visi kiti, kiek atsilikę, nepaliesdami jo. Šimtai žmonių. Senis žingsniuoja smėliu, tai dar sunkiau, tačiau nesvarbu, jis nenori sustoti, nesustodamas pagaliau pasiekia jūrą. Jūrą. Žmonės liaujasi giedoję, sustoja per kelis žingsnius nuo jūros. Dabar jis, senis, atrodo dar vienišesnis, stato vieną koją po kitos, lėtai, brenda į jūrą, jis vienas, į jūrą. Dar keletas žingsnių, kol vanduo pasiekia kelius. Šlapi drabužiai prilimpa prie jo liesų kojų, kaulai ir oda. Vanduo banguoja, jis toks liaunas, atrodo, jį tuoj nuplaus. Tačiau ne, jis lieka stovėti, lyg įaugęs į vandenį, įsmeigęs akis prieš save. Jo akys įsmeigtos į jūros akis. Tyla. Aplink niekas nesujuda. Žmonės sulaiko kvėpavimą. Kerai.
Tada
senis
nuleidžia
akis,
panardina
ranką
į vandenį
ir
lėtai
nubrėžia
kryžiaus
ženklą.

Lėtai. *Palaimina jūrą.*
Tai milžiniškas dalykas, pasistenkite jį įsivaizduoti, silpnas senis, menkas mostas, ir staiga neaprėpiama jūra suvirpa, visa jūra, iki tolimiausio horizonto, ji dreba, tirta, skleidžiasi, jos gyslomis teka palaiminimo medus, užliedamas kiekvieną bangą, visus pasaulio laivus, audras, giliausias gelmes, juodžiausius vandenis, žmones ir gyvulius, tuos, kurie miršta, tuos, kurie bijo, tuos, kurie žiūri į ją, užburti, apimti siaubo, sukrėsti, laimingi, paženklinti, ir staiga beribė jūra akimirką palenkia galvą, ir jau yra ne mįslė, ne priešas, ne tyla, o brolis, šiltas skreitas, reginys išganytiesiems. Senio ranka. Ženklas, vandenyje. Žiūri į jūrą, ir ji nebebaugina. Pabaiga.

Tyla.

Kokia istorija... pagalvoja Dudas. Dira pasisukusi žiūri į jūrą. Kokia istorija. Nuostabiai graži mergaitė šniurkšteli nosim. Ar ji tikra, pagalvoja Dicas.

Žmogus tylėdamas lieka sėdėti ant smėlio. Dolis pažvelgia jam į akis.

– Ar ši istorija tikra?

– Buvo tokia.

– Bet jau nėra?

– Ne.

– Kodėl?

– Nebepavyksta palaiminti jūros.

– Senis tai padarė.

– Tas senis buvo senas ir turėjo savyje kažką, ko dabar nebėra.

– Kerų?

– Kažką panašaus. Gerųjų kerų.

– Kur jie pasidėjo?

– Išnyko.

Jie negalėjo patikėti, kad kerai taip imtų ir išgaruotų.

– Prisieki?

– Prisiekiu.

Jie ėmė ir išgaravo.

Žmogus pakyla. Tolumoje matyti „Almajerio" užeiga, kone perregima šiaurės vėjo nugairintoje šviesoje. Atrodė, saulė sustojo šviesiausioje dangaus pusėje. Dira paklausė:

– Atėjai čia, kad palaimintum jūrą?

Žmogus pažvelgė į ją, žingtelėjo, prisiartino, pasilenkė ir nusišypsojo.

– Ne.

– Ką tuomet veikei tame kambaryje?

– Jei nebegalima palaiminti jūros, gal ją dar galima *įminti*.

Įminti jūrą. Įminti jūrą. *Įminti jūrą*. Gal tas senio mostas dar ne visas prarastas, gal tų kerų kruopelė dar sklando laike ir kas nors galėtų ją atrasti, sustabdyti, kol ji neišnyko amžinai. Įminti jūrą. Tiek mums liko. Nes mes prieš ją – be kryžių, senių, kerų – privalome turėti kokį nors ginklą, ką nors, kad nemirtume tyloje.

– *Įminti* jūrą?

– Taip.

– Buvai ten visą tą laiką, kad įmintum jūrą?

– Taip.

– Kam?

– Nesvarbu kam. Svarbu pabandyti ją įminti. Kas nors apsidžiaugs.

Jie įtarė, kad jis keistokas. Bet ne tiek. Mažiau.

– Ar tam reikalingi visi tie lapai?

Dudas vienas nutempė žemyn iš jo kambario tą pilną lapų krepšį. Tą jis ilgai prisimins.

– Ne, nebūtinai. Tam, kuris tikrai sugebėtų, pakaktų žodžių... Gal iš pradžių jis prirašytų daug lapų, bet vėliau pamažu rastų teisingus žodžius, tokius, kurie vienu kartu nusako visus kitus, ir iš tūkstančio lapų liktų tik šimtas, paskui dešimt, jis paliktų juos laukti, kol nereikalingi žodžiai vienas po kito išnyktų iš jų, tuomet reikėtų tik susirinkti likusius ir suspausti juos į keletą žodžių, dešimt, penkis, jų būtų taip mažai, kad žvelgdamas iš arti, klausydamasis jų pagaliau atrastum vieną vienintelį žodį. Įmindamas jį, įmintum jūrą.

– Tik vieną?

– Taip.

– Kokį?

– Kas žino.

– Vieną bet kokį žodį?

– Vieną žodį.

– Net kažką panašaus į *bulvė*?

– Taip. Arba: *gelbėkit!* Arba: *toliau*, – nesužinosi, kol jo neįminsi.

Jis, žmogus iš septinto kambario, kalba dairydamasis po smėlį. Ieško akmenuko.

– Atleiskit... – ištarė Dudas.

– Klausau.

– Ar negalima pasakyti *jūra*?

– Ne, negalima pasakyti *jūra*.

Jis atsistoja. Rado jį, akmenėlį.

– Tuomet tai neįmanoma. Visai neįmanoma.

– Kas žino, kas yra neįmanoma.

Jis priėjo prie jūros ir sviedė akmenėlį toli į vandenį. Apvalų akmenėlį.

– Pliukšt, – ištarė Dolis, jis apie tai išmanė.

Tačiau akmenėlis šokčiojo vandens paviršiumi, kartą, du, tris, niekaip nesiliaudamas, šokinėjo smagiai, vis tolyn, į atvirą jūrą, lyg ištrūkęs į laisvę. Rodos, nebenorėjo sustoti. Ir nesustojo.

Kitą rytą žmogus išėjo iš užeigos. Dangus atrodė keistas, iš tų, kurie lekia, skuba grįžti namo. Pūtė šiaurės vėjas, stiprus, tačiau tylus. Žmogui patiko eiti. Jis paėmė savo lagaminą, popierių pilną krepšį ir leidosi pajūriu vingiuojančiu keliu. Žingsniavo greitai, neatsigręždamas. Todėl nepamatė, kaip „Almajerio“ užeiga atsiplėšė nuo žemės ir suskilo į tūkstančius gabalėlių, primenančių bures, jos kilo aukštyn, leidosi ir vėl kilo, ir skrido, viską nusinešdamos: žemę ir jūrą, žodžius ir istorijas, viską, nežinia kur, niekas to nežino, gal kada nors kas nors pasijus toks pavargęs, kad tai atskleis.

TURINYS

Serija „Garsiausios XX a. pabaigos knygos“

- ✓ Peter Høeg „Panelės Smilos sniego jausmas“
- ✓ Jostein Gaarder „Sofijos pasaulis“
- ✓ Kerstin Ekman „Įvykiai prie vandenų“
- ✓ Umberto Eco „Fuko švytuoklė“
- ✓ Michael Ondaatje „Anglas ligonis“
- ✓ Einar Már Guðmundsson „Visatos angelai“
- ✓ Robert Schneider „Miego brolis“
- ✓ Andréï Makine „Prancūziškas testamentas“
- ✓ Peter Høeg „Moteris ir beždžionė“
- ✓ Milan Kundera „Nemirtingumas“
- ✓ Nino Ricci „Šventųjų gyvenimai“
- ✓ Thomas Brussig „Herojai kaip ir mes“
- ✓ Andrzej Zaniewski „Žiurkinas“
- ✓ Gabriel García Márquez „Apie meilę ir kitus demonus“
- ✓ Michael Larsen „Netikrumas“
- ✓ Alessandro Baricco „Šilkas“
- ✓ Viktor Pelevin „Čiapajevas ir Pustota“
- ✓ Irvine Welsh „Traukinių žymėjimas“ (Trainspotting)
- ✓ Ute Ehrhardt „Geroms mergaitėms dangus, blogoms – viskas“
- ✓ Susanna Tamaro „Eik kur liepia širdis“
- ✓ Umberto Eco „Vakarykštės dienos sala“
- ✓ E. Annie Proulx „Akordeono nusikaltimai“
- ✓ Elfriede Jelinek „Geidulys“
- ✓ Zyranna Zateli „Grįžtantys su vilkų šviesa“
- ✓ Svava Jakobsdóttir „Gunlodos saga“
- ✓ Agneta Pleijel „Žiema Stokholme“
- ✓ Lydie Salvayre „Šmėklų draugija“
- ✓ Ute Ehrhardt „Kaip tapti bloga mergaite“
- ✓ Carl-Johan Vallgren „Lošėjo Rubašovo dokumentai“
- ✓ Michael Larsen „Gyvatė Sidnėjuje“
- ✓ Alina Fernández „Alina“
- ✓ Margaret Atwood „Greis“
- ✓ Ingrid Noll „Šaltas vakaro dvelksmas“

- ✓ Eva Wlodarek „Neliksiu nepastebėta“
- ✓ Catherine Clément „Teo kelionė“
- ✓ Connie Palmen „Dėsniai“
- ✓ Robert Schneider „Oreigė“
- ✓ Nikolaus Piper „Feliksas finansininkas“
- ✓ Lennart Hagerfors „Svajonė apie Ngongą“
- ✓ Arto Paasilinna „Zuikio metai“
- ✓ Judith Krantz „Tesės Kent brangenybės“
- ✓ Elizabeth Wurtzel „Prozaco karta“
- ✓ Marie-Claire Blais „Geismai“
- ✓ Ian McEwan „Amsterdamas“
- ✓ Ragnhild N. Grødal „Grobuonis!“
- ✓ Zoë Jenny „Žiedadulkių kambarys“
- ✓ Denis Guedj „Papūgos teorema“
- ✓ John O'Donohue „Anam ċara. Keltų pasaulio dvasinė išmintis“
- ✓ Jean-Pierre Vernant „Pasaulis, dievai, žmonės. Mitų interpretacijos“
- ✓ Philippe Delerm „Pirmas gurkšnis alaus ir kiti maži malonumai“
- ✓ Chuck Palahniuk „Kovos klubas“
- ✓ Carl Sagan „Demonų apsėstas pasaulis“
- ✓ Alessandro Baricco „Jūra vandenynas“
- Milan Kundera „Atsisveikinimo valsas“
- Pentii Lempiäinen „Skaičių simbolika“
- Michal Viewegh „Mergaičių auklėjimas Čekijoje“
- John Banville „Parodymų knyga“
- Umberto Eco „Baudolinas“
- Karl Ove Knausgård „Anapus pasaulio“
- Milan Kundera „Gyvenimas yra kitur“
- Finn Skårderud „Nerimas“

Baricco, Alessandro
Ba433 Jūra vandenynas : romanas / Alessandro Baricco ; iš italų kalbos vertė Inga Tuliševskaitė. – Vilnius : Tyto alba, 2001. – 231[5] p. (Garsiausios XX a. pabaigos knygos)

ISBN 9986-16-198-3

Vieno garsiausių ir skaitomiausių italų rašytojų Alessandro Baricco romanas „Jūra vandenynas“ (1993), išverstas jau į dvylika kalbų, – tai meilės ir keršto, vienatvės ir vilties, paslaptingų herojų, susidūrusių su jūra, istorijos.

UDK 850-3

ALESSANDRO BARICCO

JŪRA VANDENYNAS
Romanas

Iš italų kalbos vertė *Inga Tuliševskaitė*

Viršelio dailininkai *Daumantas Każdailis, Ilona Kukenytė*

SL 1686. 2001 03 08. 6,15 leidyb. apsk. l. Užsakymas 214
Išleido „Tyto alba“, J. Jasinskio 10, 2600 Vilnius
Spausdino AB „Standartų spaustuvė“, S. Dariaus ir S. Girėno 39, 2038 Vilnius

„...kaip būtų gražu, jei į kiekvieną mūsų laukiančią jūrą tekėtų mums skirta upė.“

Italų literatūros fenomenas Alessandro Baricco gimė 1958 m. Turine. Dirbo muzikos kritiku dienraštyje *La Repubblica*, kultūros skilties redaktoriumi dienraštyje *La Stampa*. Išleido keturis romanus: „Aistrų pilys“ (1991), „Jūra vandenynas“ (1993), „Šilkas“ (1996), „City“ (1999), apsakymą-monologą „Novecento“ (1994), muzikos kritikos apybraižas „Bėgantis genijus“ (1988) ir „Hėgelio dvasia ir Viskonsino karvės“ (1992), straipsnių rinkinius „Barnum“ (1995) ir „Barnum 2“ (1998), pjesę „Davila Roa“ (1996). Turine įkūrė *Holden* – mokyklą jauniesiems rašytojams.

Yra knygų, kurios pakeičia tavo gyvenimą. Ne todėl, kad pasuki kitu gyvenimo keliu (aplink tas pats gamtovaizdis ir ta pati žemė po kojom), bet kad perskaičius jas tas pats tavo kelias atrodo kitoks. Gal taip atsitiks ir romano „Jūra vandenynas“ skaitytojams.

„Almajerio“ užeiga. Priešais ją plyti jūra. Amžina jūra – audrojanti, gydanti, žudanti. Pasakojanti istorijas. Dailininkas, sūriu jūros vandeniu tapantis baltas drobes. Įsimylėjęs mokslininkas, niekaip negalintis užbaigti ribų enciklopedijos. Nuostabaus grožio moteris, serganti neištikimybe. Tėvas Pliušas su savo maldomis. Elizevina, trapi mergaitė, vieną naktį be jokios baimės tampanti moterimi, ir vyras, perplaukęs visus vandenynus, kurio akys lyg medžioklėn išėjusio žvėries...

Šis romanas – meilės ir keršto, vienatvės ir vilties istorijos. Šimtai būdų gyventi ir mirti. Klausydamasis tų istorijų, nuolat girdi jūros ošimą.

ISBN 9986-16-198-3

